T.C
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

TASAVVUF KÜLTÜRÜNDE ŞEYH ŞABAN-I VELİ'NİN YERİ VE ÖNEMİ, KASTAMONU İNANÇ TURİZMİNE KATKISI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

YASİN MÜCAHİT TEKİN

DANIŞMAN

DR. MUHARREM AVCI

KASTAMONU 2019

T.C
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ
ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TASAVVUF KÜLTÜRÜNDE ŞEYH ŞABAN-I VELİ'NİN YERİ VE ÖNEMİ, KASTAMONU İNANÇ TURİZMİNE KATKISI

Yasin Mücahit TEKİN

Danışman **Dr. Muharrem AVCI**
Jüri üyesi **Dr. Öğr. Üyesi Yakup ÖZTÜRK**
Jüri üyesi **Dr. Öğr. Üyesi Hakkı ÇILGINOĞLU**

KASTAMONU-2019

TEZ ONAYI

Yasin Mücahit TEKİN tarafından hazırlanan **" Tasavvuf Kültüründe Şeyh Şaban-ı Velinin Yeri ve Önemi Kastamonu İnanç Turizmine Katkısı "** adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve **oy birliği / oy çokluğu** ile **Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü** Turizm İşletmeciliği **Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Unvanı Adı SOYADI Üniversite Adı	Dr.Öğr.Üyesi Yakup ÖZTÜRK-Çankırı Karatekin Üniversitesi.
Jüri Üyesi (Danışman)	Unvanı Adı SOYADI Üniversite Adı	Dr.Öğr.Üyesi Muharrem AVCI-Kastamonu Üniversitesi
Jüri Üyesi	Unvanı Adı SOYADI Üniversite Adı	Dr.Öğr.Üyesi Hakkı ÇILGINOĞLU-Kastamonu Üniversitesi.....
Jüri Üyesi	Unvanı Adı SOYADI Üniversite Adı	.....
Jüri Üyesi	Unvanı Adı SOYADI Üniversite Adı	.....

24/09/2019

Enstitü Müdürü	Unvanı Adı SOYADI	Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU Enstitü Müdürü

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki görsel ve yazılı tarzda sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

Yasin Mücahit TEKİN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TASAVVUF KÜLTÜRÜNDE ŞEYH ŞABAN-I VELİ'NİN YERİ VE ÖNEMİ,
KASTAMONU İNANÇ TURİZMİNE KATKISI

Yasin Mücahit TEKİN
Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Muharrem AVCI

Turizmin, ülkelerin ekonomilerindeki yeri, önemi ve değeri gittikçe artmaktadır. İnsanların kıyı turizmi haricindeki diğer turizm çeşitlerine olan ilgilerinin artması neticesinde ülkelerin turizm çeşitliliğine gitmesini sağlamıştır.

Tasavvuf Kültüründe Şeyh Şaban-ı Veli'nin Önemi ve Kastamonu İnanç Turizmine katkısını konu edinen yüksek lisans bitirme tez çalışması, ülke turizmine önemli katkılar yapabilecek olan inanç turizminin kıymet ve değerini belirlemeyi hedeflemekle birlikte, inanç turizmi konusunda önemli bir potansiyele sahip olan Kastamonu'nun kültürel kıymetlerinden nasıl yararlanabileceğine dair öneriler ve bulgularda bulunmayı hedeflemiştir.

Araştırmanın dayandığı kavramsal temelleri ortaya koymak için öncelikle tasavvuf ve inanç turizmi konularında literatür taraması yapılmıştır. Ardından tasavvuf içerisinde Şeyh Şaban-ı Veli'nin yeri, önemi ve Kastamonu'daki inanç turizmine katkısına değinilmiştir. Ayrıca Kastamonu il merkezinde yerli ve yabancı halkın ve ziyaretçilerin konuya bakış açılarını tespit etmek için araştırma yöntemlerinden veri toplama aracı olarak anket çalışması uygulanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Tasavvuf, Halvetilik, destinasyon, Şeyh Şaban-ı Veli, Kastamonu inanç turizmi.
2019, 88 Sayfa

ABSTRACT

Masters Thesis

THE IMPORTANCE OF SHEİKH SHABAN-I VELİ İN SUFİ CULTURE AND HİS CONTRİBUTİON TO KASTAMONU FAİTH TOURİSM

Yasin Mücahit TEKİN Kastamonu University Institute for Social Science
Department of Tourism Management

Supervisor: Dr. Muharrem AVCI

The place, importance and value of tourism in countries' economies are increasing. As a result of the increase in the interest of the people to other tourism types other than coastal tourism, the countries have enabled the diversity of tourism in itself.

The importance of Sheikh Şaban-ı Veli in Sufism Culture and the graduate thesis on Kastamonu Faith Tourism aim to determine the values and value of faith tourism which can make significant contributions to the tourism of the country. It also aims to make recommendations and findings of Kastamonu about how to use those cultural values.

In order to reveal the conceptual foundations on which the research is based on, a literature review has been made on sufism and faith tourism. Then, the place, importance and importance of Sheikh Şaban-ı Veli in sufism and his contribution to faith tourism in Kastamonu has been mentioned. In addition, a survey has been used as a data collection tool in order to determine the perspectives of local and foreign people and visitors in Kastamonu city center.

Key Words: Sufism, Halvetism, destinations, Sheikh Şaban-ı Veli, Kastamonu faith tourism.
2019, 88 Pages

ÖNSÖZ

“Tasavvuf Kültüründe Şeyh Şaban-ı Veli’nin Yeri ve Önemi, Kastamonu İnanç Turizmine Katkısı” başlıklı yüksek lisans tez çalışması, Kastamonu şehrine özgü bu konuyla ilgili nadir bir analiz olarak gerçekleştirilmiştir.

Bu tez çalışması süresince bana kattığı değerli bilgiler için kıymetli hocam ve danışmanım Sayın Dr. Muharrem AVCI' ya teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek Lisans Bitirme Tez çalışması esnasında çalışmamı ilerletebilmem için hayatım boyunca maddi, manevi desteklerini eksik etmeyen, beni vatansever bir genç olarak yetiştiren sevgili aileme ve bana her zaman her konuda yardımlarını, desteğini ve sabrını esirgemeyen değerli eşime çok teşekkür ederim.

Yasin Mücahit TEKİN
Kastamonu, Eylül, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
ÖNSÖZ iii
İÇİNDEKİLER iv
TABLOLAR LİSTESİ vi
ŞEKİLLER LİSTESİ vii
GİRİŞ 1
LİTERATÜR ÖZETİ 3
BİRİNCİ BÖLÜM 5
İNANÇ TURİZMİ VE TASAVVUF KÜLTÜRÜ İLİŞKİSİ 5
1.1. Turizm Kavramı 5
1.2. İnanç Kavramı 5
1.3. İnanç ve Turizm İlişkisi 6
1.4. İnanç Turizmi 6
1.4.1. Aktif İnanç Turizmi 8
1.4.2. Pasif İnanç Turizmi 8
1.5. Medeniyetleri Buluşturan Bir Olgu: İnanç Turizmi 9
1.6. Tasavvuf Kültürü 10
1.6.1. Tasavvuf Kültürü İçerisinde Şeyh Şaban-ı Veli'nin Yolu, Halvetilik 10
1.6.2. Halvetiliğin Tarihi Gelişimi 12
1.6.3. Şabaniyyelik 14
İKİNCİ BÖLÜM 15
DESTİNASYON OLARAK KASTAMONU VE ŞEYH ŞABAN-I VELİ 15
2.1. Destinasyon Kavramı 15
2.1.1. İnanç Destinasyonu 16
2.1.2. İnanç Destinasyonu Özellikleri 17
2.2. Dünya'da Önemli İnanç Destinasyonları 18
2.3. Türkiye'de İnanç Destinasyonları 20
2.3.1. Türkiye'de İnanç Turizminin Geliştirilmesine Yönelik Faaliyetlerin Tarihçesi 22
2.3.2. İslam Dini Açısından Türkiye'deki Başlıca Çekim Merkezleri 26
2.3.3. Türkiye'de İnanç Turizmi Açısından Ziyaretçi Profili 27
2.4. Kastamonu'da İnanç Destinasyonları 28

2.4.1. Selçuklu, Çobanoğulları (Atabeyler) ve Candaroğlu Dönemi Eserleri 31
2.4.2. Osmanlı Dönemi Eserleri..... 32
2.4.3. Kastamonu Şehrinde Türbeler 33
2.5. Kastamonu'da İnanç Destinasyonu Olarak Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi 35
2.5.1. Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi..... 36
2.5.2. Şeyh Şaban-ı Veli ve Kastamonu Evliyalarını Anma Haftası ve Etkinliğin Doğuş Öyküsü 38
2.5.3. Şeyh Şaban-ı Veli Ve Yapılan Etkinlikler 40
2.5.4. Şeyh Şaban-ı Veli Türbesi Etrafında Oluşan İnanç Ve Uygulamalar..... 43
2.5.5. Şeyh Şaban-ı Veli Türbesinin Yöre Halkı Ve Ziyaretçiler Üzerindeki Etkisi..... 44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM..... 47
3.1. Araştırmanın Amacı 47
3.2. Araştırmanın Yöntemi..... 47
3.2.1. Analiz Yöntemi..... 48
3.3. Bulgular..... 49
3.4. İnanç Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları..... 64
SONUÇ VE ÖNERİLER 76
KAYNAKÇA 79
EKLER 85
ÖZGEÇMİŞ..... 88

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2015-2018 seneleri içerisinde ülkelere göre Türkiye'yi ziyaret eden turist sayıları 21
Tablo 2: 2018 senesi aylara göre Türkiye'yi ziyaret eden turist sayıları 23
Tablo 3: Demografik özelliklerin dağılımı..... 49
Tablo 4: Turistik özelliklerin dağılımı 50
Tablo 5: İnanç turizmine yönelik ifadelere katılım düzeylerinin dağılımı..... 51
Tablo 6: İnanç turizmi ifadelerine yönelik katılım düzeyinin cinsiyete göre karşılaştırılması 53
Tablo 7: İnanç turizmi ifadelerine yönelik katılım düzeyinin yaşa göre karşılaştırılması 54
Tablo 8: İnanç turizmi ifadelerine yönelik katılım düzeyinin eğitim durumuna göre karşılaştırılması 57
Tablo 9: İnanç turizmi ifadelerine yönelik katılım düzeyinin medeni duruma göre karşılaştırılması 60
Tablo 10: İnanç turizmi ifadelerine yönelik katılım düzeyinin ailenin toplam aylık gelirine göre karşılaştırılması..... 62
Tablo 11: KMO ve Bartlett değerleri 64
Tablo 12: İnanç ölçeği faktör analiz sonuçları 66
Tablo 13: Ölçek puanının tanımlayıcı istatistikleri 67
Tablo 14: İnanç turizminin cinsiyet yönünden karşılaştırılması 68
Tablo 15: İnanç turizminin yaş yönünden karşılaştırılması 68
Tablo 16: İnanç turizminin eğitim düzeyi yönünden karşılaştırılması 70
Tablo 17: İnanç turizminin medeni durum yönünden karşılaştırılması 71
Tablo 18: İnanç turizminin gelir yönünden karşılaştırılması 72
Tablo 19: İnanç turizminin daha önce turistik amaçlı gezi yapma durumu yönünden karşılaştırılması..... 73
Tablo 20: İnanç turizminin turistik gezilerde dini değerlerin yer aldığı mekânları ziyaret etme durumu yönünden karşılaştırılması 73
Tablo 21: İnanç turizminin Kastamonu'da yaşama süresi bakımından karşılaştırılması 74
Tablo 22: İnanç turizminin Kastamonu'ya gelme sıklığı bakımından karşılaştırılması..... 75

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Ülkemiz içerisindeki semavi dinler açısından inanç turizmi bakımından değerlendirilen mekânların dağılımı..... 24
Şekil 2: İslamiyet dönemi yapıtlarının şehirlere göre dağılımı. 25
Şekil 3: Kastamonu özelindeki kıymetli tarihi Külliye ve Camiiler. 30
Şekil 4: Kastamonu şehrinde bulunan bazı türbeler..... 34
Şekil 5: Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'nin bazı fotoğrafları..... 37
Şekil 6: Demografik özelliklerin dağılımı şekli 50
Şekil 7: Turistik özelliklerin dağılımı şekli..... 51
Şekil 8: İnanç turizmine yönelik ifadelere katılım düzeylerinin dağılımı şekli 53
Şekil 9: Özdeğerlerin saçılımını gösteren Scree Plot grafiği 65

GİRİŞ

Dünyanın pek çok yerinde ülkemizin de içerisinde olduğu, toplumsal fayda sağlayan tatil turizminin dışındaki diğer doğal, kültürel ve arkeolojik değerler yeterince değerlendirilememektedir. Hızla değişen ve gelişen turizm endüstrisinde Türkiye'nin turizm faaliyetlerini çeşitlendirmesi ve turistik gelişme kutupları oluşturması gerekmektedir.

Turizm terimiyle alakalıların görüşlerine göre tanımının farklılık gösterdiği bir kavramdır. "Turizm, insanların sürekli ikamet ettikleri ve çalıştıkları yerlerin dışında, gittikleri yerlere yerleşmemek ve ekonomik anlamda gelir elde etmemek şartıyla, eğlenme, spor, sağlık, kültür, kongre ve dini ibadetlerini yerine getirme gibi kişisel nedenlerle, tek ya da toplu olarak yaptıkları seyahatlerdir." (Sargın, 2006: 2).

En eski zamanlardan beri insanoğlu farklı sebeplerden dolayı yolculuk yapmışlardır. Günümüzde teknolojinin ilerlemesi, bireylerin ekonomi seviyesinin yükselmesi ve bunlara bağlı olarak arzularının farklılaşması gibi etkenler turizme değişik boyutlar sağlamıştır. Yurt ekonomisinde turizmin yeri ve değeri giderek gelişmektedir. Sahil turizmi dışındaki alternatif turizm çeşitlerine olan ilginin fazlalaşması, ülkelerin turizmde farklılaşmaya gitmesine dayanak olmuştur. Turizm çeşitleri olarak; inanç, sağlık, deniz, spor, kültür, kongre vs. gösterilebilir.

Son dönemlerde anlam ve önemi yükselen ve ülkelerin adından söz ettirilmesinde önemli etkisi bulunan turizm türleri arasında önemi nispeten artan inanç turizmidir. İnanç turizmi kavramı çoğunlukla şöyle açıklanmaktadır: "İnsanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışında inanç çekim merkezlerine dini inançlarını tatmin etmek için yaptıkları ve bu seyahatleri sırasında turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür." (Çelik, 2008: 23).

Ülkemiz, jeopolitik konumu nedeniyle önemli bir değere sahiptir. Ayrıca inanç turizmi alanında da tarihi çok çeşitli bir geçmişi bulunmaktadır.

Ülkemizde önem arz eden inanç turizm merkezlerinden önde gelenler, Konya Mevlana Türbesi, Ankara Hacı Bayram-ı Veli, İstanbul Eyüp Sultan Türbesi, Nevşehir Hacı Bektaş-ı Veli, Şanlıurfa Balıklı Göl, Karadeniz'de Trabzon Sümela Manastırı, Doğu Bölgesinde Van Akdamar Kilisesi, Efes gibi her bölgemizde inanç turizmi açısından oldukça kıymetli tarihi ve kültürel değerlerimiz bulunmaktadır. Kastamonu'ya özgü kıymetli yerler Nasrullah Camii, Yakup Ağa Külliyesi, Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi gibi çok değerli inanç turizm çekim yerlerini barındırmaktadır.

Çalışmanın amacı, ülke ve Kastamonu turizmine değerli etkiler oluşturabilecek olan inanç turizmini geniş bir şekilde inceleyip önemi ve değerini belirleyerek, aynı alanda kıymetli değeri bulunan Kastamonu'nun Türkiye inanç turizmine katkısını ve Tasavvuf Kültüründe Şeyh Şaban-ı Veli'nin önemini açığa çıkartmaktır.

LİTERATÜR ÖZETİ

Konuyla alakalı yapılan çalışmalar incelendiğinde, alanın farklı araştırmacılarca değerlendirildiği görülmektedir.

Çelik (2008: 23-29); "İnanç kavramının turizm ile ilişkisi ve dinlerin Türkiye'deki çekim merkezleri üzerinde durmuştur. Ayrıca Diyarbakır'ı inanç turizmi açısından değerlendirmiş ve yerel halkın kültür ve inanç turizmine olan ilgilerini belirlemeye yönelik bir araştırma yapmıştır."

Cohen (1984: 376); "Turizm literatürünün sosyolojik ve antropolojik yapısını incelemiştir. Araştırmada turist güdülenmeleri, tutumları, reaksiyon ve rolleri, turistler ve yerel halkın ilişki ve tutumları, turizm sisteminin yapısı ve turizmin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel etkisi gibi konular ele alınmıştır."

İnanç turizmiyle alakalı bir başka analizde Şaman (2009: 17), "Mersin'i inanç turizmi açısından incelemiş, Mersin'de inanç turizminin sorunlarına, güçlü- zayıf yönlerine değinmiştir. Ayrıca Mersin'de inanç turizmine katılanların seyahatleri sırasındaki memnuniyet düzeyleri araştırılmıştır."

Sezgin (1995: 9); "Hıristiyanlar ve Müslümanlar için mübarek yerlerin, mabetlerin ziyaretinin dini açıdan önemine değinmiş ve Türkiye'de ziyaret edilmesi gereken bazı kutsal mekânlardan bahsetmiştir."

Bahar (2015: 17); "Bütün toplumlardaki kuralların temel kaynağı olan dini inançların, etkisini turizm hareketlerinde de göstermemesi kaçınılmazdır. Bunun sonucu olarak, din amaçlı seyahatler tarih boyunca seyahat amaçlarının içerisinde ayrı ve önemli bir yer tutmuştur."

Sharpley ve Jepson(2011, 67); "Kırsal turizmi ile manevi haz alma arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Göller yöresindeki turistlerin deneyimlerinden yola çıkarak manevi rahatlamada turizmin yerinin belirleyiciliğini araştırmıştır."

Gür (2007: 195); "Paleolitik dönemden Helen Uygarlığına, Roma Uygarlığından Bizans döneminin sonuna kadar uygarlıkları mimari, kültürel ve dini açıdan ele alınmış ve Anadolu'daki önemli antik kentler üzerinde durulmuştur."

Tandoğan'a göre (2012: 20), dini amaçlı seyahat eden turistleri belli destinasyonlara çeken en önemli faktör kuşkusuz, inandıkları dinlere veya merak duydukları farklı dinlere ait dini yerlerin o destinasyonlarda bulunmasıdır.

Özdemir (2007:1) destinasyonu; "Bünyesindeki farklı çeşitteki turizm kaynakları sayesinde turistler için bir çekim kaynağı olan ve yoğun bir şekilde turist ziyaretine ev sahipliği yapan, kurum ve kuruluşların sağlamış olduğu doğrudan ya da dolaylı turizm hizmetlerinin toplamından oluşan karmaşık bir ürün olarak tanımlar."

Toskay'a göre (1989: 173) turizm olayının en önemli odak noktalarından biri olan destinasyonlar, fertlerin geçici yer değiştirme hareketlerinin genel sebebini oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNANÇ TURİZMİ VE TASAVVUF KÜLTÜRÜ İLİŞKİSİ

1.1. Turizm Kavramı

Turizm oldukça kapsamlı ve çeşitli bir kavramdır. Turizm konusunda yazarlar kendi görüşlerine göre çeşitli çeşitli açıklamalar yapmışlardır.

Turizm en genel tanımıyla; "Devamlı olarak yaşanan yer dışında tüketici olarak tatil, dinlenme, eğlence, kültür vb. ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan seyahat ve geçici konaklama hareketleridir." (Sezgin, 1995: 4).

"Monte Carlo Uluslararası Turizm Akademisinin düzenlediği turizm tanımı mükâfatını kazanan Meyer, turizm olayını, insan psikolojisinin bir göstergesi olarak ortaya çıkan yer değiştirme, değişiklik isteği ile tanımlar." (Bayer, 1992: 4).

A. F. Norvel'in tanımı ise şöyledir: "Sürekli olarak kalmak ve para kazanmaktan farklı bir amaç ile yabancı bir ülkeye giden ve geçici bir süre kalacağı bu yerde başka memlekette kazandığı parayı harcayan kimsedir." (Evliyaoğlu, 1989: 49).

Verilen bu tanımlara ilave olarak OECD (İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) turizm komitesince kabul edilen ve (1937 tarihli) Birleşmiş Milletlerce belirtilen turist ve turizm tanımı şöyledir: "Zevki için, tatil gayesiyle, ailevi, sıhhi vb. sebeplerle seyahat edenler, bilimsel, idari, diplomatik, dini, sportif vb. sebeplerle veya bu çeşit toplantılara katılmak amacıyla seyahat edenler, iş seyahati yapanlar, deniz gezileri yapanlardır." (Bayer, 1992: 4)

1.2. İnanç Kavramı

Kökü Arapçadan gelen din terimi kanun, hüküm ve hesap manalarına karşılık gelmektedir. Din evrensel bir nitelik olarak genel bilim kolları içinde, ilgilendikleri alana göre dinin farklı açıklamalarını yapmışlardır. Çoğunlukla din; "İnanış ve davranış şekilleriyle, insanlar arası ilişkileri düzenleyen ve insanların iyi işler

yapmasını ve bir arada yaşamasını sağlayan genel kurallar bütünüdür şeklinde tanımlanabilir.” (Tümer ve Günay, 1997: 21).

Din, bireyler için çok çeşitli bir kavram ve bireylerin benliğinin oluşmasında olmazsa olmaz bir parça olmaktadır. İnsanlığın geçmişine bakıldığında dini inanışları bulunmayan hiçbir topluma rastlanmamaktadır. Din terimi, bireylerin hayatlarına şekil vermekle birlikte insanlara talimat ve önerilerde bulunmaktadır. Kısacası din, toplumlardaki insanların hayatlarını, yaşam şekillerini önemli ölçüde etkilemekte olan bir terimdir.

1.3. İnanç ve Turizm İlişkisi

İnsanoğlu var olduğu tarihten itibaren şimdiye kadar çeşitli din ve inanç toplulukları oluşmuştur. Dinler inanan insanlara bazı kaideler ileri sürmüştür. İnanç kavramı önde gelen seyahat etkenidir. İnsanlar toplu bir şekilde mübarek yerlere gitmişlerdir. Bu nedenle toplu hareketler mübarek sayılan yerlerin ve ait oldukları ülkelerin ekonomisini de büyük bir ölçüde canlandırmışlardır.

Dinin inanç turizmi üzerindeki etkisi ise; turizm sektöründe ekonomik açıdan değerli bir kazanç kaynağı olmaktadır. Zira bireyler için dini vecibelerini yerine getirirken masraflarında oldukça rahat hareket etmektedirler. Bu konum ülkelerin ve turizm işletmelerinin planlama gerçekleştirirken inanç turizmine de oldukça yer vermelerine sebep olmaktadır.

Turizm toplumsal açıdan değerlendirilecek olursa, benzer nedenle değişik milletten, medeniyetten ziyaretçilerin ayrı lisanları konuşmalarına karşın, inanç merkezlerini ortak his ve coşkuyla ziyarette bulunmaları sosyal bakımdan milletler arasında yakınlaşmalara sebep olmakta ve kardeşlik duygusunu ön plana çıkarmaktadır.

1.4. İnanç Turizmi

İnanç Turizmi, insanların devamlı ikamet ettikleri ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına, inanç çekim merkezlerine dini inançlarını tatmin etmek amacıyla yaptıkları ve bu seyahatleri sırasında genellikle, turizm işletmelerinin sağladıkları imkânlar dâhilinde geçici konaklamalarında kalarak bu nedenle doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür (Çakmak, 2014: 8).

Genel bir kavram olan inanç turizmi, farklı kültür ve inançtan insanların, manevi ihtiyaçlarını gidermek için dini açıdan önemli gördükleri yerlere yaptıkları seyahatlerdir ve bunların sonucunda; toplumlar olarak bir araya gelme, tanışma fırsatı yakaladıkları sosyal ve ekonomik ilişkiler bütünüdür (Aksoy, 2002, 421).

"Çeşitli dinlere mensup kişilerin, dini ihtiyaçlarını gerçekleştirmek amacıyla inanç çekim merkezlerine yaptıkları seyahatlerin turizm kavramı içerisinde değerlendirilmesine inanç turizmi denir." (Sargın, 2006: 3).

"Kutsal yerlerin çeşitli dinlere mensup turistler tarafından ziyaret edilmesinin yanı sıra, dini inançları tatmin amacıyla yapılan seyahatler inanç turizmi olarak tanımlanabilir." (Tunç ve Saç, 1998: 24)

İnsanoğlu inanmış olduğu dinin önderinin hayatını idame ettiği mekânı bilmek ister (Sezgin, 1995: 9). Yaşanan bu vaziyet mübarek yerlerin ziyaret edilmesine neden olmaktadır. Dinlerin genelinde, senenin bazı bölümlerinde gruplarla birlikte olan dini görevler bulunmaktadır. Müslümanların Kurban Bayramı'nda Mekke'de yerine getirilen hac görevi, Hinduların hatalarından kurtulmak için Ganj Nehri'nde gruplar halinde yapılan ibadetleri bu konuya net bir şekilde örnek gösterilebilir.

Dini görevlerin belli yerlerde uygulanması bireyleri çoğunlukla o bölgelere getirmekte, bu nedenle mübarek yerler için turizm çerçevesinde kıymetli bir yer niteliğindedir. İnanç turizmi bakımından ülkemiz farklı diğer ülkelerden fazla avantajlı konumdadır. Tek tanrılı dinlerin ilk Asya'da ortaya çıkması, ülkemizin jeopolitik konumundan dolayı mübarek mekânların Anadolu topraklarında yayılması ülkemizce bir avantaj olmuştur. "Türkiye genelinde inanç turizmi açısından özellikle Müslümanlık ve Hıristiyanlık inanışlarına hitap eden mabetler, külliyeler, dini yıkıntılar vb. yaygındır." (Eşitti ve Kıngır, 2015: 180).

İnanç turizmi kavramı, bünyesinde dini çekim merkezleri olan ülkelerin turist çekmesi, vatandaşlarını din amaçlı seyahatlere göndermelerine göre sınıflandırılmaktadır. Turizm sınıflandırılmasına göre inanç turizmi; aktif inanç turizmi ve pasif inanç turizmi olarak iki kısımda incelenmelidir.

1.4.1. Aktif İnanç Turizmi

Herhangi bir ülkedeki insanların, dini görevlerinin vazifelerini gerçekleştirmek sebebiyle belirli zaman süresince turizm imkânlarından faydalanmak için farklı bir diğer ülkelere yaptıkları seyahatler arasındaki ilişkiler bütünüdür yani varılan bölge bakımından aktif inanç turizmi şeklinde tanımlanabilir.

Aktif inanç turizmine örnek olarak; Türkiye'den Suudi Arabistan'a hac ve umre vazifelerini yerine getirmek için Mekke ve Medine'ye her sene çok fazla insanın gitmesi Suudi Arabistan için aktif inanç turizmidir. Aktif inanç turizminde ehemmiyeti olan herhangi bir dinin ziyaret merkezlerinin ülke sınırları içerisinde bulunması ve bu merkezlerin aktif hâlde ülke dışından ziyaretçi alarak ülke ekonomisine oldukça olumlu yardımda bulunmasıdır (Taş, 2015: 14).

1.4.2. Pasif İnanç Turizmi

Bir ülke insanlarının dini görevlerini yerine getirmek amacıyla başka ülkelerdeki din çekim mekânlarına yaptıkları seyahatler ve bu seyahatlerde turizm kavramı içindeki ilişkilerden yararlanmaları sonucu ortaya çıkan ilişkiler, bu insanların ülkeleri bakımından pasif inanç turizmi olarak değerlendirilebilir. (Akat, 2000: 26).

"Pasif inanç turizmi teriminde mühim durum, hac görevleri gerçekleştirilen dini mekânlara malik olan bölgelerin sınırlarına varmak, bunların neticesiyle birlikte turizm şirketlerinin sağladığı olanaklarından faydalanmaları sonucunda ekonomiyi canlandırmak önemlidir." (Tutar ve Cesur, 2005, akt. Turan, 2012: 45). Bu tanımların neticesinde pasif inanç turizmi terimi ile ülke ekonomisinde azalmalara sebep olmaktadır.

Ülkemiz açısından bakıldığında en fazla pasif inanç turizmi Hac ve Umre görevlerinde görülmektedir. 2018 senesinde takribî olarak 77.000 birey hacı olmak için Suudi Arabistan'a gitmiş, Umre için ise 2018 senesinde ülkemizden kısmen 485.000birey Suudi Arabistan'a giderek mübarek mekânları ziyaret etmişlerdir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı).

1.5. Medeniyetleri Buluşturan Bir Olgu: İnanç Turizmi

Turizm tüm insanlığı ilgilendiren bir olay olmakta ve insanoğlunun yaşamı algılamalarında etkili olan terimdir. 21. yüzyılın en etkin sektörü olan turizm, ülkeye sağlayan ekonominin yanında bilgi sektöründeki ilerleme ile genel bir medeniyetin oluşmasında gelişme göstermektedir.

İnanç turizmi kavramı tüm insanlığı ilgilendirmesinin yanında aynı toplumsal ve inanca malik yerlerin de kültürel bağlarının tekrardan hareketlenmesinde oldukça etkilidir (Kaynak, 2010: 124).

İnanç turizmi, geçtiğimiz zamanda ve günümüzde de önem ve değerini savunmaya çalışmaktadır. Geçmişte kişilerin yaşamlarında mübarek kabul edilen yerleri ziyarette bulunmak dini bir görevken günümüzde de bu şekilde sürmektedir. Turizm, insanların yaşamlarının değişkenlik göstermesine bağlı bir gereksinim olan ve onun çeşitlilikleri; inanç, kültür, sağlık, kongre turizmi vb. örnek olarak gösterilir.

Din, önceki çağlardan günümüze de insanlığın benimsediği bir durum olmuştur. Böylelikle Kur'an-ı Kerim'de "Ey insanlar, siz ve sizden önceki insanları yaratan Allah'a kulluk ediniz." (El Bakara, 21) ayeti ile tüm toplumun bir olması vurgulanırken diğer bir ayette de "Yeryüzünü size bir döşek, göğü de kubbe yapan, gökten yağmur indirip onunla size rızık veren Allah'ı eş koşmayın."(El Bakara, 22) buyruğuyla ortak yaratılış ve birlikteliğe davet edilmektedir. İnanç turizmi olayı bireylerce bölgesel ve genel birlikteliğin oluşması için çok önemli fırsat olmuştur.

Gelişmiş ülkeler, dünyanın geleceğiyle ilgili ifadelerinde "medeniyetler çatışması" için sözler söyleyerek kişileri bu konuda olumsuzluğa sürüklerken, bunun tam tersine ülkemiz, bütün dünyanın gereksinimi olan "hoşgörü, barış, sevgi ve saygıyı" antik zamanlardan günümüze ulaşan değerli dini ve tarihi yapıtların düzenlemesini yapıp, onları tekrardan canlandırmayı hedef niteliğinde tuttuğunu her daim göstermektedir.

İnanç turizmi, çeşitli inanış ve kültürdeki kişileri buluşturarak birlikte etkileşimin olacağı zemin sunmaktadır.

1.6. Tasavvuf Kültürü

Tasavvuf, kelime anlamıyla; "Gönlünü Allah sevgisine bağlama; ıstılahî manada ise; 'Zühd ve takva ile ruhu temizleyip Hakk'ın ahlakı ile ahlaklanmak; kendi varlığını Hakk sevgisinde eriterek mâsivâdan ilgiyi kesmek ve bu hal içinde onun emir ve yasaklarına tam bir uyuşla sonsuz mutluluğa ermektir." (www.turkedebiyatı.org).

Tasavvuf, müminlerin İslam dininin gereklerini yaşayışlarına geçirilmesidir. O; mantıksal bir ürün olan felsefenin mistik biçimi değil, İslam dininin, bireylerin mistik yönü ve gereksinimlerine yanıt olanların bir toplamıdır. Mistisizm; "İnsan ruhunun yaratıcı kudretle doğrudan ilgi kurmasına yönelik evrensel özlem ve duyuşun sürekli devam eden ve değişmez birleşimidir." şeklinde tanımlanmaktadır (www.turkedebiyati.org).

Tasavvuf, Allah'ı, varlığından hariç değerlendirmez. Allah, varoluşun, vaktin ve kişinin tam da kendisidir.

Tasavvuf, kişinin inanç sistemidir. Yani bireyin; Allah'a itaat ederek yaşayışını dinin gereklerince düzenlemesi, bütün benliğiyle O'na bağlanması gerekmektedir. İnsanın yaşayışını gerek dünya gerekse ahiret için düzenlemesini, Hz. Allah'a varan bu süreçte kâmil birey olma derecesine ulaşarak yaşayışını yönlendirmesi beklenmektedir (islamansiklopedisi.org.tr).

1.6.1. Tasavvuf Kültürü İçerisinde Şeyh Şaban-ı Veli'nin Yolu, Halvetilik

Tasavvuf tarihinde bir sûfînin hayatı veya tasavvufî görüşleri söz konusu olduğunda, hakkında yazılmış menâkıbnâmeler ve eserleri önemli bir kaynak olarak gösterilir. Şeyh Şâbân-ı Velî, XVI. yüzyılda Anadolu'da Osmanlı coğrafyasında yaşamış, Halvetiyye tarikatı gibi yaygın bir tasavvuf ekolüne mensup, kendi adıyla bilinen özgün bir kolun kurucusudur (Aşkar, 1999: 117).

Mevlânâ, Hacı Bektâş-ı Velî, Hacı Bayrâm-ı Velî ile birlikte Anadolu'nun dört büyük kutbundan biri olan, Kastamonu halkı tarafından "Hazret-i Pîr" namıyla anılan Şeyh Şâbân-ı Velî, manevi tasarrufu hâlen devam etmekte olan mutasavvıflardan

biridir. Şeyh Şaban-ı Veli, Şâbâniyye ve Halvetî'nin en büyük en mühim şahsıdır. O, aynı zamanda Şâbâniyye kolunun kurucusudur (1. Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu, 2012: 127).

Halvetîlik'in Şabâniyye ekolünün lideri olan Şeyh Şaban-ı Veli'nin doğum zamanı ile ilgili kesin bir malumat olmamaktadır. Doğumu ile ilgili ise İhsan Ozanoğlu 1497, Fazıl Çifçi 1481, Mustafa Tatçı ise 1499/1500 gibi çeşitli zamanlar verildiği görülse de ortak olarak 15. yüzyılda Kastamonu ilinin Taşköprü ilçesinde hayata gözlerini açtığından bahsedilmektedir (Çifçi, 2018: 111).

İlköğrenimini Taşköprü ve Kastamonu merkezinde bitiren Şeyh Şaban-ı Veli, Kastamonu şehrindeki Abdürrezzak camii türbesinde defnedilmiş olan Osman oğlu Hoca Veli (ö.918/1512)'den yorum ve hadis öğrencesini bitirerek icazetini almıştır (Çifçi, 2018: 111).

Şeyh Şaban-ı Veli'nin ilme olan meraklılığı, ilim konusundaki yeteneği, onu âlimlerin yeri diye onaylanmış olan İstanbul şehrine çevirmiştir. İstanbul'da dönemin en önemli zatlarından gördüğü derslerden tam anlamıyla doygunluğu olmamıştı ve sürekli bir arama düşüncesinde olmuştur. Bunun neticesinde düşünde, "Vatan-ı aslınıza gidiniz." Denilmesi üstüne yârenleriyle birlikte yurtlarına geri gitmek için yola çıkmıştır. Dönüşleri sırasında Şeyh Şaban-ı Veli, Bolu ilinde yer alan Hayreddîn-i Tokâdî'yle rastlaşarak orada on iki sene yaşadıktan sonra kendi memleketine geri gitmiştir (1. Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu, 2012: 122).

Halvetîlik'in Kastamonu şehrindeki doğru yolu göstericisi olan Seyyid Sünnetî'nin ölümünden az zaman geçince onun yerine Hz. Pir geçmiştir. O tarikatın hükümlerine göre yaşamış ve ileri yaşlara gelene kadar çok fazla tarikata bağlı kişi ve halifeye ders verip büyütmüştür. Etrafında bulunan kişilere hayatının son zamanlarında öğütler etmiş ve 1568/9'da vefat etmiştir (Çifçi, 2018: 179)

Şeyh Şaban-ı Veli, yalnızca hayatta olduğu anlarda değil ölünce de yine aynı saygıyı görmüştür. Onun söylediği şeyler her zaman dillerde gezmiş ve gittikçe yayılarak geniş bir çerçeveye varmıştır.

Halvetîlik, tasavvuf ve tarikatların geçmişi açısından en önemli tarikat olmuştur. Oluşan bu değer coğrafî topraklara ulaştığı çok çeşitli mekân, geliştirdiği değerli

zatlar, Osmanlı'da ehl-i sünnetin koruyucusu olması ve şimdiki zamanda da dünyanın çeşitli yerlerinde kurucularının yer almasından oluşmaktadır.

Halvetiyye tarikatı ülkemiz topraklarına Sadreddin Hiyâvî'nin hükümdarlarından Amasyalı Pir İlyas getirmiştir. Halvetiyye'nin öncüsü Ömer Halvetî, halvete oldukça fazla değer veren ve hatta kırk defa erbaîn (halvet) çıkardığı söylendiğinden, bu yola Halvetiyye denilmiştir. Tarîkatın ülkemiz topraklarında gelişmesine önderlik yapan "Pir-i Sânî" diye bilinen Seyyid Yahya Sirvânî (ö. 868/1464)'dir (Yılmaz, 1997: 394).

Halvetilik, Türk topraklarında oldukça sık görülen tarikatlardandır. Halvetilik'in başka tarikatlardan farkı, her kesimden insanları görmenin mümkün olduğunu amaçlayan bir kültürdür. Halvetilik, tasavvuf kültüründe çok fazla kola çeşitlenmesinden ötürü "tarikat fabrikası" diye adlandırılmaktadır (Aşkar, 1999: 535).

Halvet, Arapça dilinde "yalnız kalıp tenha bir köşeye çekilmek" manasına karşılık gelir. Allah ile birey arasındaki dua, yalan inanç ve zararlı huylardan arındırmak halvet şeklinde değerlendirilmektedir. Halvetin esas temeli, fikirleri Hz. Allah hariç diğer şeylerden uzaklaşmaktır (Budak, 2014: 53).

Halvet'in ortaya çıkması; Hz. Muhammed (s.a.v)'e vahiy gelmeden önce Hira'da uzlete çekilme uygulamasından doğmuştur. Hz. Musa'nın Tur'daki kırk günlük Allah ile olan özel görüşmesinden feyz alınarak halvet, genelde kırk gün olarak ifade edilmiştir. Bu kırk güne bağlı kalınarak halvete erbain ve çile de denilmektedir (Ayiş, 2015: 38-39).

Tasavvuf ehli olan insanlar, halveti nefsin isteklerini kırma tarzları diye nitelerler ve halvette olan birey, bütün uzuvlarını dışındaki yaşama kapar ve kalpleri genişler. Sonuç olarak kalp gayb nuru ile aydınlanmaktadır.

1.6.2. Halvetiliğin Tarihi Gelişimi

Halvetin tarihi konusunda, birçok tasavvuf öncüsünün kabul ettiği olay, Hz. Peygamber'in, vahiyden önce Hira Mağarası'ndaki ibadeti ve yaşantısıdır. Hz. Peygamber, vahye hazırlanış zamanında tam bir halvet hali yaşamaktaydı.

Hz. Peygamber'in Hira'daki yaşantısını esas alarak, tasavvuf ehlileri halveti, sünnet olarak kabul etmişlerdir. Aslında mutasavvıfları, halvet konusunda etkileyen ve ibadet biçimi olarak ele alınmış bir başka uygulama ise İtikâf meselesidir. "Mescit hükmünde özel bir mekânda ibadet niyeti ile bir müddet bulunmak" şeklinde tarif edilen İtikâf, Hz. Peygamber'in Medine döneminde hayatının sonuna kadar yapmaya devam ettiği, terk etmeksizin yaptığı ameller olarak kabul edilen bir uygulamadır (Ayiş, 2015: 38-39-40).

Halvet, bir tarikata ait olmadan önce, diğer birçok mutasavvıf tarafından uygulanmıştır. İmam-ı Gazali, gerçeği bulmanın sonucunda tasavvufu kabul etmiş ve içersinde bulunduğu entelektüel sorundan, halvet sayesinde sıyrılmıştır, zat takribî on sene sosyal yaşantı dışında halvet durumu yaşamış ve bulunduğu süreç içerisinde şahsına birçok şeyin çağrıştırıldığını belirtmiştir (Aşkar, 1999: 540).

Takribî olarak aynı dönemlere denk gelmiş olan Mevlana Celaleddin-i Rumi de, başlangıçta halvete girmiş fakat Şems-i Tebrizi ile karşılaştıktan sonra halveti terk edip, celveti tercih etmiş, halkın arasına karışmıştır (Aşkar, 1999: 540).

Halveti Tarikatı'nın kurucusu Ömer Halveti olsa da yayılmasını sağlayan Pir-i Sânî olmuştur. Halvetilikte ilk kez halifeler yetiştirilip, farklı yerlere gönderilmiştir. Yahya Şirvani, bünyesine ilim öğrenmek isteyen on bin kişiyi toplayıp geliştirerek tarikatın genişlemesinde öncüdür. Halvetilik Hz. Peygamber (s.a.s)' in ailesinden ve özünde "ehlibeyt" sevgisinin olması, tarikatın en önemli özellikleri arasında olmuştur (Çifçi, 2018: 81- 84).

Halvetilik, Osmanlı'da XV. yüzyılın ikinci çeyreğinin ardından yayıldığı görülmüştür. Osmanlı topraklarında Halvetiliğin ilk çıktığı yer ise, Pir İlyas Halveti ve Zekeriya Halveti'nin uğraşlarıyla, Amasya şehridir.

Halveti Tarikatı'nın Osmanlı'daki en önemli şeyhi Çelebi Halife'dir. O dönemde İslam âleminin kültür merkezi olan şehirlerden İstanbul, Halvetiliği yaymak için en uygun ortam olacaktır. Çelebi'nin veziri Koca Mustafa Paşa Dergâh'ı, İstanbul'daki ilk Halvetiyye Tekkesi'dir. Çelebi Halife, Koca Mustafa paşa Dergâh'ında yaklaşık 10-11 sene Halvetilik'i yayarak derviş yetiştirmiştir (Aşkar, 1999: 545-546).

1.6.3. Şabaniyyelik

Halvetiyye ekolünün Şeyh Şâbân-ı Velî (ö. 976/1569)'ye ait olarak kabul görülen kolu Şâbâniyye, Cemâliyye'nin bünyesindedir.

II. Bayezid döneminde İstanbul'a gelerek ona verilen Koca Mustafa Paşa Dergâhında aydınlatma çalışmalarına başlayan Cemâl-i Halvetî (ö. 899/14934) tarafından inşa edilen Cemâliyye; Sünbüliyye ve Şâbâniyye olarak iki farklı kola bölünmüştür. Cemâl-i Halvetî'nin tasavvuf tarihinde ve tasavvufî düşünme bakımından kıymeti ise Halvetiyye'nin İstanbul şehrindeki ilk öncüsü olmasıdır.(Göktaş, 2011: 135)

Cemâl-i Halvetî, Amasya şehrinde vali olan Şehzâde Bayezid'i destek olmuştur. Sonrasında başa geçen Bayezid, onun yaptığı hizmetleri göz ardı etmemiş ve İstanbul'a çağırmıştır. Cemâl-i Halvetî'nin talebelerinden Hayreddin Tokâdî'nin bünyesinde on iki sene kalmasının ardından memleketi Kastamonu şehrine gönderilen Şeyh Şâbân-ı Velî'nin öncüsü olduğu Şâbâniyye tarikatı, XVII. yüzyıldan itibaren oldukça geniş coğrafyaya yaygınlık göstermiştir (Göktaş, 2011:135-136).

İKİNCİ BÖLÜM

DESTİNASYON OLARAK KASTAMONU VE ŞEYH ŞABAN-I VELİ

2.1. Destinasyon Kavramı

Destinasyon kavramı genel olarak, insanların ikamet ettikleri yerin dışında ziyaret ettikleri yerler şeklinde tabir edilmektedir. Fakat herhangi bir bölgenin destinasyon diye onaylanması için insanların o mekânı ziyarette bulunmaları gerekmemektedir. Türk Dil Kurumu'na göre ise "Destinasyon; 'varılacak olan yer' ve'farklı doğal özellikleri veya çekicilikleri olan ve ziyaretçilerin ilgisini çeken yer' diye tanımlamıştır." (Türk Dil Kurumu).

Özdemir (2007: 1) destinasyonu; "Bünyesinde barındırdığı farklı çeşitteki turizm kaynakları sayesinde turistler için bir çekim kaynağı ihtiva eden ve yoğun bir şekilde turist ziyaretine ev sahipliği yapan, kurum ve kuruluşların sağlamış olduğu doğrudan ya da dolaylı turizm hizmetlerinin toplamından oluşan karmaşık bir ürün olarak" tanımlar.

Destinasyon, geçici konaklamalar için ziyaretçileri cezbeden yerler olarak geçmektedir. Örnek olarak, Antalya şehrini ziyaret eden turist için Antalya destinasyonu, Antalya'da bir otelde konaklaması, restaurantta yediği yemek gibi yaptığı tatil süresince faydalandığı bütün mal ve hizmetlerin toplamı olarak gösterilmektedir.

Turizmde destinasyonun önemi, turizm hareketinin, turist gönderen ülkelerden, destinasyonlara yönelik bir gelişme durumu, ilk izlenimde destinasyonu turizmde kıymetli bir esastır. Turistik aktiviteler destinasyonla gerçekleşir ve destinasyon turizmin başlıca unsurudur. Destinasyonu turizmde kıymetli kabul edilmesini sağlayan ise ziyaretçilerin gittiği turistik yer açısından olumlu ve olumsuz düşüncelerini belirten ana unsurdur. Bu şekilde gelen ziyaretçinin oradan aldığı

bütün mal ve hizmetlerinin neticesinde, kişinin destinasyon açısından pozitif veya olumsuz gezi serüvenini belirtmektedir.

Destinasyon ürünü; "Destinasyon deneyimi ve çevresi, hizmet altyapısından oluşmaktadır. Alışveriş, yiyecek-içecek, seyahat, ulaştırma ve konaklama hizmetleri destinasyon ürününün 'hizmet altyapısını' oluşturmaktadır. Bir diğer önemli etken ise 'destinasyon çevresi' dir. Destinasyon çevresi ise doğal çevre, hukuki, teknolojik, ekonomik, kültürel ve sosyal faktörlerden oluşmaktadır."

2.1.1. İnanç Destinasyonu

"Alternatif bir turizm çeşidi olarak karşımıza çıkan inanç turizm aslında günümüzden çok eski çağlarda başlamış ve insanların kutsal mekânlara olan yönelimi ile ortaya çıkmış bir turizm çeşididir diğer bir sebebi ise dini inanışlardır." (Olalı, 1963: 10)

İnanç turizminin tanımı açısından literatürde iki farklı söylemler mevcuttur, kimi araştırmacılar inanç turizmini; kutsal yerlerin, o dine mensup kişilerce seyahat edilmesi ve bu seyahat sırasında turistik ürün tüketmeleri ile oluşan bir turizm türü olarak tanımlarlar. Bu tanıma göre Hıristiyan olamayan birinin Vatikan'ı ziyaret etmesi inanç turizmi olarak değil kültürel bir turizm hareketi olarak nitelendirilmektedir (Kaya, 2007: 2, Sargın, 2006: 3, Arslantürk, 2013: 1246). Bu görüşe destek olan bir başka tanımda ise; "İnsanların sürekli yaşam alanları dışında, ticari kazanç amacına dayanmayan, çıkış noktası inançları gereği dini vecibelerini yerine getirmek veya ziyaret etmek için dini açıdan önemli gördükleri kutsal yerlerde en az bir gece konaklamadan oluşan geçici seyahatlerin ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal nitelikli olay ve ilişkiler bütünüdür diyebiliriz." (Usta, 2005: 5).

Bir diğer ele alınış şekli ise kutsal yerlerin yerli ve yabancı turistlerce ziyaret edilmesinin turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi (Contu, 2006: 16) şeklinde olup en basit tanımı ile inanç turizmi kutsal yerlere yönelik turizm etkinlikleri olarak tanımlanmaktadır (Kozak, 2012: 23). Dini amaçlı seyahat eden turistleri belli destinasyonlara çeken en önemli faktör kuşkusuz, inandıkları dinlere veya merak duydukları farklı dinlere ait dini yerlerin o destinasyonlarda bulunmasıdır (Tandoğan, 2012: 20).

Duru (2007: 209), inanç turizmi ile ilgili 2006 senesinde yapılan "3. İnanç Turizmi Günleri" konuşmasında şu sözleri dillendirmiştir: “İnanç turizmi kişinin kendi inançlarının veya başka inançların kutsal saydığı bölgelere, dini görevlerini yerine getirmek, farklı dinlerin dini ritüellerini izlemek veya günümüzde inananı kalmamış ve mitolojileşmiş dinlerin inanç merkezlerine yaptıkları seyahatleri sırasında turistik ürün tüketmeleri ile ortaya çıkan bir turizm çeşididir.” (Duru,2007: 209).

Shackl’a göre,

“• Doğa olayları (kutsal göller, dağlar, adalar, bahçeler),

• Dini amaçla inşa edilmiş mimari yapılar,

• Dini temalı yapılar,

• Dini olmayan yerlerde dini açıdan önem addedilmiş özel olaylar,

• Politik olaylar ile veya trajik bir olay ile ilişkilendirilip kutsallaşmış mekânlar.” şeklinde din esaslı cazibe merkezlerinin genel sınıflandırma yapmıştır (Başer ve Başçı 2012: 426).

2.1.2. İnanç Destinasyonu Özellikleri

Dinlerin birbirlerinden farklı yapılarda olması inanç turizminin faaliyette olmasında ayrılıklar bulunmaktadır. Bundan dolayı dini geziler diğer dinlerde çeşitli şekillerde uygulanmaktadır. Bazı dinlerde geziler için belirli tarihler varken bazılarında ise bu şekilde bir kural yoktur. İnanç turizmi hareketleri genellikle üç farklı biçimde meydana gelmektedir (Yılmaz, 2000: 68).

• Toplu şekilde gerçekleştirilen hac gezileri.

• Belirli dini zamanlarda, kıymetli dini vakaların sene-i devriyelerinde oluşan toplanmalar.

• Turistik yerler üzerinde bulunan kıymetli dini merkezlere ve yapıtlara yapılan turlar.

İnanç turizmine karşı olan alakada maneviyatın değerli olduğunu ve turizmin dini, sosyo-ekonomik ve kültürel tesirleri şu şekildedir (Albayrak, 2013: 236-237).

"• İnsanların dini yerleri görme isteği veya dini açıdan görevi gereği İnanç turizminin talep yaratma özelliği vardır.

• İnanç turizmi destinasyonunda insanların maneviyatlarını gerçekleştirerek, kendilerini daha rahat hissettikleri bir turizm türü olarak gösterilir. Bunun neticesinde inanç turizminin insanların zihinsel, ruhsal ve sosyal olarak rahatlamalarını sağlayan bir turizm çeşidi olmaktadır.

• İnanç turizmi istenilen her yerde gerçekleştirilen bir turizm çeşidi değildir. Gerçekleştirilmek istenen bölge ya da ülkede mutlaka dini çekim yerlerinin olması gerekmektedir. Bu nedenle gerçekleştirildiği yerlere rekabet avantajı sağlayan bir turizm türüdür.

• İnanç turizmi destinasyonu, gerçekleştirildiği yörede kültürel alışverişin ve aynı zamanda farklı dinlerden olan insanların kaynaşmasını sağlayan bir turizm çeşidi olarak gösterilir.

• İnanç turizmi manevi değerlerin maddi değerlere dönüşmesini sağlayan bir turizm çeşididir. Bu nedenle gerçekleştirildiği bölgeye ve ülkenin turizm ekonomisine gelir sağlama özelliğine sahip bir turizm destinasyonu olarak gösterilmektedir."

2.2. Dünya'da Önemli İnanç Destinasyonları

Dünya turizminde yaşanan gelişmeler, gelen turistlerin, istek ve bekledikleri şeylerin farklılaşmasıyla beraber çeşitli değerleri bünyesinde barındıran yerler daha fazla seçilmektedir. Turistler, farklı ülkeleri ve bölgeleri araştırırken, bölgede bulunan çeşitli turizm türlerinin de farkında olup araştırmaya başlamışlardır. "Şimdiki koşullar yapılan seyahatleri kolaylaştırdığı gibi ulaşım ve haberleşme teknolojileri oldukça gelişen ve çoğunlukla Batı Avrupa ülkelerinde ve Amerika'da bireye düşen gelir arttıkça inanç turizmi gelişerek genel insan topluluklarını alakadar eden bir çalışmadır (Sargın, 2006: 4).

Dünya'da en çok tanınan dinlerin ortak inanç destinasyonu özelliği şu şekildedir: "Toplum tarafından en iyi bilinen dini ve kültürel fenomenlerden biri olan Hac yolculuğu, Budizm, Hinduizm, İslam, Yahudilik ve Hıristiyanlık gibi dünyanın en büyük dinlerinin önemli bir özelliğidir." (Collins, 2010: 440).

İslamiyet'te Mekke ve Medine, Hıristiyanlıkta Kudüs, Roma ve Efes, mübarek yerler arasında en fazla ziyaretçiye ev sahipliği yapan esas turizm çekim merkezleridir. Örnek verilecek olursa; "Musevilerin Noel'de Kudüs'teki Ağlama Duvarı'nı ziyarette bulunmaları, Hıristiyanların Vatikan'da Papa'nın idaresindeki Noel ibadetleri, bu yerlerin öncelikli olarak bu zamanlarda oldukça fazla ziyaretçi akınına uğramasına neden olmaktadır." (Sargın, 2006: 3).

"Dünya İnanç Turizmi Örgütü (World Religious Travel Association-WRTA) sadece Hıristiyanların benimsediği inanç turizminin üç yüz milyon turisti kapsayan bir pazar olduğunu bildirmektedir." (Şaman, 2009: 17). Ekonomi pazarının ulaştığı boyutsa yirmi milyar dolara ulaşmaktadır.

İnanç turizmi pazarı, Denver'da Üçüncü Yıllık Global Dünya İnanç Seyahati Sempozyumu (Kasım 2007) için bir araya gelen profesyonellerce, son iki senede %70'lik bir oranla gelişme göstermiştir:"İsrail inanç turizminde ilk sıralarda olan destinasyondur. İsrail'i İtalya, İngiltere, İrlanda, Mısır ve Yunanistan takip etmektedir. İnanç turizmine katılan grupların üçte biri grup şeklinde yolculuk yapmakta ve 8 ilâ 14 gün arasında konaklama yapmaktadır. Harcama oranları ise 1,500 ve 3,000 Dolar arasındadır." (Güzel, 2010: 91).

TÜRSAB İnanç Turizm raporunca dünyada en fazla ziyaret gören mübarek yerler sıralamasında, Japonya Meji Shrine Sensoji Tapınağı senede gelen ziyaretçi sayısı 30 milyonla 1.sırada, Türkiye Sultan Ahmet Camii 5 milyonla 20. sırada, Ayasofya Müzesi 3.2 milyonla 29. sırada bulunmaktadır. Dünya inanç turizmi pazarı yaklaşık olarak yirmi milyar dolar iken, ülkemizin turizm pazarından aldığı pay ise ortalama yüzde beş civarlarındadır.

2018 senesinde Avrupa ve Amerika'nın % 3.5 - % 4.5, Asya – Pasifik ülkelerinin % 5 - % 6, Afrika'nın % 5 - % 7, Ortadoğu ülkelerinin ise % 4 - % 6 oranında büyüme kaydetmiştir. 2017 senesinde Avrupa ülkelerine seyahat edenlerin sayısı % 8'lik yükselmeyle 671 milyon ziyaretçi seviyelerinde gerçekleşmiştir.

Dünya’da inanç turizmi destinasyonunun çok fazla görüldüğü yerler şu şekilde belirtilmektedir: Türkiye- Efes, Arabistan- Mekke- Medine, İsrail- Kudüs, Bosna-Hersek, İtalya- Vatikan- Asisi, Portekiz- Fatima, Japonya- Şikoku (Dünya Turizm Örgütü).

2.3. Türkiye’de İnanç Destinasyonları

Türkiye'de 1993 senesiyle birlikte üç büyük semavi dinin sahip olduğu ve günümüze varan yapıtların ve ibadet mekânlarının dökümleri yapılarak inanç turizmini geliştirme uygulamalarına başlanmıştır. Türkiye genelinde, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı, Valilikler ve farklı üniversite kurumlarının yardımları ile yapılan doküman çalışmasında, ülkemizin barındırdığı ve sayıları oldukça fazla olan eserlerden (Serçek, 2011: 47);

“• Dini açıdan önemli olan ve ziyaret açısından talep gören,

• Sanat tarihi yönünden önemli olan,

• Mimari özellikleri sebebiyle türünün ilk ve ilginç bir örneği olma özelliğini taşıyan,

• Kolay ulaşım imkânlarına sahip ve seyahat acentelerince tur programlarına dâhil edilen önemli yerlerin tespiti yapılmıştır.”

2019’un ilk 5 ayında Türkiye’ye gelen yabancı turist sayısı yüzde 11,3 artışla 12 milyon 757 bin 522’ye yükselmiştir. 2023 yılı için Turizm Bakanlığı ve STK politikası şeklinde söylenen verilere göre 50 Milyon turist, 50 Milyar Dolar gelir klasiğini kaydedilen bu yükseliş bozmaktadır (www.t24.com.tr).

Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Ersoy'un 2019 senesi için 48 Milyon turisti ağırlamayı amaçladıklarını sıkça dillendirmesi; 2008 senesinde yapılan analize göre 2023 senesi turizm hedeflerince olumsuz düzeyde 60,5 - olağan 80,5 ve olumlu düzeyde ise 110 milyon ziyaretçinin giriş yapacağı yönünde bir sonuç olmaktadır. Türkiye'nin son 20 yıl içerisinde dünya turizmdeki konumunda ülkemizi ziyaret turist sayısı sıralamada 2005-2010 senelerinde 16. sıradayken, 2011-2015 seneleri

ortasında ise 6. sırada bulunmuştur. 2016 yılında turist sayısında 2015 senesine göre % 30 azalarak ülkemiz ilk onda yer alamamıştır. 2017 yılında ise ülkemiz 8. sırada yer almıştır (TÜİK).

Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) 2017 analizlerine göre; "Uluslararası turist gelişlerinde 76,9 Milyon turist ile 3. sırada yer alan ABD; 210,7 Milyar Dolar turizm gelirle 1. sırada yer almıştır. İspanya'yı 81,8 Milyon turist ziyaret etmiş ve 78 Milyar Dolar turizm geliri elde edilmiştir. Tayland 35,4 Milyon turist ile 10. sırada yer almıştır. ABD'nin elde edilen turizm geliri 3000 Doların üzerindedir."(Dünya Turizm Örgütü)

Ülkemizin uluslararası turizm girdileri bakımından ilk 10 ülke içerisine girememiş olması gelişmeyen kapasiteyle bağlantılıdır. Fiyatların artması ve kapasitenin tamamen kullanılması markalaşmayla bağlantılı olarak devam etmektedir.

Tablo 1: 2015-2018 seneleri içerisinde ülkelere göre Türkiye'yi ziyaret eden turist sayıları

Yıllar	Diğer OECD	Avrupa	BDT
2015	753 468	18 438 246	7 851 664
2016	807 963	12 625 844	5 332 865
2017	648 770	12 396 058	10 375 098
2018(11 aylık)	881 062	16 571 563	11 440 974
Yıllar	Afrika	Toplam Asya	Amerika
2015	830 049	5 386 751	267 623
2016	616 085	4 465 324	165 622
2017	857 154	6 412 693	169 338
2018(11 aylık)	1 048 849	7 255 074	268 542

Kaynak: Türkiye'nin 2018 uluslararası turizm karnesi - Cüneyt MENGÜ

Bakanlık'ın sunmuş olduğu verilerine göre; Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) bünyesindeki Rusya'dan takribî olarak 6 Milyon, Avrupa'daki Almanya'dan ise takribî olarak 5 Milyon ziyaretçinin girişleri devam etmektedir. Asya ülkelerinde ise Çin (360.000), Hindistan (135.000), Malezya ve Pakistan gibi ülkeye turist girişlerinde beklenilen sayının oldukça alt düzeyinde kalmıştır.

2.3.1. Türkiye'de İnanç Turizminin Geliştirilmesine Yönelik Faaliyetlerin Tarihçesi

Ülkemiz turistik çekim yerleri bakımından dikkat çeken bir gelişmişliğe ev sahipliği yapmaktadır. Son senelere gelene kadar belirli seyahat çeşitleri üzerinde durulmuş ve bu yoğunlaşma turizmin diğer çeşitlerine olan ilgiyi ve merakı hemen açığa çıkaramamıştır. Görülen bu durum ülkemiz için gözle görülür bir eksiklik olmuştur. Bu eksikliğin daha fazla yaşanmaması için konuyla ilgilenen kuruluşlar, turizmi daha fazla çeşitlendirme seçeneğini ele almışlar ve bu konuda kayda değer gelişmelere ulaşmışlardır.

Dünya Turizm Örgütü'nün oranlama yaptığı verilerde; "Dünyada her sene 300 milyon turist inanç çekim yerlerine gezilerde bulunmaktadırlar. Seyahatlerle meydana gelen ekonomik pazar18 milyar $ büyüklüğüne ulaşmıştır. Ayrıca Dünya Turizm Örgütü yaptığı analizlerle inanç turizminin de içinde yer aldığı turizm hareketlerinin 2020 senesinde %20 artacağı düşünülmüştür." (Zengin, 2010).

Türkiye'de sahil turizmi aktifliğiyle birlikte son on beş seneden fazla sürede ziyaretçi sayısındaki yükselmeyle birlikte inanç turistleri oranında da yükselme olmuştur. Ülkemize ziyaretçilerin geliş nedenleri gezme, eğlenme, inanç, sportif ve kültürel faaliyetler şeklinde gösterilebilir.

Dünya turizm örgütü verilerine göre; "Türkiye, turist çekiciliğinde 2017 yılında sekizinci sırada iken 2018 yılında altıncı sıraya yükselmiştir. Türkiye, dünya turizminde önde gelen turizm destinasyonlarındandır, kültür, miras ve inanç turizmi gibi turizm türleri gittikçe rağbet görmeye başlamıştır." (UNWTO, 2013)

Ülkemize çeşitli nedenlerden dolayı çok fazla ziyaretçi akımı olmaktadır. Son yıllarda yurdumuza giriş yapan kişilerin başlıca inanç özellikli geziler ve ziyaretler, kış ve yaz aylarında gerçekleşen turizm çeşitliliği, kongre, sağlık vb. gibi yapılmış olan ziyaretlerden derlenen gelen ziyaretçi sayıları Tablo 2'de belirtilmektedir.

Tablo 2: 2018 senesi aylara göre Türkiye'yi ziyaret eden turist sayıları

Aylar	Yabancı Turist	Yabancı Günübirlikçi	Yabancı Ziyaretçi	Yurtdışı İkametli	Toplam Ziyaretçi
	(A)	(B)	(A+B)	Vatandaş (C)	(A+B+C)
Ocak	1 456 565	5 005	1 461 570	431 167	1 892 737
Şubat	1 522 544	4 516	1 527 070	405 616	1 932 686
Mart	2 133 293	6 473	2 139 766	441 435	2 581 201
Nisan	2 640 454	15 107	2 655 561	556 915	3 212 476
Mayıs	3 639 663	38 777	3 678 440	527 997	4 206 437
Haziran	4 463 483	42 111	4 505 594	585 902	5 091 496
Temmuz	5 617 551	54 250	5 671 801	859 869	6 531 670
Ağustos	5 324 115	59 217	5 383 332	775 265	6 158 597
Eylül	4 740 564	52 254	4 792 818	633 027	5 425 845
Ekim	3 706 478	48 989	3 755 467	483 406	4 238 873
Kasım	1 956 870	9 407	1 966 277	439 481	2 405 758
Aralık	1 944 591	6 114	1 950 705	484 111	2 434 816
Toplam	39 146 171	342 230	39 488 401	6 624 191	46 112 592

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri Ülkemize

ziyaretçi gönderen ilk 5 ülkeye bakacak olunursa, 1. Rusya

5.964.613 kişi,

2. Almanya 4.512.360 kişi,

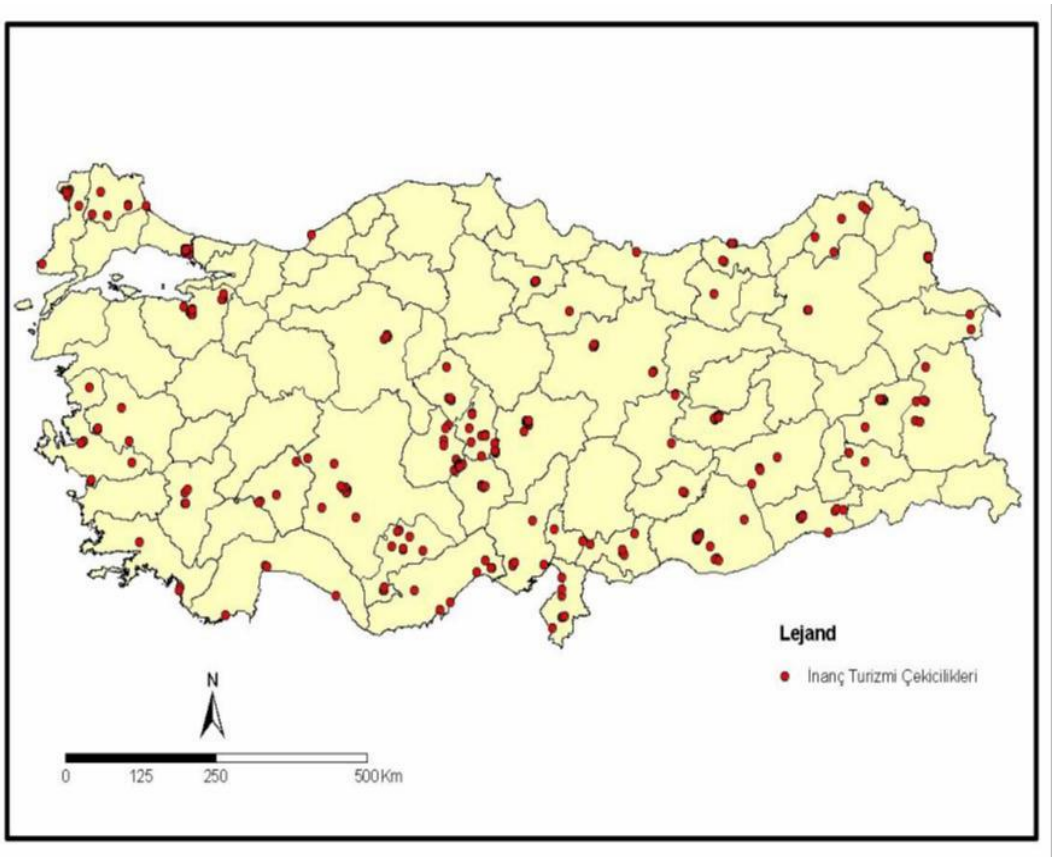
3. Bulgaristan 2.386.885 kişi,

4. İngiltere 2.254.871 kişi,

5. Gürcistan 2.069.392 kişidir.

Ülkemize ziyaret eden turistlerin kullandıkları ulaşım türlerinin yüzde olarak ifadesi, Havayolu %76, Karayolu %21, Deniz yolu %2,96, Tren yolu %0,04 şeklinde gösterilmektedir.

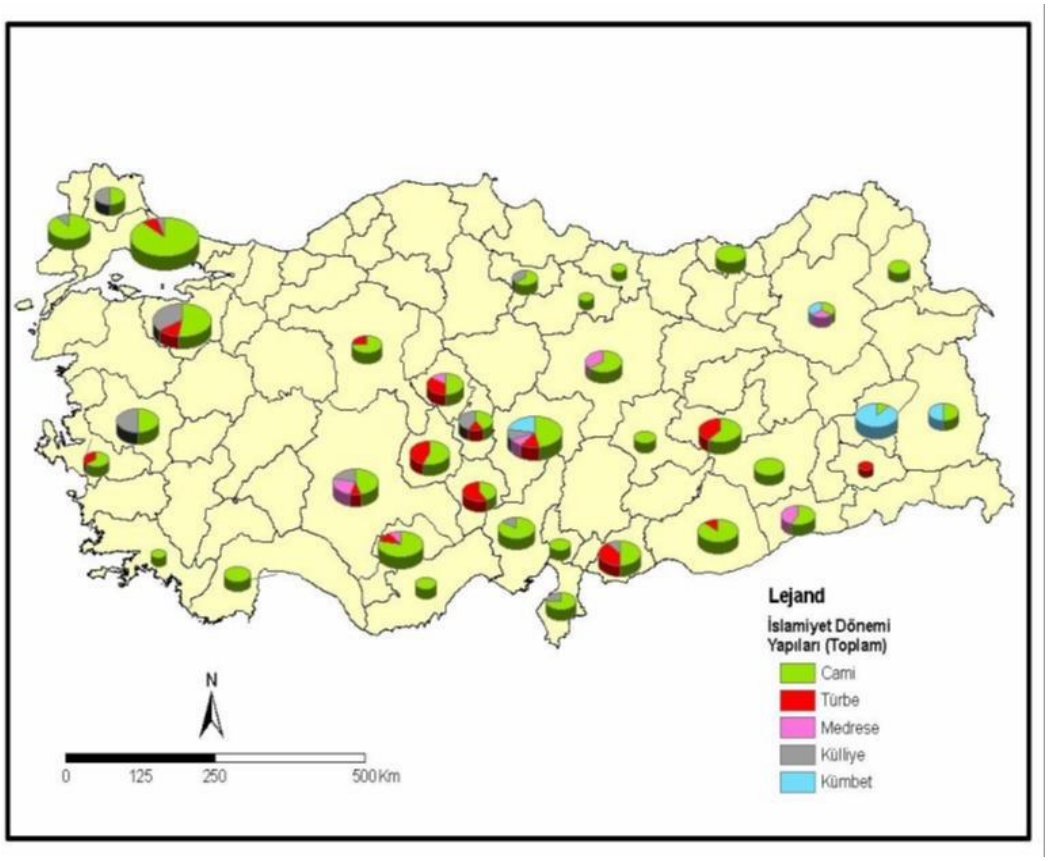
Anadolu topraklarında inanç turizminin yaygınlaşması açısından Kültür ve Turizm Bakanlığınca araştırma oluşturulmuştur. 1993 senesinde Kültür ve Turizm Bakanlığı, İnanç Turizmi Projesi kapsamında; Ülkemizde semavi dinler açısından inanç turizmi için farkındalık oluşturan değerlerin envanterini düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre; "Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye'de üç semavi din açısından değerlendirilebilecek 316 adet mübarek yerin olduğu belirtilmiştir." (Zengin, 2010). Belirtilen mekânların, illere göre dağılışı Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1: Ülkemiz içerisindeki semavi dinler açısından inanç turizmi bakımından değerlendirilen mekânların dağılımı.

Anadolu topraklarında belirlenen 316 yapıttan 167'si İslam, 129'u Hıristiyan ve 20 tanesi ise Musevi dini bünyesindedir (Güzel, 2010).

Kültür ve Turizm Bakanlığı;"İnanç Turizmi Projesi'yle üç semavi dinin şimdiki zamana kadar gelen kıymetli ziyaret yerlerinin çevre düzenlemesi, aydınlatma, ulaşım vb. gibi yönlerden değerlendirilerek düzenlenmesi ve tanıtımının yapılarak ziyaretçi sayısının yükseltilmesi amaçlanmaktadır." (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012).

Şekil 2: İslamiyet dönemi yapıtlarının şehirlere göre dağılımı.

"Hıristiyanlar tarafından kutsal olarak görülen on önemli merkezin 8'i Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisindedir." (Usta, 2005). Kültür ve Turizm Bakanlığı Hıristiyanlık için oldukça değerli olan dokuz adet yer belirlemiştir. Bunlar;

- "Hatay-Merkez: St. Pierre Anıt Müzesi,
- Mersin-Tarsus: St. Paul Anıt Müzesi,
- İzmir- Selçuk: Meryem Ana Evi,
- Antalya-Demre: St. Nicola Kilisesi,
- Bursa-İznik: Ayasofya Cami,
- Manisa-Sard: Sard Sinagogu,
- Manisa-Alaşehir: Alaşehir Kilisesi,
- Manisa-Akhisar: Akhisar Kilisesi,
- Isparta-Yalvaç: Pisidia Antik Kenti,
- Nevşehir-Derinkuyu: Ortadoks Kilisesi,
- Denizli-Pamukkale: Laodikya Antik Kenti."şeklinde belirlenmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012).

2.3.2. İslam Dini Açısından Türkiye'deki Başlıca Çekim Merkezleri

İslam dini, tek tanrı inancını benimseyen bir dindir. Bireyin hem yaşadığı dönemde hem de ölümünden sonraki ahiret döneminde huzur dolu olup yaptığı kötülüklerden sıyrılmasını isteyen bir dindir. İslam dinine göre birey, Peygamber'in ve mübarek kitapların beyan ettiği malumatlar neticesinde hiç son bulmayacak huzura varabilmekte yahut mutsuzluğa düşebilmektedir (Şahiner, 2012: 17).

İslam dininin kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim'de, seyahat hususunda günümüzde yaşanan yenilikçi turizm olayının gelişme göstermesini 1400 sene evvelden söz etmiştir. Bu durumun en önemli örneği ise hac ziyaretidir. Bu sayede milyonlarca kişinin dünyanın çok farklı ülkelerinden hareket edip Mekke ve Medine'yi ziyaret etmeleri sağlanmıştır. Kur'an-ı Kerim'de turizm sanayisinin ulaşım, konaklama, yiyecek- içecek gibi alanlarla ilgili çok sayıda ayet yer almaktadır.

Kur'an-ı Kerim'de turizm kavramına denk gelen seyahat-sefer(yolculuk), intişar (yayılma) gibi kavramlar geçmektedir. Bu kavramlardan sefer, istenilen yere gitmek ve seyretmek manasına gelir yani seyahatte bireylerin serbest zamanlarının olması anlamındadır (Erol, 1977: 31).

Ülkemizde yer alan ve İslam Tarihinde değerli zatların mezar ve türbeleri önde gelen ziyaret yerleri arasındadır. Yapılan bu ziyaretlerin en fazla görüldüğü yerlerin ilk sırasında önceki İslam devletlerine başkentlik yapan Edirne, Bursa, Konya, İstanbul şehirlerindendir.

Ülkemiz toprakları asıl mimari yapıtlarında ilk olarak camii, mescit, türbe, medrese gibi farklı fonksiyonlu inşalar hep birlikte bir bütünlük içinde oluşturulmuştur. Ülkemizde yer alan ve Müslümanlar için mübarek mekânlardan kimileri şunlardır:

Urfa: Hz. İbrahim Peygamber'in yaşamını idame ettirdiği şehir Urfa'dır. Peygamberler şehri diye anılan Şanlıurfa; Balıklı Göl, Hz. İbrahim Peygamber'in hayata gözlerini açtığı mağara, sabrın örneği olan Hz. Eyüp Peygamber'in türbesi gibi çok sayıda yapıtı toplu şekilde bünyesinde barındıran bir merkezdir.

Topkapı Müzesi: Burada mübarek emanet olan Hazreti Muhammed'in hırkası bulunmaktadır.

Hz. Eyüp Sultan Türbesi: Türbe İstanbul şehrinin Eyüp semtindedir. Camii içerisindeki Eyüp Sultan Hazretlerinin Türbesi, kıymetli zamanlarda çok fazla ziyaretçiyi buraya toplamaktadır.

Hz. Mevlana Müzesi ve Türbesi: Mevlana Müzesi, Konya şehrinde yer alan, 1926 senesinden itibaren aktif olan bir mekândır. "Mevlana Türbesi" diye de anılmaktadır. Mevlana Müzesi hâlâ daha dünyada önde gelen âlimlerinin, gezginlerin ve Mevlana sevenlerinin ziyaret edişlerine maruz kalmaktadır.

Ayasofya Müzesi: Oldukça fazla ziyaret gören müzeler arasında bulunan Ayasofya; sanat ve mimarlık geçmişi açısından dünyanın ilk sıralarındaki anıtlardan biri olup, dünyanın 8. şaheseri olarak nitelendirilmektedir.

Sultan Ahmet Camii: 1609-1616 yılları arasında Sultan I.Ahmet tarafından Mimar Sedefkâr Mehmet Ağa'ya inşa ettirilmiştir. Cami mavi, yeşil, beyaz renkli İznik çinileriyle bezenmiş ve yine mavi işçiliklerle süslendiği için Avrupalılar tarafından "Mavi Cami (Blue Mosque)" olarak adlandırılır. Sultan Ahmet Camii külliyesiyle birlikte, İstanbul şehrinde yer alan devasa yapılar arasında yer almaktadır.

Kars-Menuçehr Camii: Selçuklu devletinin Anadolu topraklarında yaptıkları ilk camiidir.

Bursa: Osmanlı zamanının ilk başkenti olan Bursa, İslami yapıtlar açısından oldukça çeşitlidir.

2.3.3. Türkiye'de İnanç Turizmi Açısından Ziyaretçi Profili

Shackley (2001: 18)'e göre; "İnanç turizmi genellikle topluluklar halinde yapılır ve buradaki önemli öğe müminlerin, yer aldıkları grup içerisinde toplumsal etkileşime girmeleridir." (Shackley, 2001: 18).

Rinschede'nin (1992: 62) analizinde, inanç turistinin cinsiyeti de dine ve yörece farklılık olmaktadır. Şöyle ki; "Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve Katolik ülkelerinin hepsinde ortak olarak hacılık alanında kadınlar çoğunluğu oluşturmaktadır. Mekke'de ise hacca gelenler arasında erkeklerin fazla olduğu gözlenmektedir. Yaş grupları da benzer bir şekilde bölgeye ve dine göre farklılaşmaktadır." (Rinschede, 1992: 62).

Özdemir (2007), inanç turizmi mekânlarını ziyarette bulunan turistlerin ülkemiz için fikirlerini onamak için yapılan çalışmada kayda değer sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışma verilerine göre; "İnanç çekim mekânlarını çoğunlukla gençler ziyaret etmektedir. Araştırmanın inanç turizmine dair yapılan tanıtım faaliyetlerinde en dikkat çekilir yer, Türkiye'deki yabancı turistlere dinlerinden dolayı herhangi bir ayrımcılığın yapılmadığıdır." (Özdemir, 2007: 45).

İnanç çekim yerlerinin herkese duyurulmasında dini motiflerin yanında kültürel öğelerde vardır ve bu yerlerin alternatif turizm mahsulleriyle birlikte bütün bir biçimde pazarlaması oldukça kıymetlidir (Özdemir, 2007: 45).

Başlıca Batı Avrupa ve Amerika ülkelerinde birey başına düşen milli gelirin fazla olması gibi etkenler ve günümüzdeki şartlar gelişen bu seyahatleri kolaylaştırarak, inanç turizmini gittikçe çok daha fazla bireyleri kapsayan bir faaliyet yapmaktadır. Ülkelerde yaşlı nüfusun fazla olması nedeniyle inançlarının gerektirdiği ibadetleri yerine getirme isteği inanç turizmi için hedef kitle olmaktadır.

2.4. Kastamonu'da İnanç Destinasyonları

Kastamonu şehri, bünyesinde barındırdığı doğal, tarihi ve kültürel farklarıyla, ülkemizde her mevsimde farklı turizm aktivitelerinin yapıldığı ender yerlerden biridir. Kastamonu'da sahil turizmi, kış turizmi ve inanç turizmi gibi farklı turizm çeşitliliğine sahipken, bulunan bu olanaklar yeterince açığa çıkarılamamaktadır. Kastamonu şehri, alternatif turizm ve farklı istekler için uygun durumda olup, bu imkânları ulusal ve uluslararası alanlarda tanıtılması ve yaygınlaştırılması sağlanmaktadır.

Kastamonu; tarih öncesi dönemden günümüze kadar gelen farklı uygarlıklar ve devletleri bünyesinde barındırmış, Anadolu topraklarının Türkleşmesi ve İslamlaşmasıyla beraber inanç mekânı olarak, evveli elverişli geçmişi bulunan şehirdir. Tarihinde varlığını koruyabilmiş olan manevi hava, Kastamonu'nun kültür ve inanç turizmi bakımından değerini arttırmaktadır (Kertiş, 1999: 148).

İnanç turizmi; "Kutsal yerlerin dinlere mensup turistlerce ziyaret edilmesinin, turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Anadolu tarih boyunca farklı medeniyetlere ve inançlara ev sahipliği yapmış kültürler burada zengin bir çeşitlilik oluşturmuştur. Geçmişten gelen elverişlilikle, ülkemiz hem yerel inançlara hem de semavi dinlere ait mübarek sayılan pek çok esere sahiptir." (Sargın, 2006: 3).

Anadolu topraklarında kıymetli inanç turizmi mekânları adı geçtiğinde; "İstanbul, Konya, İznik, Antakya ve Şanlıurfa ilk şehirlerdir. Bu şehirlere, özellikle sahip olduğu İslam inanç eserleriyle Kastamonu şehri de dâhil edilmelidir." (İbret, 2015).

Kastamonu şehri Anadolu topraklarının Türkleşmesi sürecinde Türklerin ilk başta yerleşik hayat yaşadıkları yerlerden biridir. Anadolu Malazgirt savaşıyla birlikte Türkleşme ve o anda İslamlaşma aşaması da başlamıştır. Sonuç olarak, Anadolu'nun geniş topraklarında görüldüğü gibi, Kastamonu şehrinde de ilk Türk-İslam yapıtları inşa edilmiştir.

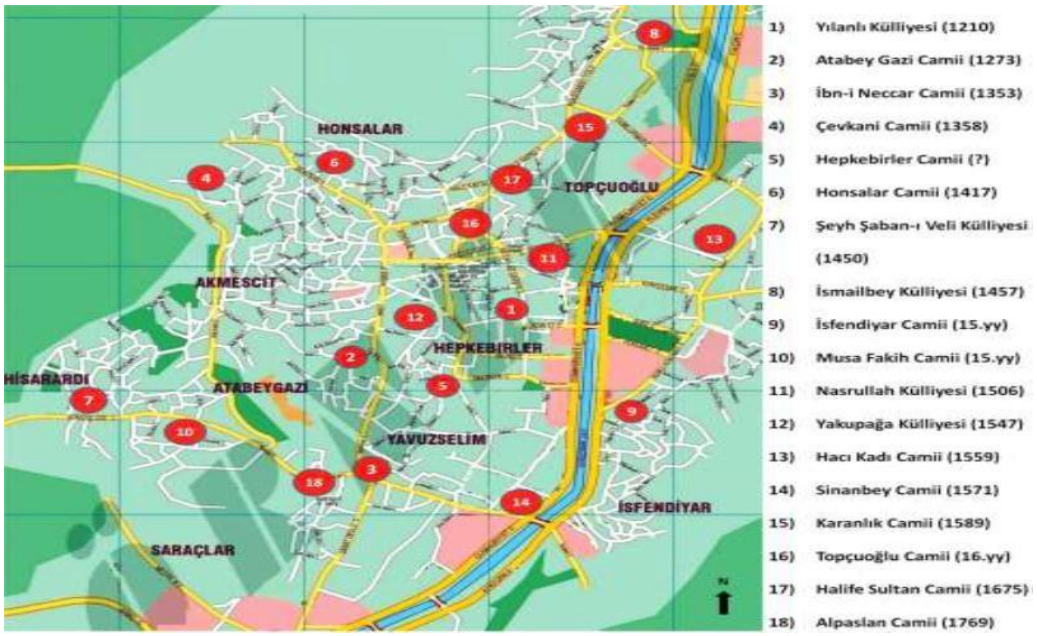
Şehir kısa sürede inanç merkezi olmuş; Selçuklu, Çobanoğulları (Atabeyler), Candaroğulları ve Osmanlı dönemlerinde oldukça fazla dinsel yapı yapılmış bu yapılarda da şimdiki zamanda şehrin inanç turizmi açısından elverişli bir farkındalığının olmasını sağlamıştır. Özellikle Kastamonu "Evliyalar Şehri" diye adlandırılmaktadır. Kastamonu şehrinde oldukça fazla yer almış türbe ve mezarlar bu betimlemenin doğru olduğunu göstermektedir (Çobanoğlu, 2003:12).

Kastamonu Şehrinde Külliye, Cami ve Mescitler; Türkler için Anadolu topraklarında ilk yerleşik mekânlarından biri olan Kastamonu, toplumsal ve dini gereksinimlerini karşılayacak olan yapıtların yapımını mecburi bir duruma getirmiştir ve bu şekilde yapıların zamanla fazlalaşarak şehrin farklı yerlerinde çoğaldığı görülmektedir. Bu değerli yapıların ilk sıralarında külliye, cami ve mescitler bulunmaktadır.

“Cami Arapça cem, kökünden türemiş ‘toplayan, bir araya getiren’ anlamına gelmektedir. Başlangıçta sadece cuma namazları kılınan büyük mescitler için kullanılan el-mescüdü’l-cami (cemaati toplayan mescit) tanımlamasının kısaltılmış halidir.” (TDVİA). Müminlerin toplanarak görevlerini yerine getirdikleri hem dini hem de toplumsal eserlerdir.

Camii, mescit ve külliyeler şu şekilde tanımlanmaktadır: “Mescitler, camilerden daha küçük yapılardır. Külliyeler ise genelde bir cami etrafında, bazen de medrese, ticari bir yapı veya türbe çevresinde şekillendiği, değişik fonksiyonlardaki birkaç yapının bir arada yer almasıyla oluşan binalar topluluğudur.” (TDVİA).

Kastamonu’da Selçuklu, Çobanoğulları (Atabeyler), Candaroğlu ve Osmanlı dönemlerine ait olan çok fazla camii, mescit ve külliyeler yer almaktadır. İl özelinde de değişik dönemlere dair çok fazla cami, mescit ve külliyelerin yer almaktadır. Bu inşaların çoğunluğu şimdiki zamana dek gelmiş ve şimdi de benzer amaçla kullanımı sürmektedir. Bu cami ve külliyelerin şehrin geniş çevresine yayılmış durumda olduğu görülmektedir (Şekil 3).

Şekil 3: Kastamonu özelindeki kıymetli tarihi Külliye ve Camiiler

Kaynak: www.kastamonu.gov.tr/sehir_plani.asp

2.4.1. Selçuklu, Çobanoğulları (Atabeyler) ve Candaroğlu Dönemi Eserleri

1084 senesinde Emir Karatekin Kastamonu şehrini kendi bünyesine alan bir beylik oluşturmasıyla burada Türk egemenliği başlamış ve az bir zamanda ilk yapıtlar oluşturulmuştur. Böylelikle ilk Türk-İslam eserleri bu zamanda görülmeye başlanmıştır. Bu zamandaki kıymetli yapıtlardan birkaçı hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

Yılanlı Külliyesi: Günümüzdeki Küpcüğez mahallesinde yer almaktadır. "Külliye, Darü'ş-şifa, cami, türbe ve kütüphaneden oluşmaktadır. Külliye Abdülkadir Geylani Hazretlerinin dördüncü oğlu Abdülfettah-ı Veli tarafından M. 1210 senesinde yapılmıştır." (Behçet, 1998: 52).

İsmail Bey Külliyesi: "Külliye, Candaroğlu hükümdarı İsmail Bey (1443-1460) tarafından yaptırılmıştır. Külliye; cami, medrese, şadırvan, hamam ve türbeden oluşmaktadır." (Kankal, 2004: 321).

Atabey Gazi (Kırk Direkli) Camii: "Şehrin bilinen en eski camisidir. Muzaffereddin Yavlak Arslan'ın 1273'te yaptırmış olduğu tahmin edilmektedir." (Kankal, 2004: 299).

Camiinin bilinen önemli özelliği ise; "Şehre hâkim bir yerde, kaleye sırtını dayamış olan cami, kalenin sınırlar içine girdiği günün cuma olması sebebiyle, buradaki kilisenin camiye çevrilerek hutbe okunup cuma namazı kılındığı söylentisi vardır." (Çifçi, 2006: 81- 83).

İbn-i Neccar (Eli Güzel) Camii:"Kalenin güneydoğu eteklerinde 1353 senesinde kesme taştan yapılmıştır. Camii özellikle ahşaptan tamamen oyma olarak yapılmış kapısı dikkat çekicidir." (Çifçi, 2006: 90-92).

Kasaba Köyü (Mahmut Bey) Camii: "Şehre 18 km. mesafedeki bu camii 1366 senesinde Candaroğlu hükümdarı emir Mahmut Bey tarafından yaptırılmıştır. Caminin ahşap çatısı bindirme tekniğiyle yapılmış ve en dikkat çekilir özelliği ise camide hiç çivi kullanılmamasıdır." (Yaman, 2003: 53).

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafınca Mahmutbey Camii'nin UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'nde yer alması için müracaat edilmesi sonucunda 2014 senesinde cami listeye eklenmiştir.

2.4.2. Osmanlı Dönemi Eserleri

"Kastamonu'nun kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine girmesi Fatih Sultan Mehmet zamanında 1461 yılında gerçekleşmiştir. Bir süre sonra Fatih'in oğlu Şehzade Cem buraya vali olarak atanmış, böylece Kastamonu Osmanlı şehzadelerinin valilik yaptığı vilayetlerden birisi olmuştur." (Yakupoğlu, 2009: 58).

Şehrin değerli bir merkez hâline gelmesine bakılırsa; "Kastamonu 460 sene Osmanlı devletine bağlı olmuş ve bu dönemde oldukça fazla imar faaliyetinde bulunulmuş, kültür, sanat merkezi haline gelmiştir." (Yaman, 2003: 6). Şehirdeki geçmiş yapıtların çoğu Osmanlı zamanına aittir. Bu zamandaki kıymetli yapıtlardan bazıları ise şunlardır:

Nasrullah Kadı Külliyesi: "1506 yılında Nasrullah Kadı tarafından yaptırılmıştır. Şehrin merkezinde, cami, şadırvan, köprü ve medresesiyle oldukça değerli bir yere sahiptir. 1746 senesinde Reis-ül Küttap Hacı Mustafa Efendi tarafından caminin kıble tarafına Münire Medresesi yapılmıştır. Medrese 23 odalı olarak inşa edilmiş günümüzde el sanatları çarşısı olarak kullanılmaktadır." (Çifçi, 2006: 8- 24).

Nasrullah Camii'nin Milli Mücadele zamanındaki konumu oldukça kıymetlidir. Milli şairimiz Mehmet Akif Ersoy İstiklal Marşımız onaylanmadan önce ilk kez bu camide söylenmiştir.

Şeyh Şaban-ı Veli (Hz. Pir) Külliyesi: Kastamonu şehrinin en değerli inanç turizm yeridir. Külliye camii, türbe, şadırvan, asa suyu, kütüphane ve dergâh evlerinden meydana gelmektedir. Şeyh Şaban-ı Veli (1471-1569); "Kastamonu Hanönü ilçesinde doğmuştur. İstanbul'da öğrenimini tamamladıktan sonra 'icazetname' alarak geri Kastamonu'ya dönerken, Bolu'da Şeyh Hayrettin Tokadi'yi ziyaret etmiş ve 12 sene orada kalarak sonrasında memleketine gitmiştir ve burada vefatına kadar irşad vazifesi yapmıştır. Şeyh Şaban-ı Veli halveti tarikatının Şabaniye kolunun öncüsü

olarak bilinmektedir. Külliyenin kitabesinde yazılı olan ‘Mevlana ve Hacı Bektaş-ı Veli ile birlikte Anadolu'nun üç sacayağından biri’ betimlemesi Şeyh Şaban-ı Veli’nin önemini göstermektedir.” (Behçet, 1998: 105).

Şeyh Şaban-ı Veli külliyesinde yer alan inşalar yüksek derecede 1450-1650 seneleri içerisinde inşa edilmiştir. Külliye içindeki camiyi Seyyid Sünneti Efendi (ö.1469) yapmış, günümüzdeki hâline 1580 senesinde getirilmiştir. Caminin en belirgin kıymeti külliyenin arka tarafında bulunan halvet odalarıdır. “Türbe, Şeyh Şaban-ı Veli’nin vefatından 7 yıl sonra başlanmasına rağmen çeşitli nedenlerle yapımı 1615 tarihinde tamamlanabilmiştir. Türbe kesme taştan, kare planlı ve tek kubbeli olarak inşa edilmiştir, içinde 16 ahşap sanduka bulunmakta bunlardan ortada bulunan büyük olanı Şeyh Şaban-ı Veli’ye aittir.” (Çifçi, 2018: 252- 253). Türbenin hemen yanında yer alan asa suyu gerek tat gerekse de kokusu “zemzem” suyuna benzerliği nedeniyle, toplumca şifalı olarak kabul görmektedir. Senenin her zamanı turist ve ziyaretçisi çok olan bir külliyedir (Abdulkadiroğlu, 1991: 116).

Şeyh Şaban-ı Veli’nin 450. sene-i devriyesi olan 2019 senesinin “Şeyh Şaban-ı Veli Yılı” diye kabul görülmesi için UNESCO nezdinde çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

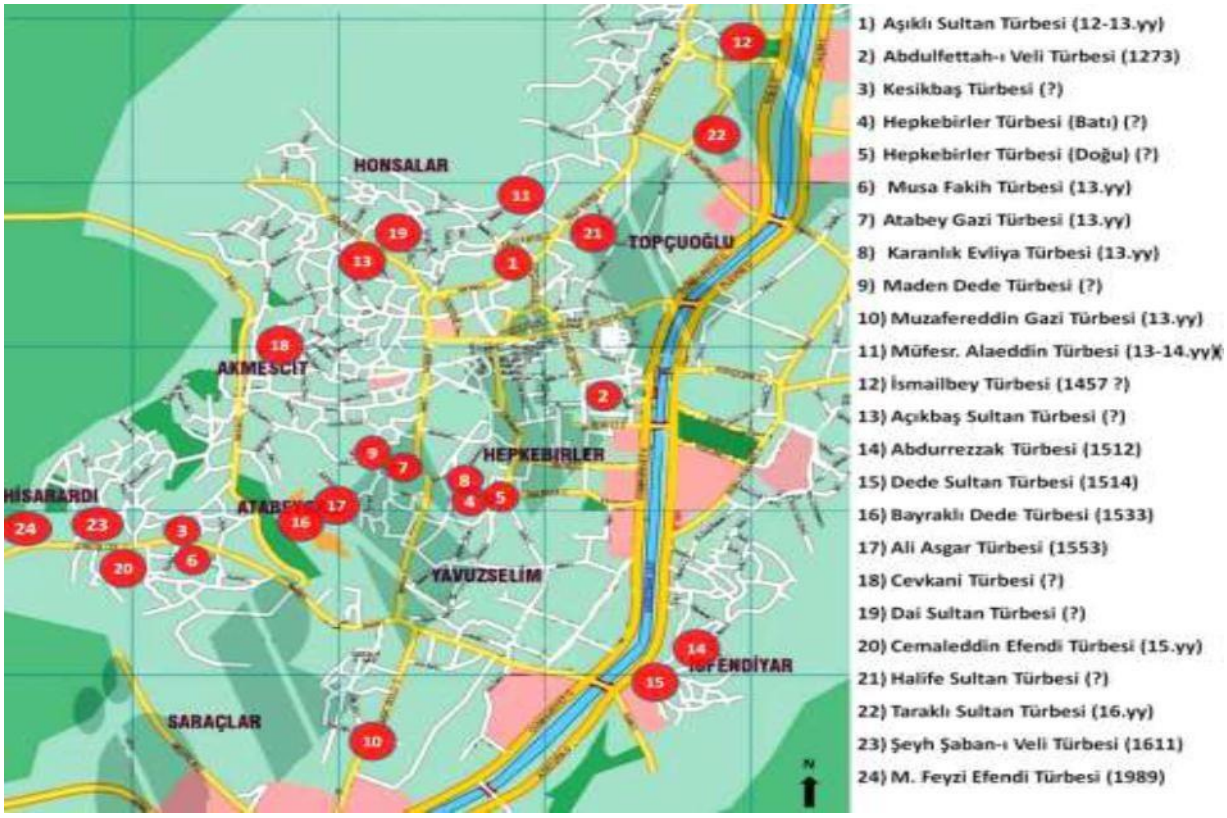
Yakup Ağa Külliyesi: “Kanuni Sultan Süleyman’ın hazine reisi Yakup Ağa tarafından 1547 senesinde yaptırılmıştır. Şehre hakim bir tepede yer alan külliye 2007 senesine kadar camisi dışındaki bölümleri yıkık bir durumda olup yapılan restorasyon çalışmalarıyla tekrardan düzenlenmiş ve günümüzde de turistik amaçlı olarak kullanılmaktadır.” (Kankal, 2004: 337).

Sinan Bey Camii: “Kastamonu şehrinde sancak beyliği yapmış olan Koca Sinan Paşa tarafından 1571 senesinde yaptırılmıştır. 10 metre uzunluğunda, 12 metre genişliğindedir.” (Behçet, 1998: 96).

2.4.3. Kastamonu Şehrinde Türbeler

Türbe; “Arapça ‘türab’ kelimesinden türemiş, ölünün gömülü bulunduğu mezarın üstüne yığılan toprak ve yapılan binaya verilen addır.” (Çifçi, 2006: 165).

Kastamonu bünyesinde oldukça fazla türbe barındırmaktadır. Şehir değerli konumundan dolayı çok sayıda yerli ve yabancı turistin ziyaretine ev sahipliği yapmaktadır. Kastamonu özelinde yer alan başlıca türbeler aşağıdaki şekilde gösterilmiştir. (Şekil 4).

Şekil 4: Kastamonu şehrinde bulunan bazı türbeler

Kaynak: Kastamonu Belediyesi Yayını

Âşıklı Sultan (Yanık Evliya) Türbesi:"Ne zaman kim tarafından yapıldığı bilinmeyen bu türbenin içinde beş adet sanduka vardır. İskeletler sandukaların içindedir. 2. Sandukada Mağripli Mehmet ağa, 3. Sandukad Âşıklı Sultan medfundur, diğer sandukalardaki zatlar bilinmemektedir."(Yaman, 2003: 56).

Türbede Âşıklı Sultan hakkındaki bilgiler rivayetlere dayanmaktadır. Geçen bu rivayet şu şekilde anlatılmaktadır: "Âşıklı Sultan türbesi, Cumhuriyet'in ilk senelerinde bir yangın geçirir. Türbeden dilekte bulunan bir kişinin isteğinin olmaması üzerine türbeyi ateşe verir. Zamanın valisi gece uykusunda, 'Ben yanıyorum, kalk yangını söndür!'hitabıyla uyanır. Gerçektende türbe yanmakta Âşıklı Sultan'ın da ayakları alevler içerisindedir, daha sonra yangın söndürülür ancak Âşıklı Sultan'ın ayak kısmı yanmıştır. Bu olaya izafeten 'Yanık Evliya' olarak

anılmaktadır. Yangının izleri ise günümüzde halen belirgindir.” (Çifçi, 2006: 168-171).

Âşıklı Sultan türbesinin en belirgin özelliği, sandukasının ayak bölümünün camlı olması ve buraya gelenlerin şehidin çürümemiş vücudunun ayak bölümünü görebilmeleridir.

Ata Bey Gazi Türbesi:“Kastamonu şehrini fetheden Atabey Gazi’nin türbesidir.” (Yaman, 2003: 56).

Hepkebirler Türbesi:“Aynı isimdeki camiinin doğu tarafında Samur Dede, batı tarafta ise Kays-ül Hemedani Asgar adındaki zatların mezarları bulunmaktadır. Söylentiye göre Kays-ül Hemedani Asgar İstanbul'da defnedilmiş olan Eyüp El Ensari ile birlikte Anadolu topraklarına gelerek Kastamonu şehrinde kalmıştır. O zamanki dönemde buranın Müslüman olmadığı bilinmektedir. Bu yüzden bu zatın irşat maksatlı kalabileceği düşünülmektedir.” (Çifçi, 2006: 177-178., Yaman, 2003: 57).

2.5. Kastamonu’da İnanç Destinasyonu Olarak Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi

Şeyh Şaban-ı Veli, Kastamonu şehrinde büyüyen din öncülerinin ilk başında gelmektedir. Halvetîlik’in Şabâniyye ekolünün müessisi olan Şeyh Şaban-ı Veli’nin hayata geldiği zaman üzerine kesin malumat olmamaktadır. Doğum tarihi hakkında; “İhsan Ozanoğlu eserinde 1497, Fazıl Çifçi 1481, Mustafa Tatçı ise 1499/1500 ve bazı müze kayıtlarında 1499 gibi farklı tarihler verilmiş olsa da bu kaynaklarda ortak olarak 15. yüzyılın son çeyreğinde Kastamonu’nun Taşköprü ilçesinde dünyaya geldiğinden bahsedilmektedir.” (Çifçi, 2018: 111).

Şeyh Şaban-ı Veli, ilköğrenimini Taşköprü ve Kastamonu’da bitirerek, şehirdeki Abdürrezzak camii türbesinde defnedilmiş olan Osman oğlu olan Hoca Veli (ö.918/1512)’den yorum ve hadis öğrencelerini başarılı bir şekilde bitirerek diplomasını almıştır (Çifçi, 2018: 111).

Şeyh Şaban-ı Veli'nin bilime olan meraklılığı ve yeteneğinden dolayı onu değerli âlimlerin yeri diye onaylanmış olan İstanbul şehrine çevirmiştir. İstanbul'da dönemin önde gelen hocalarından gördüğü öğrencelerden tamamen doygunluk hissetmeyerek sürekli keşiflerine devam etmektedir.

Bu süreçte rüyasında "Vatan-ı aslınıza gidiniz." denilmesi üzerine arkadaşlarıyla birlikte memleketine geri gitmişlerdir. Şeyh Şaban-ı Veli, yola çıktıktan sonra Bolu şehrinde yaşayan Hayreddîn-i Tokâdî'yle karşılaşarak on iki sene burada kalmasının ardından memleketine varmıştır (1. Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu, 2012: 122).

Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli, Kastamonu şehrine vardıktan az bir zaman sonra toplum tarafından tanınarak saygı duyulan kişi olmuştur. O zamanda, Halvetîlik'in şehirdeki ilim şeyhi olan Seyyid Sünnetî'nin ölümünden az bir zaman geçince onun yerine Şeyh Şaban-ı Veli geçmiştir. Yaşayışını tarikatın hükümlerine göre yaşamış ve ileri yaşlara gelene kadar çok fazla tarikata bağlı kişi ve halifeye ders verip büyütmüştür. Yetiştirdiği bu kişileri ülkenin her yerine göndermiştir. Etrafında bulunan kişilere hayatının son zamanlarında öğütler vermiş ve 1568/9'da vefat etmiştir (Çifçi, 2018: 179).

Şeyh Şaban-ı Veli, yalnızca hayatta olduğu anlarda değil ölümünün ardından da yine aynı saygıyı görmüştür. Onun söylediği şeyler her zaman dillerde gezmiş ve gittikçe yayılarak geniş bir çerçeveye varmıştır.

2.5.1. Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi

Seyyid Sünneti Efendi tarafından 1490 senesinden evvel yapılmıştır. Külliye bünyesinde camii, türbe, kütüphane, asa suyu, şadırvan ile dergâh evlerini barındırır ve Vakıflar İdaresine kayıtlıdır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı).

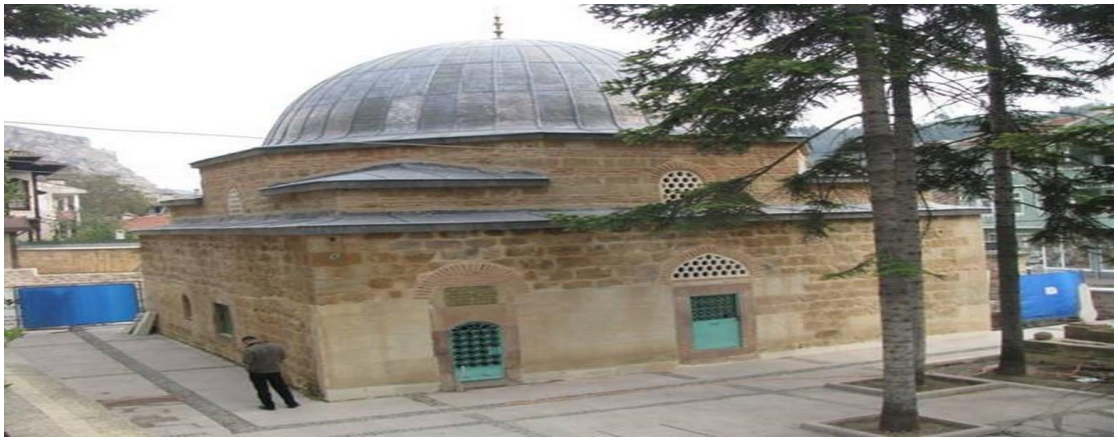
Dergâh Evleri: Camii ile yakın zamanlarda caminin kurucusu tarafınca inşa edildiği kestirilen dergâh ve müze 1318-1900 senesinde Azdavaylı Mahmut Paşa tarafınca inşa edilmiştir.

Müzede Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli'nin kişisel eşyaları, dini-tarikat eşyaları ile Kastamonulu hattatların hat şaheserleri sergilenmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı).

Camii: Seyyid Sünneti Efendi tarafından 1490 Miladi senesinden evvel yaptırılmıştır. Caminin ilk orijinal şekli bilinmemekle beraber, şimdiki hâlini ise Seyyid Sünneti Efendi düzenlemiştir (Çifçi, 2018: 245-246).

Asa Suyu: Mehmet Feyzi Efendi: "Nuh Tufanı'nda Cebrail (a.s.) Kabe civarından dört avuç toprak alarak dünyanın dört ayrı yerine atmıştır. Bu yerlerden birisi de Hz. Pir civarıdır. Nitekim bölgenin taşlık yapısı Mekke kayalıklarına benzediği gibi Asa Suyu'nun tat ve kokusu da Zemzem Suyu ile aynıdır." demektedir (Çifçi, 2018: 67).

Şadırvan: Fatma Hanım tarafından 1318-1900 senesinde inşa edilerek, 1318 senesinin Recep ayının ilk gününde inşasının olduğu söylentisi vardır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı).

Şekil 5: Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'nin bazı fotoğrafları

2.5.2. Şeyh Şaban-ı Veli ve Kastamonu Evliyalarını Anma Haftası ve Etkinliğin Doğuş Öyküsü

Özellikle, 2000'li yıllardan itibaren, Kastamonu şehrinde yöreye özgü birçok etkinlik organize edilmektedir. Bu etkinliklerin içerisinde ise en önemlisi, Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli ve Kastamonu Evliyaları'nı Anma Haftasıdır.

Anma haftası; ilk kez, 1-4 Mayıs 1992'de üç gönüllü kuruluş ile bir meslek odasının ortaklaşa gayretleriyle düzenlenmiş, o dönemin İl Turizm Müdürlüğü de bu faaliyetleri yürütmüştür. Bu kuruluşlar; Turizm Tanıtma Geliştirme ve Kalkındırma Derneği (İlgisizlik sonucu feshedilerek kapatılmıştır.), Şeyh Şaban-ı Veli Derneği (Kültür Vakfına dönüştürülmüştür.), Türk Basın Birliği ile Kastamonu Ticaret ve Sanayi Odasıdır (Avcı, E. 2004).

Öte yandan, Rahmetli Kastamonu eski Vali Kamil Demircioğlu da, bu ilk kez gerçekleştirilen faaliyetin korumaları altında olduğunu belirterek büyük bir değerbilirlik örneği vermiştir. Günümüzde inanç turizmi olarak, Kastamonu ilinin kalkınma atağının manevi başlangıcı olarak tanımladığı bu Anma Haftası, geleneksel hale gelmiş ve her yıl kutlanmaktadır (Avcı, 2012: 427).

"Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli ve Kastamonu Evliyaları Anma Haftası" nasıl ve nereden doğdu?

O döneme ait Şeyh Şaban-ı Veli haftası çalışmalarını başlatan emeği geçen şahsiyetlerin emeklerinden bahsedilmektedir. Ahmet Özhan ve arkadaşlarını kişisel dostluğunu kullanarak Kastamonu'ya getirten Sn. Hüseyin Üster ve yol dostları tabirini kullanılan iki önemli isim: KATSO yönetim kurulu başkanı Sn. Sedat İşeri, Şeyh Şaban-ı Veli Camii ve Türbesi Koruma ve Yaşatma Derneği Başkan yardımcısı Süleyman Yücel. İşte bu isimler bugün artık gelenek haline gelmiş bu ulvi etkinliğin ilk mimarları ve mühendisleridir (Avcı, 2012: 428).

O dönem İl Turizm Müdürlüğü Şeyh Şaban-ı Veli ile ilgili hedeflerini ve eylem planlarını hazırlamışlar:

- Kastamonu, turizmde yeni bir yöre olmalıydı.
- Kastamonu'nun kültür turizm vitrinini Milli Mücadele kahramanlıklarının yanı sıra "Evliya, Enbiya ve Şüheda Diyarı" ifadesi oluşturmalıydı.

Bunun için ise; Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli ve Kastamonu Evliyaları Anma Haftası başlatılmalıdır. Bu haftanın başlatılması üç açıdan çok önemlidir:

- Kastamonu ve çevresinin doğal, kültürel ve sosyal güzellikleri yurt içi ve yurt dışında tanınarak, yöreye daha fazla ziyaretçi ve yatırımcının getirilmesi

sağlanmalı ve turizm yöresi olmak suretiyle de devlet kaynaklarının yöreye yönlendirilmesinin etkinleştirilmesi gerçekleştirilmelidir.

- Kastamonu bünyesindeki Erenlerin, Evliyaların, Âlimlerin, Şehitlerin gelecek kuşaklarla tanınması, bilinmesi ve onlara olan saygı ve muhabbetin sürekliliğinin sağlanması, ülkesiyle gurur duyması, kimlikli dünyanın kimlikli kalması için son derece gereklidir.
- Kastamonu dışında yaşayan Kastamonu insanı, doğup büyüdüğü bu yerleri unutmuyor ve her haberde yöresiyle ilgili güzel haberlerle gurur duyuyor ve kötü haberle de hüzünleniyorsa, öyle bir etkinlik düzenlenmeliydi ki, Kastamonu insanı kendisiyle gurur duyarken etrafındakileri de, Kastamonu için potansiyel turist edebilmeliydi. Bu sayede yörenin ekonomik, kültürel ve sosyal gelişmesi sağlanabilecektir.

İlk Anma haftası etkinlikleri, hiç bütçe olmadan başlamış ve borçsuz bitirilmiştir. Bu etkinliklerde; Prof. Dr. İ.Agâh ÇUBUKCU ve Prof. Dr. Günay TÜMER gibi değerli bilim adamları gönül sohbetleri yapmış, Türbeler ve Camiler ziyaret edilmiş, tiyatro ve sergiler düzenlenmiş, Türk sanat müziğinin kıymetli kişisi Ahmet ÖZHAN 25 dostuyla Kastamonu şehrine gelerek Türk Tasavvuf Musikisi konseri vermiştir. Hafta boyunca çeşitli etkinliklere sahne olan Kastamonu, çevre illerden pek çok turisti ağırlamıştır.

Diğer anma haftalarında ise; organizasyon, Şeyh Şaban-ı Veli Kültür Vakfı kuruluncaya dek Kastamonu Kalkınma Vakfınca sürdürülmüştür. Kültür Vakfı kurulduktan sonra ise, Valiliğin oluşturduğu düzenleme grubu ile Vakıf, işbirliği içerisinde haftanın çalışmalarını yapmışlardır.

2.5.3. Şeyh Şaban-ı Veli Ve Yapılan Etkinlikler

Kastamonu'nun sahip olduğu tarihsel yapıların birçoğu, şehrin Türk-İslam kültürü içinde kalan ve dinsel alanda kullanılan yapılardır. En eskisi yaklaşık 800 yıllık olan bu yapılar hala birebir kullanılırken, Kastamonu halkının geçmişle olan bağlantısını her daim canlı tutmaktadır.

Kastamonu şehir merkezi ve geniş çevreye dağılmış külliyeler; oldukça fazla sanat şaheseri olan cami ve türbeleriyle Kastamonu mübarek havayı bünyesinde barındırmaktadır.

"27. Uluslararası Şeyh Şaban-ı Veli ve Kastamonu Evliyaları Anma Haftası" etkinlikleri kapsamında Şeyh Şaban-ı Veli doğum yeri Kastamonu'nun Hanönü ilçesinde anılmıştır (T.C. Kastamonu Valiliği).

Anma programı kapsamında, ilçenin adını aldığı ve 1437 yılında Candaroğlu beylerinden İskender Beyin eşi Tatlu Hatun tarafından gelen geçen yolcuların dinlenmesi için yaptırılan tarihi han, Vali Yaşar Karadeniz, AK Parti Kastamonu Milletvekili Murat Demir, Kaymakam Mustafa Hamit Kıyıcı, Kastamonu Belediye Başkanı Tahsin Babaş, Tosya Belediye Başkanı Kazım Şahin ve Hanönü Belediye Başkanı Serkan Uçar tarafından törenle turizme açılmıştır.

Tarihi han Şeyh Şaban-ı Veli'yi anmak için gelen vatandaşlar tarafından ziyaret edilmiştir. Han meydanında stant açan Hanönü Kadın Girişimciler Derneği üyeleri, ürettikleri el emeği göz nuru ürünleri satışa sunulmuştur. Ayrıca belediye tarafından ziyarete gelen vatandaşlara etli pilav, etli pide, yaprak sarması, tatlı ve ayran ikram edilmiştir.

Şeyh Şaban-ı Veli'yi Anma Haftalarından birinde, Kastamonu şehrinin farklı özellikler taşıyan özel bir şehir olduğuna değinen Kastamonu Belediye Başkanı Tahsin Babaş, "Kastamonu evliyalar diyarı ve şehitler beldesidir. Kastamonu, Müslüman Türklerin hâkimiyetine girip İslam'ın nuruna gönlünü açtığı günden beri her asırda büyük âlimler, evliyalar ve bahadırlar yetiştirmiştir. Kastamonu, bütün Anadolu'ya, hatta tüm dünyaya nur saçan bir kaynak olmuş mübarek bir beldedir. Bu belde aynı zamanda Çanakkale ve Kurtuluş Savaşı'nda verdiği şehitlerle, ismini tarihe yazdırmış bir yiğitler ve kahramanlar diyarıdır" şeklinde konuşmuştur.

Milletleri, toplumları güçlü ve dinamik kılan en büyük etken, o toplumun içinde yetişen ilim ve irfan sahibi âlimlerdir diyen Belediye Başkanı Babaş, "Toplumlara yön veren kişiler, daima o toplumun hafızasında yaşarlar. Kültür mirasımızın önemli şahsiyetlerinden biri olan Şeyh Şaban-ı Veli de toplumumuza yön vermiş, onun manevi temellerinin oluşmasında rol almış ve bugün hala bu rolünü yerine getiren özel bir kişidir. Bu sebeple O'nu hatırlamak, O'nu tanımak, tanıtmak, anlamak ve

çocuklarımıza öğretmek önemli görevlerimiz arasındadır. Çünkü kendi geçmişini bilmeyen toplumlar, geleceklerini de planlayamazlar. Geleceğin büyüklerini yetiştirmek, geçmişteki büyükleri bilmek, toplumun birbirine güvenmesi ve fertlerin birbirini sevmesiyle mümkündür" ifadelerini kullanmıştır.

Şeyh Şaban-ı Veli Hazretleri'nin ülkemiz ve Kastamonu hayatında çok önemli bir fonksiyon icra ettiğine işaret eden Babaş, şöyle eklemiştir: "Vefatından 445 yıl sonra biz Kastamonulular olarak Şeyh Şaban-ı Veli Hazretleri'nin şahs-ı manevisinden hala nasiplenmeye devam etmekteyiz. O, bu topraklarda doğmuş, büyümüş, kendini yetiştirmiş ve öyle bir kök salmış, öyle bir çevresini aydınlatmış ki vefatından 445 yıl sonra hala burada insanlar ondan bir şeyler umuyor, bir şeyler bekliyor. Bu durumun bize anlatacağı çok şeyler var. Bizler o şerefli, onurlu, güçlü, kudretli, dolu dolu yaşanan aydın geçmişimize bakarak o mirasa layık olmaya çalışıyoruz. Ona layık torunlar olmak için bu memleketi geliştirmek, burada kendimize daha büyük, daha güzel gelecek inşa etmek zorundayız.

Çocuklarımıza, gençlerimize, tüm insanlarımıza, geçmişte sahip olduğumuz değerleri yeniden ulaştırmaya, onların da gönüllerini aynı imanla doldurup aynı duyguları yaşamalarını ve paylaşmalarını sağlamaya çalışıyoruz. Şeyh Şaban-ı Veli Hazretlerini hatırlamak, bu sebeplerle çok önemlidir."

Kastamonu'da özel zikir programlarının yanı sıra düzenlenecek uluslararası sempozyum ve konferanslarla başta Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli olmak üzere Kastamonu'nun yetiştirdiği veliler, kente gelen misafirlere tanıtılmaktadır.

Kastamonu Üniversitesi (KÜ) Şeyh Şaban-ı Veli Değerler Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Doç. Dr. Dilaver Selvi, AA muhabirine yaptığı açıklamada, 1500'lü yıllarda yaşamış Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Hazretleri'nin, Kastamonu'nun rahmet ve merhamet abidesi velilerden biri olduğunu söylemiştir. Yaşadığı dönemin en büyük âlimler arasında yer alan Şeyh Şaban-ı Veli'nin İstanbul'da aldığı ilimden sonra icazet (diploma) alarak Kastamonu'ya irşat için gönderildiğini dile getiren Selvi, şunları kaydetmiştir:

Selvi, asırlar geçmesine rağmen, Şeyh Şaban-ı Veli Hazretleri'nin, hayatı, eserleri ve hizmetleriyle insanlığı etkilemeye devam ettiğine işaret ederek, "Gönül insanlarını, bütün müminleri, kardeşlerimizi, devlet erkânımızı, diğer illerimizdeki ve ülkelerdeki

bütün gönül ehli insanları, bu manevi ziyafete davet ediyoruz. Burada bulacağımız ve paylaşacağımız çok güzel değerler var, güzellikler, tatlar ve kardeşlik var" şeklinde konuşmuştur. Etkinliğin tertip komitesi başkanlığını yürüten İl Müftüsü Osman Aydın da tüm hazırlıkların tamamlandığını söylemiştir. Aydın, bu yıl 23'üncüsünü düzenleyecekleri etkinliğe sadece Türkiye değil, dünyanın değişik coğrafyalarından insanları Kastamonu'da ağırlamak istediklerini kaydetti.

Her sene Mayıs ayının ilk haftasında "Kastamonu Evliyaları Haftası" olarak kutlanmakta ve bu etkinliklere çevre illerden ve diğer şehirlerden gelen ziyaretçiler büyük ilgi göstermektedirler. "Evliyalar Şehri" olarak ün kazanan Kastamonu'da birçok âlimden kalan eserler ve hatıralar büyük ilgi görmektedir (T.C. Kastamonu Valiliği).

2.5.4. Şeyh Şaban-ı Veli Türbesi Etrafında Oluşan İnanç Ve Uygulamalar

Şeyh Saban-ı Veli, kayıtlarda ve sözlü kültürde hayatı ve onun mucizeleri dillerde dolaşmasıyla birlikte sosyal çevredeki kıymeti, zamanla çoğalarak ilerlemiştir. Hz. Pir'in türbesine gösterilen yoğun ilgi yöre halkının ve çeşitli yerlerden gelen misafirlerin ziyaretleriyle devamlı bir şekilde geliştiği görülmektedir. Türbelere gelenlerin amaçları, orada yatan zatın aracılığıyla Allah'tan dileklerinin olmasını istemektedirler. Bazı yörelerde kişilerin dileklerinin kabul olmasıyla, dertleri ve sıkıntıları yüzünden çaresiz kaldıklarında orada bulunan zattan yardım istemek için türbeye mum yakıp oranın çeşitli yerlerine bezler bağlandığı görülmüştür. Ancak yapılan bu tür şeylerin şimdiki zamanda sadece Şeyh Şaban-ı Veli türbesi çevresinde yapılmadığı görülmüştür (Elmacı, 2017: 56).

Şeyh Şaban-ı Veli'nin toplum üzerindeki manevî etkisi 21. yüzyılda da aynı yaşadığı dönemdeki gibi etkisi sürmektedir. Çoğu kişinin onun türbe ve camisine yardım etmeleriyle ilgili şu anlatım örnek verilebilir: "Şeyh Şaban-ı Veli Hazretleri, türbe ve camisine hizmet eden ve yardımda bulunan kişilere, Hızır Aleyhisselâm'ı gönderirmiş. Hızır Aleyhisselâm'ın ne zaman geleceği belli olmaz ama çoğunlukla günün dar zamanlarında, akşam vakti veya sabah şafak sökmeden önce, çoğu zaman gece yarısında gelebilme ihtimali daha da kuvvetli olduğu görülmüş. Bu inançla Hızır Aleyhisselâm'ı yakalayıp dileklerinin yerine gelmesi ümidiyle kadın, erkek

birçok kimseler günün hangi saati olursa olsun türbenin etrafında dolanmakta ve dua ederek Hz. Pir'in merhametinden yararlanmaya çalışmaktadırlar." şeklinde rivayetler bulunmaktadır (Küçük, 1976: 100).

Ülkemizde Şeyh Şaban-ı Veli'nin öncüsü olduğu Halvetîlik'in Şabaniyye ekolü içindeki bireylerin çoğunun hâlâ İstanbul şehrinde bulunduğu ve on binden fazla sayıda olduğu bilinmektedir. Senenin mübarek ay ve gecelerinde çeşitli yerlerden insanlar burayı ziyarete gelerek Şeyh Şaban-ı Veli'nin iyilik dualarından yararlanmayı dilemektedirler.

Hz. Pir'in manevî kişiliği nedeniyle etrafta birçok kerametlerin olduğu görülmektedir. Zaman içerisinde türbenin çevresinde, bu kerametlere dayanan, çok sayıda inanış ve uygulamaların ortaya çıktığı görülmektedir (Cebecioğlu, 1997: 446).

Şeyh Şaban-ı Veli'nin önde gelen kerametlerinden ilk sırada "asa suyu" olduğu bilinmektedir. Bu suyun bilinir hale gelmesiyle ilgili anlatımlar şu şekildedir: "Hz. Pir'in sabah namazını Kâbe'de kıldığı söylenmektedir fakat bu duruma etrafındakiler inanmamaktadırlar. Eğer her sabah namazını Beytullah'ta kılıp geliyorsa bizim de buna inanabilmemiz için Şeyh Şaban-ı Veli'nin Kâbe'den zemzem getirmesini isterler. Bunu duyan Şeyh Şaban-ı Veli külliyenin önündeki kayalıkların dibine asasını vurur ve vurduğu yerden 'asa suyu' çıkar." şeklindeki inanışın dışında bir diğer kaynakta ise bu su; "Velilerin yaşadıkları süreçte inanılan kerâmetlerinin ölümlerinin ardından da devam ederek kişilere maddî ve manevî bakımdan yardımda bulunacağı inancı, günümüzde hâlâ daha aynı şekilde devam etmektedir. Bunun neticesiyle çok sayıda kişi, tıbben çare bulamadığı hastalıklarına mesela çocuğu olmayan çiftlerin çocukları olması, engeli olan insanların dertlerine deva bulmak ve devamlı düşük yapan kadınlar kilit kilitlemek için de başvurmaktadır gibi şeyler için türbeyi ziyaret ederek şifa dilemektedirler." (Küçükbasmacı, 2000:163).

2.5.5. Şeyh Şaban-ı Veli Türbesinin Yöre Halkı Ve Ziyaretçiler Üzerindeki Etkisi

Türbeler, bünyesinde yer aldıkları bölgeye ziyaret amaçlı gelenler için oldukça fazla etkili olmaktadır. Bu etki insanların yaşam tarzlarını, hâl, hareket ve devamlı yaptıkları şeyleri bazı durumlarda kısıtlayan bir yapıya sahiptir. Eğlenme amaçlı

yerlerin ve içkili işletmelerin türbe çevresinde oluşmasına mani olan gizli bir etken durumundadır. Bu gibi kurumların yerine türbenin maneviyatına uygun yerler açılmaktadır (Atlı, 2012: 59).

Şeyh Şaban-ı Veli türbesinin çevresinden araçlarıyla geçit yapan insanların, trafik uyarı levhalarının olmamasına rağmen açtıkları müziğin sesini düşürdükleri görülmektedir. Bu durum insanların türbeye karşı olan saygılarını ve verdikleri değeri göstermektedir.

İnsanların ve toplumların kültürlerine göre, türbelere karşı olan saygılarının ölçütü farklılık göstermektedir. Şeyh Şaban-ı Veli türbesine, sarhoş kendisinde olmayan bir kişinin türbeye karşı gösterdiği saygı derecesi bu ölçüte dayanak niteliğindedir: "Sarhoş bir adam öğlen vakti türbenin yanından geçerken türbedeki minarenin gölgesinin yola geldiğini görür. Bu gölgeye basmamak için yönünü değiştirip daha çamur bir yerden geçerek yoluna devam eder. Bunu gören hoca, neden düz yoldan değil de çamurun içinden geçtiğini adama sorar. Sarhoş da buna cevaben; her ne kadar içkili olsam da bırakın Hz. Pir'in bulunduğu türbenin içinde ya da dışında bir saygısızlık yapmayı onun bulunduğu türbedeki minarenin gölgesine bile basmak benim için büyük bir hadsizliktir." şeklinde ifadelerini dile getirmiştir (Atlı, 2012: 59-60).

Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli'nin etkisi ve değeri yalnızca yaşamını devam ettirdiği bölgede değil Anadolu'nun her yerine ulaşarak Yemen, Hicaz, Fas, Mısır, Tunus, Balkanlara kadar yayılmış olduğu görülmektedir (Tatçı, 2012: 31). Dolayısıyla türbenin yalnızca o bölgedekiler için değil dışarıdan hatta yurt dışından gelen kişiler de ziyaret etmektedir. "Türbeye gelen ziyaretçilerin birçoğu, üzerinden belirli zaman geçince tekrar Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli türbesini ziyarette bulunmak istediklerini, manevî bir gücün kendilerini buraya çektiklerini ifade etmektedirler." (Atlı, 2012: 60-61).

Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli'nin türbesi çevresinde oluşmakta olan inanç ve uygulamaların zaman geçtikçe bazı değişikliğe uğradığı şu örneklerde görülmektedir; "Mum yakarak dilekte bulunma, türbeye bez bağlama, asa suyuyla ramazan ayında Nasrullah Camii'nde oruç açılması gibi uygulamaların günümüzde devam etmediği görülmektedir. Kurban adanması; asa suyunun şifa getirdiğine ve bununla

yıkanıldığında kötülüklerden arındırdığına inanılması; belirli gün ve gecelerde ziyarete gelip dua edilmesi; ruhsal ya da farklı hastalıkları olanların, çocuğu durmayan ya da olmayan kişilerin yanında düşük yapan kadınların bu sıkıntılarından kurtulmak için türbeyi ziyaret etmeleri günümüzde hâlâ devam eden uygulamalardır." (Küçükbasmacı, 2000: 163).

Türbede defnedilmiş olan Şeyh Şaban-ı Veli'nin bölgede yaşayanlar ve diğer ziyaretçilerce oldukça kıymetli tesiri vardır. İnsanlar için bu etkinin genellikle hem toplumsal hem manevî hem de ticarî açıdan pozitif değerde olduğu ve bölge halkı ve ziyaret eden insanların da bu etkiden oldukça memnun olduğu görülmektedir (Çağımlar, 2005, 541).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KASTAMONU'DA YERLİ VE YABANCI ZİYARETÇİLERİN İNANÇ TURİZMİNE OLAN İLGİLERİNİ BELİRLEMEYE YÖNELİK ARAŞTIRMA

(Araştırmaya İlişkin Verilerin Analizi; Bulunan, Tespit Edilen Sonuçların Değerlendirilmesi)

3.1. Araştırmanın Amacı

İnanç turizmi 2000 senesinden sonra önemi daha da artan bir turizm çeşidi olmuştur. Herhangi bir yörede turizmin gelişmesi, halkın bakış açısı ve uyguladıkları hareketleriyle doğru orantılıdır. Bundan dolayı yerli ve yabancı ziyaretçilerin hareketlerindeki doğru orantılık ve çeşitlilik turistlerle olan ilişkileri netleştirmekte ve geliştirmektedir. Bölgedeki yerli ve yabancı ziyaretçilerin inanç turizmine karşı bakış açısı olumlu ise, inanç turizminin ilerlemesine dayanak olacak, tersi bir durum yani olumsuz ise inanç turizminin ilerlemesine oldukça fazla destek verecektir.

Bu nedenler çevresinde araştırmanın amacı, dünyadaki ve ülkemizdeki inanç turizmi çerçevesini irdeleyerek, Kastamonu şehrinin inanç turizmi potansiyeli açısından ülkemizdeki yerini belirlemektir. Kastamonu şehrinde ikamet eden yerli ve yabancı ziyaretçilerin inanç turizmine karşı görüşlerini inceleyerek, bölgenin sahip olduğu inanç turizmi potansiyelinin kişiler için farkındalığını ortaya koymaktır. Kastamonu'nun inanç turizmiyle ilgili oluşan sorunlarını ve bu sorunlar karşısında bulunacak çareleri ve yörenin inanç turizmi bakımından olumlu ve olumsuz yönlerini incelenmek, inanç turizminin şehrin ekonomisine olan katkısını ortaya koymaktadır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma iki düzeyde gerçekleştirilmiştir; ilk düzeyde literatür taraması yapılarak tezin kuramsal kısmı, ikinci düzey ise anket çalışmasından oluşmuştur. Bu anket çalışması, Alparslan (2016), "İnanç Turizmi: Seyyid Burhaneddin Türbesi Ziyaretçilerine Yönelik Bir Araştırma" adlı çalışmadan esinlenerek hazırlanmıştır.

Çalışma Kastamonu'nun Türkiye inanç turizmindeki yerini belirleme ve bu kapsamda gelen yerli ve yabancı ziyaretçilerin profillerini ve memnuniyet düzeylerini araştırmak için 384 ziyaretçi üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Verilerin analizi SPSS 23 programı ile yapılmış ve %95 güven düzeyi ile çalışılmıştır. Çalışmada test tekniklerinden bağımsız gruplar t testi, ANOVA testi kullanılmıştır. Bağımsız gruplar t testi bağımsız iki grubun nicel bir değişken açısından karşılaştırılmasında kullanılan test tekniğidir. Tek yönlü ANOVA testi; bağımsız k grubun (k>2) nicel bir değişken açısından karşılaştırılmasında kullanılan test tekniğidir (Özdamar, 2004). Çalışmada inanç turizmi ifadelerine katılım düzeyi demografik değişkenlere göre farklılık göstermesi ise bağımsız gruplar t ve ANOVA testleri ile analiz edilmiştir.

3.2.1. Analiz Yöntemi

Geçerlik Ve Güvenirlik Analizi: Verilerin analizi SPSS 23.0 ile yapılmıştır. Çalışmada ölçeklerin yapı geçerliğinin belirlenmesi için Açımlayıcı Faktör Analizi, güvenirlik düzeyinin belirlenmesi için Cronbach's Alfa katsayısı hesaplanmıştır.

Açımlayıcı Faktör Analizi: Araştırmada kullanılan ölçeklerin yapı geçerliğini tespit etmek için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Bartlett testi yapılmıştır. KMO katsayısı örneklemin büyüklüğünü test etmek için hesaplanırken normal dağılım koşulu Bartlett testiyle incelenmektedir. Bu kapsamda KMO testi ölçüm sonucunun 50 ve daha üstü, Bartlett küresellik testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir (Jeong, 2004: 70). Faktör analizi işleminde ölçek maddelerinin faktörlere atanması ya da ölçekten çıkarılması işlemlerinde faktör yükü değerlerine bakılmıştır.

Güvenirlik Analizi: Cronbach's alfa katsayısı ölçeğin güvenirlik düzeyini vermektedir. Katsayı 0 ile 1 arasında değişmektedir. Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği şu şekilde yorumlanmaktadır (Nunnally, 1967, 248).

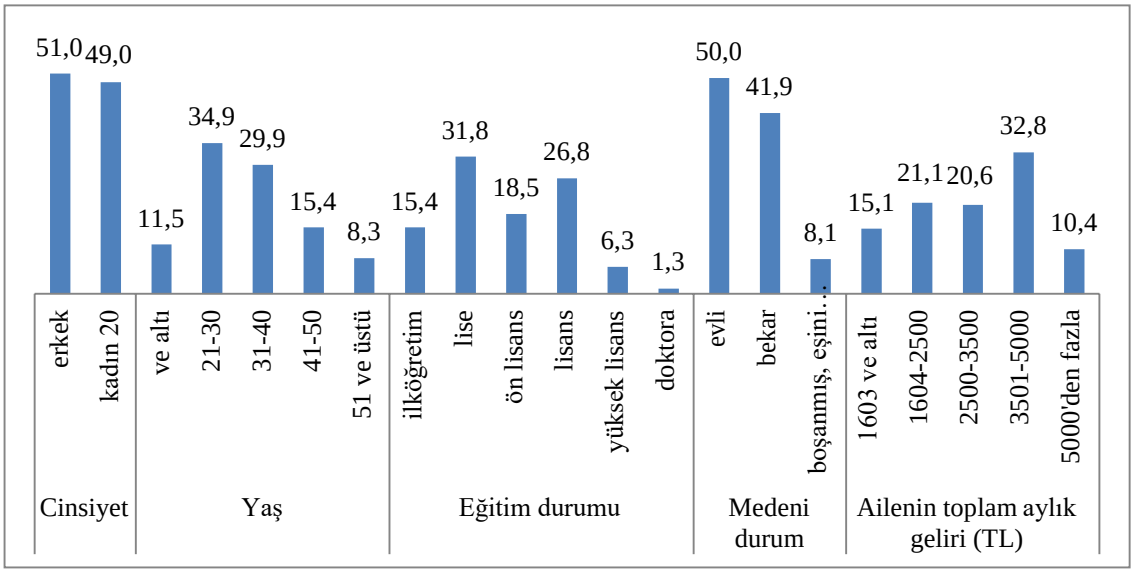
- .00 ≤ α < .40 ise ölçek güvenilir değildir,
- .40 ≤ α < .60 ise ölçeğin güvenirliği düşük,
- .60 ≤ α < .80 ise ölçek oldukça güvenilir,
- .80 ≤ α < 1.00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

3.3. Bulgular

Tablo 3: Demografik özelliklerin dağılımı

		N	**%**
Cinsiyet	Erkek	196	51,0
	Kadın	188	49,0
Yaş	20 ve altı	44	11,5
	21-30	134	34,9
	31-40	115	29,9
	41-50	59	15,4
	51 ve üstü	32	8,3
Eğitim durumu	İlköğretim	59	15,4
	Lise	122	31,8
	Ön lisans	71	18,5
	Lisans	103	26,8
	Yüksek lisans	24	6,3
	Doktora	5	1,3
Medeni durum	Evli	179	50,0
	Bekâr	150	41,9
	Boşanmış, Eşini kaybetmiş	29	8,1
Ailenin toplam aylık geliri (TL)	1603 ve altı	58	15,1
	1604-2500	81	21,1
	2500-3500	79	20,6
	3501-5000	126	32,8
	5000'den fazla	40	10,4

Katılımcıların %51,0'i erkek, %34,9'u 21-30 yaşında, %31,8'i lise mezunu, %50,0'si bekâr, %32,8'inin aylık toplam hane geliri 3501-5000 TL'dir.

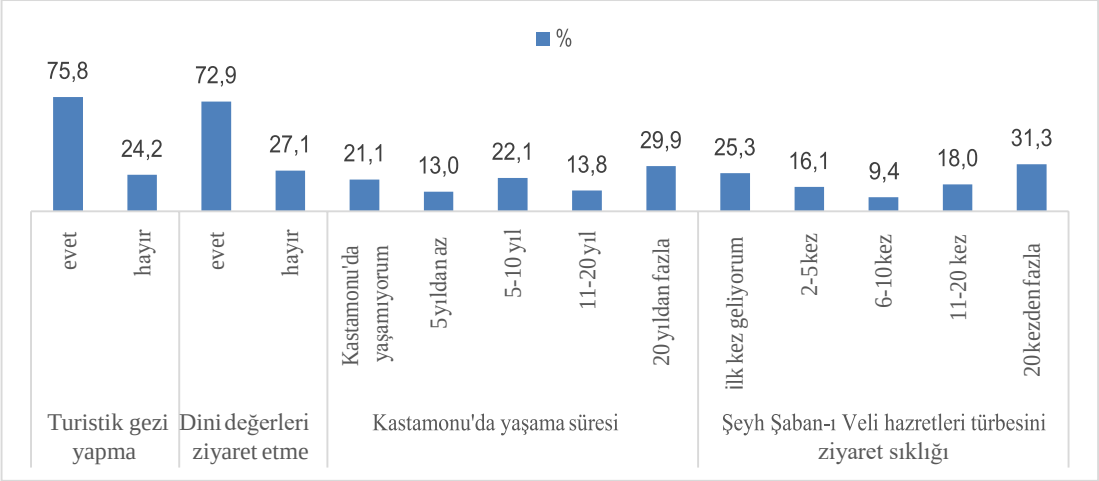

Şekil 6: Demografik özelliklerin dağılımı şekli

Tablo 4: Turistik özelliklerin dağılımı

		n	%
Daha önce turistik amaçlı gezi yapma durumu	Evet	291	75,8
	Hayır	93	24,2
Turistik gezilerde dini değerlerin yer aldığı mekânları ziyaret etme durumu	Evet	280	72,9
	Hayır	104	27,1
Kastamonu'da yaşama süresi	Kastamonu'da yaşamıyorum	81	21,1
	5 yıldan az	50	13,0
	5-10 yıl	85	22,1
	11-20 yıl	53	13,8
	20 yıldan fazla	115	29,9
Şeyh Şaban-ı Veli hazretleri türbesini ziyaret sıklığı	İlk kez geliyorum	97	25,3
	2-5	62	16,1
	6-10	36	9,4
	11-20	69	18,0
	20'den fazla	120	31,3

Katılımcıların %75,8'i daha önce turistik amaçlı gezi yapmış, %72,9'u turistik gezilerde dini değerlerin yer aldığı mekânları da ziyaret etmiştir. Katılımcıların % 29,9'u Kastamonu'da 20 yıldan fazla süredir yaşamakta, %31,3'ü Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerini 20'den fazla kez ziyaret etmiştir.

Şekil 7: Turistik özelliklerin dağılımı şekli

Tablo 5: İnanç turizmine yönelik ifadelere katılım düzeylerinin dağılımı

	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**ort.**	**ss.**
Halvetiliğin sembollerinden olması türbeyi ziyaret etme nedenlerimdendir.	25,3	18,5	27,9	16,9	11,5	2,71	1,32
Ailem ve yakınlarım geldiği için buradayım.	20,6	21,6	27,3	14,1	16,4	2,84	1,35
Kendi iç dünyamı keşfetmek amacıyla geldim.	12,0	13,5	34,4	24,2	15,9	3,18	1,21
Bu türbeyi ziyaret etmek beni mutlu ettiği için türbeyi ziyaret ediyorum.	7,8	10,9	28,6	25,8	26,8	3,53	1,22
Sıkıldığım zamanlarda burada rahatlarım.	10,9	13,8	29,2	24,2	21,9	3,32	1,26
Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi bir şeydir.	22,4	15,9	32,3	20,3	9,1	2,78	1,26
Kastamonu'da iken burayı da ziyaret etmek istedim.	12,8	12,5	26,0	23,7	25,0	3,36	1,32
Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum.	7,0	11,2	28,9	28,9	24,0	3,52	1,17
Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim.	6,0	8,6	21,6	30,2	33,6	3,77	1,18
Benim açımdan bu türbeyi ziyaret etmek turistik bir gezidir.	10,2	7,3	21,9	25,8	34,9	3,68	1,29
Bu türbeyi kutsal kabul ederim.	6,8	7,0	37,2	25,5	23,4	3,52	1,13
Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim.	5,2	7,0	21,9	32,8	33,1	3,82	1,13
Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır.	5,7	8,3	30,2	25,5	30,2	3,66	1,16
Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum.	18,8	13,0	31,8	20,3	16,1	3,02	1,32
Manevi yönden arınmak için buraya geldim.	4,7	10,4	28,1	29,7	27,1	3,64	1,12
Duaların türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim.	7,6	8,9	25,0	31,3	27,3	3,62	1,19
Dindar olduğum için buraya gelirim.	10,4	10,4	33,1	25,3	20,8	3,36	1,22
Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler.	3,9	9,4	26,3	30,2	30,2	3,73	1,11
Kastamonu'da sadece bu türbe ziyareti için geldim.	31,8	15,4	20,3	16,9	15,6	2,69	1,46
Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım.	5,5	8,9	25,5	31,5	28,6	3,69	1,14
Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim.	7,6	6,5	30,7	30,5	24,7	3,58	1,15
Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum.	29,2	15,9	27,3	17,7	9,9	2,63	1,33

Tablo 5'in devamı;

Yakınımdakiler geldikleri için mecburen geldim.	25,3	16,9	22,1	19,3	16,4	2,85	1,42
İnsanlara buranın önemini göstermek amacıyla geliyorum	15,4	11,2	31,3	25,5	16,7	3,17	1,27
Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum.	3,9	4,4	25,8	35,4	30,5	3,84	1,03
Tarihe merakımdan dolayı türbeye geldim.	7,8	4,7	26,3	33,1	28,1	3,69	1,16
Kutsal yerlere merakımdan dolayı buradayım.	8,1	7,3	30,2	29,4	25,0	3,56	1,17
Çevremdeki insanlar buraya gelmemi önerdiği için geldim.	11,2	10,7	21,4	28,9	27,9	3,52	1,30

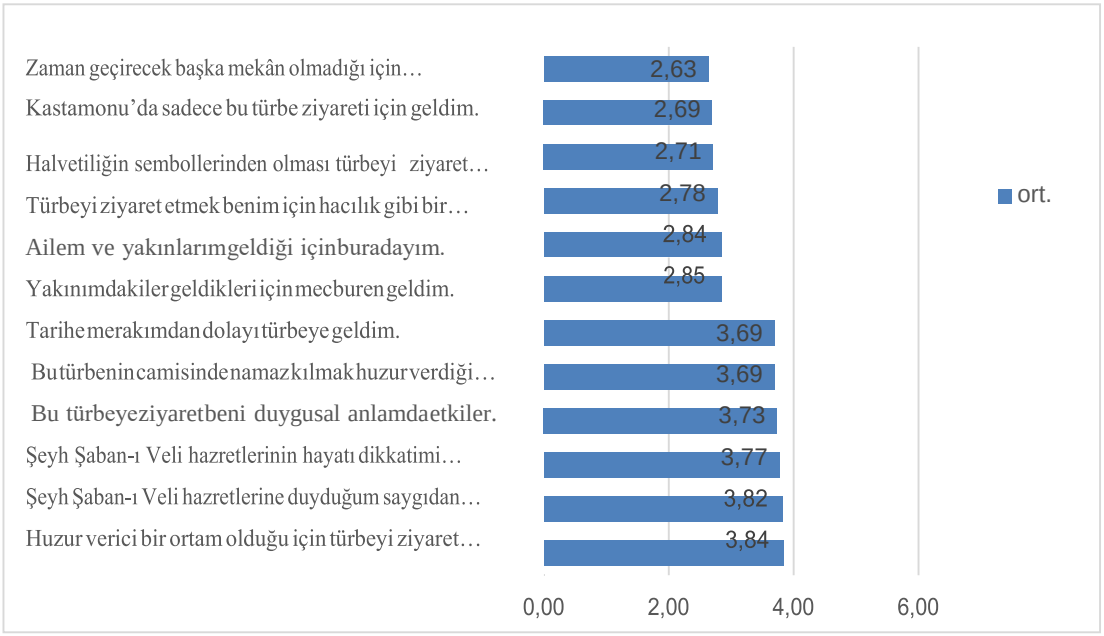
1:Kesinlikle katılmıyorum, … , 5:Kesinlikle katılıyorum

Katılımcıların inanç turizmi ifadelerinden en çok katılım gösterdikleri maddeler;

- Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum.
- Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim.
- Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim.
- Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler.
- Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım.
- Tarihe merakımdan dolayı türbeye geldim.
- Benim açımdan bu türbeyi ziyaret etmek turistik bir gezidir.
- Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır.
- Manevi yönden arınmak için buraya geldim.
- Duaların türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim.

Katılımcıların inanç turizmi ifadelerinden en az katılım gösterdikleri maddeler;

- Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum.
- Kastamonu'da sadece bu türbe ziyareti için geldim.
- Halvetiliğin sembollerinden olması türbeyi ziyaret etme nedenlerimdendir.
- Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi bir şeydir.
- Ailem ve yakınlarım geldiği için buradayım.
- Yakınımdakiler geldikleri için mecburen geldim.

Şekil 8: İnanç turizmine yönelik ifadelere katılım düzeylerinin dağılımı şekli

Tablo 6: İnanç turizmi ifadelerine yönelik katılım düzeyinin cinsiyete göre karşılaştırılması

İfadeler	Cinsiyet				T	P
	Erkek		Kadın			
	Ort.	ss.	Ort.	ss.		
Halvetiliğin sembollerinden olması türbeyi ziyaret etme edenlerimdendir.	2,76	1,38	2,65	1,26	0,852	**0,395**
Ailem ve yakınlarım geldiği için buradayım.	2,78	1,39	2,89	1,30	-0,754	**0,451**
Kendi iç dünyamı keşfetmek amacıyla geldim.	3,23	1,27	3,13	1,14	0,792	**0,429**
Bu türbeyi ziyaret etmek beni mutlu ettiği için türbeyi ziyaret ediyorum.	3,65	1,27	3,40	1,14	2,003	**0,046***
Sıkıldığım zamanlarda burada rahatlarım.	3,47	1,30	3,16	1,21	2,356	**0,019***
Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi bir şeydir.	2,76	1,29	2,80	1,22	-0,305	**0,761**
Kastamonu'da iken burayı da ziyaret etmek istedim.	3,37	1,37	3,33	1,27	0,330	**0,742**
Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum.	3,66	1,20	3,36	1,13	2,474	**0,014***
Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim.	3,85	1,19	3,68	1,16	1,376	**0,170**
Benim açımdan bu türbeyi ziyaret etmek turistik bir gezidir.	3,70	1,30	3,65	1,29	0,364	**0,716**
Bu türbeyi kutsal kabul ederim.	3,69	1,13	3,34	1,09	3,087	**0,002***
Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim.	3,89	1,19	3,73	1,06	1,332	**0,184**
Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır.	3,81	1,17	3,50	1,13	2,642	**0,009***
Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum.	3,17	1,32	2,86	1,30	2,334	**0,020***
Manevi yönden arınmak için buraya geldim.	3,75	1,13	3,53	1,12	1,937	**0,053**
Duaların türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim.	3,71	1,22	3,52	1,15	1,623	**0,106**
Dindar olduğum için buraya gelirim.	3,51	1,25	3,19	1,17	2,561	**0,011***
Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler.	3,87	1,12	3,59	1,07	2,554	**0,011***
Kastamonu'da sadece bu türbe ziyareti için geldim.	2,60	1,48	2,80	1,43	-1,328	**0,185**
Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım.	3,82	1,14	3,55	1,12	2,267	**0,024***

Tablo 6'nın devamı;

Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim.	3,73	1,15	3,43	1,14	2,543	**0,011***
Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum.	2,57	1,35	2,69	1,31	-0,860	**0,390**
Yakınımdakiler geldikleri için mecburen geldim.	2,78	1,48	2,91	1,35	-0,935	**0,351**
İnsanlara buranın önemini göstermek amacıyla geliyorum	3,30	1,32	3,05	1,21	1,928	**0,055**
Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum.	3,94	1,03	3,73	1,03	2,043	**0,042***
Tarihe merakımdan dolayı türbeye geldim.	3,65	1,22	3,73	1,09	-0,699	**0,485**
Kutsal yerlere merakımdan dolayı buradayım.	3,62	1,23	3,49	1,12	1,093	**0,275**
Çevremdeki insanlar buraya gelmemi önerdiği için geldim.	3,57	1,31	3,46	1,30	0,838	**0,402**

***p<0,05**

Cinsiyeti farklı katılımcılar arasında "Bu türbeyi ziyaret etmek beni mutlu ettiği için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Sıkıldığım zamanlarda burada rahatlarım." , "Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum." , "Bu türbeyi kutsal kabul ederim." , "Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır." , "Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum." , "Dindar olduğum için buraya gelirim." , "Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler." , "Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım." , "Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim." , "Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum." ifadelerine katılım düzeyi bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır (p<0,05). Kadınların söz konusu ifadelere katılım düzeyi daha yüksektir. Erkekler kadınlara göre inanç turizmi ile ilgili söz konusu özelliklere daha çok önem vermektedir.

Tablo 7: İnanç turizmi ifadelerine yönelik katılım düzeyinin yaşa göre karşılaştırılması

	Yaş										**F**	**P**
	20 ve altı		**21-30**		**31-40**		**41-50**		**51 ve üstü**			
	Ort.	**ss.**	**Ort.**	**ss.**	**Ort.**	**ss.**	**Ort.**	**ss.**	**Ort.**	**ss.**		
Halvetiliğin sembollerinden olması türbeyi ziyaret etme nedenlerimdendir.	2,55	1,35	2,80	1,34	2,81	1,21	2,39	1,25	2,78	1,64	1,379	**0,241**
Ailem ve yakınlarım geldiği için buradayım.	2,57	1,47	2,88	1,43	2,97	1,20	2,56	1,12	3,13	1,64	1,738	**0,141**
Kendi iç dünyamı keşfetmek amacıyla geldim.	2,93	1,15	3,15	1,25	3,27	1,16	3,10	1,18	3,53	1,32	1,384	**0,239**
Bu türbeyi ziyaret etmek beni mutlu ettiği için türbeyi ziyaret ediyorum.	3,05	1,28	3,63	1,16	3,45	1,13	3,49	1,30	4,09	1,28	3,969	**0,004***
Sıkıldığım zamanlarda	2,80	1,29	3,36	1,19	3,43	1,30	3,34	1,20	3,50	1,37	2,332	**0,055**

Tablo 7'nin devamı;

burada rahatlarım.												
Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi bir şeydir.	2,25	1,20	2,71	1,26	2,97	1,24	2,78	1,16	3,13	1,34	3,376	**0,010***
Kastamonu'da iken burayı da ziyaret etmek istedim.	3,00	1,40	3,47	1,26	3,50	1,29	3,02	1,32	3,50	1,46	2,468	**0,044***
Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum.	2,80	1,11	3,46	1,17	3,65	1,12	3,51	1,14	4,25	1,02	8,317	**0,000***
Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim.	2,93	1,26	3,76	1,20	3,89	1,01	3,86	1,21	4,34	0,94	8,477	**0,000***
Benim açımdan bu türbeyi ziyaret etmek turistik bir gezidir.	2,95	1,36	3,69	1,25	3,91	1,23	3,83	1,16	3,50	1,52	4,941	**0,001***
Bu türbeyi kutsal kabul ederim.	3,05	1,16	3,59	1,11	3,50	1,13	3,56	0,99	3,88	1,21	2,966	**0,020***
Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim.	2,95	1,18	3,84	1,10	3,81	1,12	4,14	0,90	4,34	0,90	10,303	**0,000***
Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır.	2,66	1,16	3,75	1,18	3,75	1,02	3,81	0,97	4,06	1,19	10,829	**0,000***
Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum.	2,30	1,21	2,84	1,40	3,22	1,16	3,37	1,29	3,41	1,24	6,707	**0,000***
Manevi yönden arınmak için buraya geldim.	2,80	1,15	3,69	1,20	3,68	0,95	3,90	0,94	4,00	1,16	8,511	**0,000***
Duaların türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim.	2,61	1,28	3,53	1,23	3,77	1,06	3,95	0,82	4,25	1,08	13,389	**0,000***
Dindar olduğum için buraya gelirim.	2,50	1,25	3,19	1,30	3,55	1,04	3,75	0,99	3,81	1,15	10,283	**0,000***
Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler.	3,07	1,19	3,68	1,13	3,82	1,10	3,86	0,90	4,34	0,83	7,316	**0,000***
Kastamonu'da sadece bu türbe ziyareti için geldim.	2,18	1,32	2,64	1,48	2,86	1,43	2,73	1,45	2,94	1,58	2,026	**0,090**
Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım.	2,77	1,18	3,63	1,13	3,83	1,07	4,00	0,96	4,13	1,01	10,925	**0,000***
Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim.	2,61	1,22	3,56	1,15	3,70	1,10	3,85	0,93	4,13	0,83	11,852	**0,000***
Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için	2,07	1,13	2,57	1,36	2,83	1,35	2,86	1,31	2,53	1,24	3,222	**0,013***

Tablo 7'nin devamı;

türbeyi ziyaret ediyorum.												
Yakınımdakiler geldikleri için mecburen geldim.	2,45	1,35	2,75	1,43	3,02	1,41	3,17	1,40	2,56	1,37	2,528	**0,040***
İnsanlara buranın önemini göstermek amacıyla geliyorum	2,36	1,24	3,08	1,27	3,37	1,19	3,47	1,22	3,38	1,26	6,659	**0,000***
Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum.	2,98	1,32	3,81	1,01	4,00	0,93	4,07	0,78	4,19	0,82	11,057	**0,000***
Tarihe merakımdan dolayı türbeye geldim.	2,98	1,39	3,78	1,11	3,83	1,08	3,85	1,03	3,50	1,19	5,535	**0,000***
Kutsal yerlere merakımdan dolayı buradayım.	2,80	1,25	3,61	1,14	3,57	1,16	3,78	0,98	3,97	1,18	6,570	**0,000***
Çevremdeki insanlar buraya gelmemi önerdiği için geldim.	2,86	1,52	3,66	1,29	3,72	1,18	3,47	1,18	3,13	1,36	4,831	**0,001***

***p<0,05**

Yaşı farklı katılımcılar arasında "Bu türbeyi ziyaret etmek beni mutlu ettiği için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi bir şeydir." , "Kastamonu'da iken burayı da ziyaret etmek istedim." , "Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum." , "Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim." , "Benim açımdan bu türbeyi ziyaret etmek turistik bir gezidir." , "Bu türbeyi kutsal kabul ederim." , "Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim." , "Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır." , "Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum." , "Manevi yönden arınmak için buraya geldim." , "Duaların türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim." , "Dindar olduğum için buraya gelirim." , "Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler." , "Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım." , "Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim." , "Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Yakınımdakiler geldikleri için mecburen geldim." , "İnsanlara buranın önemini göstermek amacıyla geliyorum" , "Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Tarihe merakımdan dolayı türbeye geldim." , "Kutsal yerlere merakımdan dolayı buradayım." , "Çevremdeki insanlar buraya gelmemi önerdiği için geldim."ifadelerine katılım düzeyi bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$).

31-40 yaş aralığındaki katılımcıların "Benim açımdan bu türbeyi ziyaret etmek turistik bir gezidir." , "Çevremdeki insanlar buraya gelmemi önerdiği için geldim." ifadelerine katılım düzeyi, 41-50 yaş aralığındaki katılımcıların "Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Yakınımdakiler geldikleri için mecburen geldim." , "İnsanlara buranın önemini göstermek amacıyla geliyorum"
, "Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Tarihe merakımdan dolayı türbeye geldim." ifadelerine katılım düzeyleri, 51 yaş ve üzerindekilerin "Bu türbeyi ziyaret etmek beni mutlu ettiği için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi bir şeydir." , "Kastamonu'da iken burayı da ziyaret etmek istedim." , "Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum." , "Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim." , "Bu türbeyi kutsal kabul ederim." , "Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim." , "Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır." , "Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum." , "Manevi yönden arınmak için buraya geldim." , "Duaların türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim." , "Dindar olduğum için buraya gelirim." , "Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler." , "Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım." , "Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim." , "Kutsal yerlere merakımdan dolayı buradayım." ifadelerine katılım düzeyi en yüksektir.

Tablo 8: İnanç turizmi ifadelerine yönelik katılım düzeyinin eğitim durumuna göre karşılaştırılması

	Eğitim durumu											
	İlköğretim		**Lise**		**Ön lisans**		**Lisans**		**Yüksek lisans, Doktora**		**F**	**P**
	Ort.	**ss.**	**Ort.**	**ss.**	**Ort.**	**ss.**	**Ort.**	**ss.**	**Ort.**	**ss.**		
Halvetiliğin sembollerinden olması türbeyi ziyaret etme nedenlerimdendir.	2,88	1,55	2,55	1,12	2,89	1,25	2,64	1,38	2,83	1,51	1,152	**0,332**
Ailem ve yakınlarım geldiği için buradayım	3,27	1,40	2,88	1,20	3,01	1,45	2,45	1,28	2,79	1,52	4,167	**0,003***
Kendi iç dünyamı	3,44	1,24	3,18	1,15	3,34	1,13	2,84	1,26	3,52	1,18	3,629	**0,006***

Tablo 8'in devamı;

keşfetmek amacıyla geldim.												
Bu türbeyi ziyaret etmek beni mutlu ettiği için türbeyi ziyaret ediyorum.	3,83	1,16	3,52	1,18	3,52	1,17	3,35	1,29	3,62	1,27	1,523	**0,195**
Sıkıldığım zamanlarda burada rahatlarım.	3,68	1,22	3,43	1,19	3,35	1,25	2,96	1,31	3,34	1,23	3,630	**0,006***
Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi bir şeydir.	3,20	1,23	2,87	1,21	2,87	1,23	2,32	1,21	2,93	1,31	5,751	**0,000***
Kastamonu'da iken burayı da ziyaret etmek istedim.	3,56	1,32	3,24	1,29	3,28	1,29	3,25	1,41	4,00	1,10	2,566	**0,038***
Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum.	3,86	1,09	3,57	1,17	3,52	1,16	3,20	1,20	3,66	1,11	3,377	**0,010***
Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim.	3,88	1,07	3,82	1,07	3,87	1,18	3,46	1,36	4,17	0,89	3,065	**0,017***
Benim açımdan bu türbeyi ziyaret etmek turistik bir gezidir.	3,15	1,34	3,84	1,33	3,85	1,25	3,58	1,26	4,03	0,94	3,993	**0,003***
Bu türbeyi kutsal kabul ederim.	3,69	1,13	3,61	1,06	3,61	0,92	3,26	1,24	3,48	1,30	2,017	**0,091**
Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim.	3,92	1,12	3,92	1,01	3,72	1,03	3,61	1,35	4,14	0,83	1,958	**0,100**
Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır.	3,71	1,18	3,89	0,99	3,63	1,03	3,29	1,35	4,00	1,07	4,591	**0,001***
Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum.	3,46	1,13	3,07	1,27	3,14	1,30	2,64	1,39	2,97	1,35	4,108	**0,003***
Manevi yönden arınmak için buraya geldim.	3,86	0,99	3,78	0,97	3,56	1,22	3,34	1,28	3,86	0,95	3,330	**0,011***
Duaların türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim.	4,08	0,99	3,79	1,04	3,70	1,20	3,15	1,33	3,45	1,09	7,681	**0,000**
Dindar olduğum için buraya gelirim.	3,85	1,05	3,60	0,98	3,51	1,17	2,75	1,33	3,14	1,33	11,721	**0,000***
Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler.	4,00	1,08	3,89	0,93	3,87	1,05	3,35	1,22	3,55	1,21	5,301	**0,000***
Kastamonu'da sadece bu türbe ziyareti için geldim.	3,22	1,40	2,74	1,44	2,89	1,58	2,17	1,24	2,83	1,58	5,998	**0,000***
Bu türbenin camisinde	3,80	1,16	3,88	1,03	3,82	1,13	3,31	1,21	3,72	1,03	4,175	**0,003***

Tablo 8'in devamı;

namaz kılmak huzur verdiği için buradayım												
Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim.	4,02	1,07	3,66	1,03	3,66	1,05	3,22	1,24	3,48	1,33	5,080	**0,001***
Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum.	3,05	1,28	2,78	1,41	2,66	1,32	2,21	1,19	2,59	1,27	4,565	**0,001***
Yakınımdakiler geldikleri için mecburen geldim.	3,12	1,45	3,01	1,40	2,85	1,37	2,53	1,43	2,72	1,36	2,275	**0,061**
İnsanlara buranın önemini göstermek amacıyla geliyorum	3,42	1,30	3,30	1,32	3,10	1,23	2,90	1,24	3,21	1,15	2,136	**0,076**
Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum.	4,07	0,96	3,91	0,82	3,87	1,04	3,49	1,25	4,28	0,75	5,432	**0,000***
Tarihe merakımdan dolayı türbeye geldim.	3,69	1,10	3,65	1,13	3,79	1,21	3,54	1,24	4,14	0,83	1,676	**0,155**
Kutsal yerlere merakımdan dolayı buradayım.	4,05	0,99	3,62	1,12	3,48	1,23	3,25	1,26	3,59	1,02	4,690	**0,001***
Çevremdeki insanlar buraya gelmemi önerdiği için geldim.	3,42	1,22	3,71	1,19	3,80	1,29	3,01	1,38	3,97	1,18	6,771	**0,000***

***p<0,05**

Eğitim durumu farklı katılımcılar arasında "Ailem ve yakınlarım geldiği için buradayım." , "Kendi iç dünyamı keşfetmek amacıyla geldim." , "Sıkıldığım zamanlarda burada rahatlarım." , "Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi bir şeydir." , "Kastamonu'da iken burayı da ziyaret etmek istedim." , "Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum." , "Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim." , "Benim açımdan bu türbeyi ziyaret etmek turistik bir gezidir." , "Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır." , "Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum." , "Manevi yönden arınmak için buraya geldim." , "Duaların türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim." , "Dindar olduğum için buraya gelirim." , "Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler." , "Kastamonu'da sadece bu türbe ziyareti için geldim." , "Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım." , "Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim." , "Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Kutsal

yerlere merakımdan dolayı buradayım." , "Çevremdeki insanlar buraya gelmemi önerdiği için geldim." ifadelerine katılım düzeyi bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır (p<0,05).

İlköğretim mezunlarının "Ailem ve yakınlarım geldiği için buradayım." , "Sıkıldığım zamanlarda burada rahatlarım." , "Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi bir şeydir." , "Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum." , "Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum." , "Dualaın türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim." , "Dindar olduğum için buraya gelirim." , "Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler." , "Kastamonu'da sadece bu türbe ziyareti için geldim." , "Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim." , "Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Kutsal yerlere merakımdan dolayı buradayım." ifadelerine katılım düzeyi, lise mezunlarının "Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım." ifadesine katılım düzeyi, yüksek lisans ve doktora mezunlarının "Kendi iç dünyamı keşfetmek amacıyla geldim.", "Kastamonu'da iken burayı da ziyaret etmek istedim.", "Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim.", "Benim açımdan bu türbeyi ziyaret etmek turistik bir gezidir." , "Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır." , "Manevi yönden arınmak için buraya geldim." , "Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Çevremdeki insanlar buraya gelmemi önerdiği için geldim." ifadelerine katılım düzeyi en yüksektir.

Tablo 9: İnanç turizmi ifadelerine yönelik katılım düzeyinin medeni duruma göre karşılaştırılması

İfadeler	**Medeni durum**				**t**	**p**
	Evli		**Bekâr**			
	Ort.	**ss.**	**Ort.**	**ss.**		
Halvetiliğin sembollerinden olması türbeyi ziyaret etme nedenlerimdendir.	2,66	1,28	2,81	1,36	-1,080	**0,281**
Ailem ve yakınlarım geldiği için buradayım.	2,90	1,28	2,80	1,45	0,658	**0,511**
Kendi iç dünyamı keşfetmek amacıyla geldim.	3,25	1,19	3,16	1,24	0,741	**0,459**
Bu türbeyi ziyaret etmek beni mutlu ettiği için türbeyi ziyaret ediyorum.	3,52	1,19	3,62	1,22	-0,790	**0,430**
Sıkıldığım zamanlarda burada rahatlarım.	3,41	1,23	3,29	1,30	0,877	**0,381**
Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi bir şeydir.	2,95	1,22	2,60	1,29	2,609	**0,009***
Kastamonu'da iken burayı da ziyaret etmek istedim.	3,32	1,32	3,40	1,36	-0,551	**0,582**
Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum.	3,69	1,12	3,41	1,20	2,231	**0,026***
Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiğ	3,93	1,09	3,64	1,23	2,314	**0,021***

Tablo 9'un devamı;

için buraya geldim.						
Benim açımdan bu türbeyi ziyaret etmek turistik bir gezidir.	3,75	1,31	3,61	1,29	1,018	**0,310**
Bu türbeyi kutsal kabul ederim.	3,58	1,15	3,46	1,14	1,014	**0,311**
Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim.	4,00	1,03	3,68	1,18	2,772	**0,006***
Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır.	3,83	1,02	3,50	1,25	2,738	**0,006***
Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum.	3,26	1,22	2,75	1,36	3,769	**0,000***
Manevi yönden arınmak için buraya geldim.	3,77	1,03	3,49	1,21	2,296	**0,022***
Duaların türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim.	3,82	1,10	3,35	1,24	3,748	**0,000***
Dindar olduğum için buraya gelirim.	3,63	1,04	3,06	1,34	4,534	**0,000***
Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler.	3,88	1,01	3,56	1,19	2,677	**0,008***
Kastamonu'da sadece bu türbe ziyareti için geldim.	2,87	1,50	2,50	1,40	2,445	**0,015***
Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım.	3,98	1,07	3,44	1,13	4,654	**0,000***
Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim.	3,82	0,99	3,37	1,23	3,785	**0,000***
Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum.	2,85	1,34	2,39	1,31	3,316	**0,001***
Yakınımdakiler geldikleri için mecburen geldim.	2,98	1,42	2,68	1,42	2,013	**0,045***
İnsanlara buranın önemini göstermek amacıyla geliyorum	3,41	1,22	2,88	1,27	4,023	**0,000***
Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum.	3,99	0,90	3,66	1,12	3,063	**0,002***
Tarihe merakımdan dolayı türbeye geldim.	3,73	1,06	3,64	1,23	0,689	**0,491**
Kutsal yerlere merakımdan dolayı buradayım.	3,75	1,06	3,37	1,27	3,026	**0,003***
Çevremdeki insanlar buraya gelmemi önerdiği için geldim.	3,50	1,25	3,47	1,37	0,201	**0,841**

***p<0,05**

Medeni durumu farklı katılımcılar arasında "Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi bir şeydir." , "Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum." , "Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim." , "Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim." , "Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır." , "Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum." , "Manevi yönden arınmak için buraya geldim." , "Duaların türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim." , "Dindar olduğum için buraya gelirim." , "Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler." , "Kastamonu'da sadece bu türbe ziyareti için geldim." , "Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım." , "Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim." , "Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Yakınımdakiler geldikleri için mecburen geldim." , "İnsanlara buranın önemini göstermek amacıyla geliyorum" , "Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Kutsal yerlere

merakımdan dolayı buradayım." ifadelerine katılım düzeyi bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır (p<0,05).

Evlilerin "Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi bir şeydir." , "Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum." , "Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim." , "Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim." , "Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır." , "Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum." , "Manevi yönden arınmak için buraya geldim." , "Duaların türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim." , "Dindar olduğum için buraya gelirim." , "Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler." , "Kastamonu'da sadece bu türbe ziyareti için geldim." , "Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım." , "Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim." , "Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Yakınımdakiler geldikleri için mecburen geldim." , "İnsanlara buranın önemini göstermek amacıyla geliyorum" , "Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Kutsal yerlere merakımdan dolayı buradayım." ifadelerine katılım düzeyi daha yüksektir.

Tablo 10: İnanç turizmi ifadelerine yönelik katılım düzeyinin ailenin toplam aylık gelirine göre karşılaştırılması

İfadeler	**Ailenin toplam aylık geliri**										**F**	**P**
	1603 TL ve altı		**1604-2500 TL**		**2500-3500 TL**		**3501-5000 TL**		**5000 TL'den fazla**			
	Ort.	**ss.**	**Ort.**	**ss.**	**Ort.**	**ss.**	**Ort.**	**ss.**	**Ort.**	**ss.**		
Halvetiliğin sembollerinden olması türbeyi ziyaret etme nedenlerimdendir.	2,69	1,51	2,99	1,40	2,57	1,13	2,57	1,21	2,88	1,51	1,618	**0,169**
Ailem ve yakınlarım geldiği için buradayım.	2,88	1,43	3,05	1,46	2,86	1,34	2,70	1,28	2,70	1,20	0,941	**0,440**
Kendi iç dünyamı keşfetmek amacıyla geldim.	3,28	1,18	3,35	1,28	3,11	1,25	3,06	1,12	3,25	1,28	0,889	**0,471**
Bu türbeyi ziyaret etmek beni mutlu ettiği için türbeyi ziyaret ediyorum.	3,38	1,28	3,64	1,31	3,62	1,21	3,35	1,15	3,83	1,08	1,746	**0,139**
Sıkıldığım zamanlarda burada rahatlarım.	3,36	1,24	3,35	1,42	3,51	1,24	3,19	1,18	3,18	1,24	0,899	**0,465**
Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi	2,81	1,32	2,65	1,37	2,80	1,17	2,79	1,24	2,85	1,14	0,243	**0,914**

Tablo 10'nun devamı;

bir şeydir.												
Kastamonu'da iken burayı da ziyaret etmek istedim.	3,55	1,11	3,33	1,57	3,18	1,22	3,34	1,35	3,55	1,20	0,899	**0,465**
Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum.	3,38	1,12	3,65	1,18	3,71	1,17	3,41	1,14	3,38	1,33	1,401	**0,233**
Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim.	3,26	1,21	3,98	1,12	3,82	1,05	3,88	1,19	3,65	1,29	3,862	**0,004***
Benim açımdan bu türbeyi ziyaret etmek turistik bir gezidir.	3,33	1,22	3,64	1,33	3,81	1,31	3,87	1,24	3,55	1,28	2,118	**0,078**
Bu türbeyi kutsal kabul ederim.	3,29	0,99	3,84	1,08	3,44	1,16	3,49	1,10	3,40	1,34	2,469	**0,044***
Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim.	3,36	1,13	3,90	1,16	3,91	1,09	3,92	1,10	3,80	1,11	2,923	**0,021***
Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır.	3,26	1,15	3,64	1,27	3,82	1,11	3,64	1,13	4,05	0,96	3,375	**0,010***
Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum.	2,71	1,26	2,86	1,41	3,00	1,32	3,27	1,19	3,10	1,46	2,333	**0,055**
Manevi yönden arınmak için buraya geldim.	3,36	1,02	3,69	1,18	3,80	1,11	3,57	1,12	3,80	1,16	1,637	**0,164**
Duaların türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim.	3,34	1,19	3,56	1,34	3,76	1,15	3,75	1,11	3,50	1,09	1,604	**0,172**
Dindar olduğum için buraya gelirim.	3,12	1,20	3,36	1,36	3,49	1,28	3,44	1,10	3,15	1,17	1,238	**0,294**
Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler.	3,53	1,06	3,70	1,16	3,87	1,08	3,70	1,10	3,88	1,14	0,986	**0,415**
Kastamonu'da sadece bu türbe ziyareti için geldim.	2,64	1,32	2,44	1,50	2,51	1,49	2,95	1,41	2,88	1,59	2,080	**0,083**
Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım.	3,57	1,13	3,56	1,20	3,82	1,06	3,81	1,09	3,48	1,30	1,399	**0,234**
Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim.	3,41	1,14	3,51	1,34	3,68	1,06	3,65	1,03	3,58	1,30	0,642	**0,633**
Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum.	2,74	1,38	2,21	1,30	2,62	1,33	2,86	1,26	2,65	1,37	3,151	**0,014***
Yakınımdakiler geldikleri için mecburen geldim.	3,10	1,42	2,60	1,47	2,80	1,38	2,98	1,41	2,63	1,35	1,602	**0,173**

Tablo 10'un devamı;

İnsanlara buranın önemini göstermek amacıyla geliyorum	3,02	1,32	3,15	1,28	3,11	1,29	3,31	1,24	3,23	1,25	0,624	**0,646**
Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum.	3,66	1,18	3,98	0,95	3,90	1,06	3,81	1,02	3,83	1,01	0,890	**0,470**
Tarihe merakımdan dolayı türbeye geldim.	3,28	1,35	3,84	1,20	3,68	1,18	3,71	1,03	4,00	0,91	3,001	**0,019***
Kutsal yerlere merakımdan dolayı buradayım.	3,38	1,20	3,75	1,26	3,54	1,19	3,56	1,10	3,40	1,17	1,078	**0,367**
Çevremdeki insanlar buraya gelmemi önerdiği için geldim.	3,31	1,30	3,46	1,40	3,51	1,37	3,65	1,18	3,45	1,36	0,770	**0,545**

***p<0,05**

Ailesinin toplam aylık geliri farklı katılımcılar arasında "Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim." , "Bu türbeyi kutsal kabul ederim." , "Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim." , "Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır." , "Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum." , "Tarihe merakımdan dolayı türbeye geldim." ifadelerine katılım düzeyi bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$).

1604-2500 TL aylık hane geliri olanların "Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim." , "Bu türbeyi kutsal kabul ederim." ifadelerine katılım düzeyi, 3501-5000 TL aylık hane geliri olanların "Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim." , "Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum." ifadelerine katılım düzeyi, 5000 TL'den fazla aylık hane geliri olanların "Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır." , "Tarihe merakımdan dolayı türbeye geldim." ifadelerine katılım düzeyi en yüksektir.

3.4. İnanç Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

Tablo 11: KMO ve Bartlett değerleri

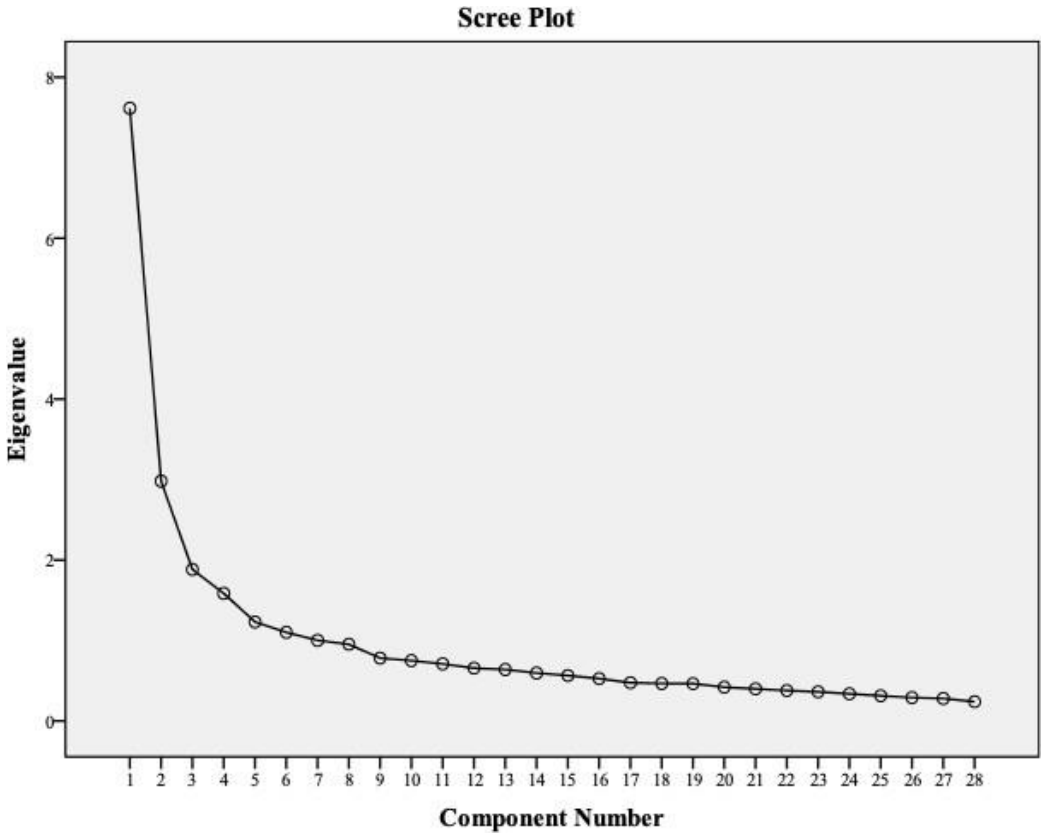
KMO		0,879
Bartlett Testi	X^2	4190,743

Tablo 11'in devamı;

	Sd	378
	P	0,000

İnanç ölçeği için yapılan faktör analizinde KMO değeri 0,879 olarak hesaplanmıştır. Buna göre örneklem sayısı faktör analizi için uygundur (KMO>0,500). Bartlett testi kapsamında X^2 değeri 4190,743 olarak hesaplanmış ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,05). Buna göre normal dağılım koşulu sağlanmıştır. KMO ve Bartlett testi sonucuna göre verilerin faktör analizi için uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeğin faktör yapısının belirlenmesi amacıyla özdeğerlerin saçılımını gösteren Scree Plot grafiği incelenmiştir.

Şekil 9: Özdeğerlerin saçılımını gösteren Scree Plot grafiği

Ölçeğin 2 faktörlü yapı gösterdiğine karar verilmiştir. 2 faktörlü yapıda soruların faktörlere dağılımının belirlenmesi için faktör sayısı 2 olarak varimax döndürme

işlemi ile analiz işlemi yapılmış ve soruların dağılımı ve faktör yükleri tabloda verilmiştir.

Tablo 12: İnanç ölçeği faktör analiz sonuçları

	Dini ve Manevi Ziyaret	**Turistik Ziyaret**	**Açıklanan Varyans Oranı**	**Cronbach's Alfa**
Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır.	0,697			
Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler.	0,695			
Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum.	0,676			
Manevi yönden arınmak için buraya geldim.	0,662			
Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim.	0,648			
Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım.	0,644			
Bu türbeyi ziyaret etmek beni mutlu ettiği için türbeyi ziyaret ediyorum.	0,644			
Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim.	0,635		**26,138**	**0,889**
Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum.	0,634			
Kendi iç dünyamı keşfetmek amacıyla geldim.	0,591			
Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim.	0,581			
Kutsal yerlere merakımdan dolayı buradayım.	0,532			
Duaların türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim.	0,523			
Sıkıldığım zamanlarda burada rahatlarım.	0,502			
Bu türbeyi kutsal kabul ederim.	0,498			
Halvetiliğin sembollerinden olması türbeyi	0,423			

Tablo 12'nin devamı;

ziyaret etme nedenlerimdendir.				
Tarihe merakımdan dolayı türbeye geldim.	0,381			
Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum.		0,827		
Yakınımdakiler geldikleri için mecburen geldim.		0,740		
Kastamonu'da sadece bu türbe ziyareti için geldim.		0,724		
Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum.		0,687	**15,388**	**0,792**
İnsanlara buranın önemini göstermek amacıyla geliyorum		0,563		
Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi bir şeydir.		0,518		
Çevremdeki insanlar buraya gelmemi önerdiği için geldim.		0,433		

İnanç ölçeği için yapılan faktör analizi sonucunda ölçekten 4 soru çıktığı (soru 2, 7, 10, 17) ve ölçeğin 24 soru ve 2 faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Analiz sonucunda ölçeğin açıklanan toplam varysansı %41,526 ve Cronbach's Alfa katsayısı 0,882 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 13: Ölçek puanının tanımlayıcı istatistikleri

	N	**Ort.**	**ss**	**Çarpıklık**	**Basıklık**
Dini ve Manevi Ziyaret	384	3,55	0,70	-0,660	0,605
Turistik Ziyaret	384	2,95	0,89	-0,110	-0,860
İnanç Turizmi	384	3,38	0,63	-0,819	0,933

Yapılan çalışmada İnanç Turizmi ölçeği ve alt faktör puanlarının normal dağılıma uygunluğunun incelenmesi amacıyla basıklık ve çarpıklık katsayıları hesaplanmıştır.

Analiz sonucunda ölçeklerin ve alt boyutlarının basıklık ve çarpıklık değerlerinin -3 ile +3 arasında olduğu görülmektedir. Ölçeklerden elde edilen basıklık ve çarpıklık değerlerinin +3 ile -3 arasında olması normal dağılım için yeterli görülmektedir (Groeneveld ve Meeden, 1984; Moors, 1986; Hopkins ve Weeks, 1990; De Carlo, 1997). Buna göre ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu bilgilere göre çalışmada parametrik test teknikleri kullanılmıştır.

Tablo 14: İnanç turizminin cinsiyet yönünden karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	Ort.	ss	t	P
Dini ve Manevi Ziyaret	Erkek	196	3,65	0,72	**2,958**	**0,003***
	Kadın	188	3,44	0,66		
Turistik Ziyaret	Erkek	196	2,97	0,91	**0,288**	**0,773**
	Kadın	188	2,94	0,88		
İnanç Turizmi	Erkek	196	3,45	0,64	**2,427**	**0,016***
	Kadın	188	3,30	0,62		

***p<0,05**

İnanç turizminin cinsiyet bakımından karşılaştırılması amacıyla yapılan t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Dini ve Manevi Ziyaret puanı, cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlar incelendiğinde erkeklerin Dini ve Manevi Ziyaret puanının daha yüksek olduğu görülmektedir.

İnanç Turizmi puanı, cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlar incelendiğinde erkeklerin İnanç Turizmi puanının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 15: İnanç turizminin yaş yönünden karşılaştırılması

		n	Ort.	ss	F	p	İkili Fark
Dini ve Manevi	20 ve altı	44	2,84	0,79	**17,283**	**0,000***	**1<2**

Tablo 15'in devamı;

Ziyaret	21-30	134	3,57	0,70			**1<3**
	31-40	115	3,63	0,57			**1<4**
	41-50	59	3,67	0,53			**1<5**
	51 ve üstü	32	3,96	0,66			**2<5**
Turistik Ziyaret	20 ve altı	44	2,35	0,86	**7,371**	**0,000***	**1<2**
	21-30	134	2,90	0,87			**1<3**
	31-40	115	3,14	0,86			**1<4**
	41-50	59	3,12	0,90			**1<5**
	51 ve üstü	32	3,01	0,82			
İnanç Turizmi	20 ve altı	44	2,70	0,71	**18,980**	**0,000***	**1<2**
	21-30	134	3,37	0,63			**1<3**
	31-40	115	3,49	0,53			**1<4**
	41-50	59	3,51	0,49			**1<5**
	51 ve üstü	32	3,68	0,54			

***p<0,05**

İnanç turizminin yaş bakımından karşılaştırılması amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Dini ve Manevi Ziyaret puanı, yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde 51 ve daha büyük yaştaki kişilerin Dini ve Manevi Ziyaret puanının en yüksek olduğu ve yaş arttıkça Dini ve Manevi Ziyaret puanının da arttığı görülmektedir.

Turistik Ziyaret puanı, yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde 41-50 yaş arasındaki kişilerin Turistik Ziyaret puanının en yüksek olduğu ve yaş arttıkça Turistik Ziyaret puanının da arttığı görülmektedir.

İnanç Turizmi puanı, yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde 51 ve daha büyük yaştaki İnanç Turizmi

puanının en yüksek olduğu ve yaş arttıkça İnanç Turizmi puanının da arttığı görülmektedir.

Tablo 16: İnanç turizminin eğitim düzeyi yönünden karşılaştırılması

		n	Ort.	ss	F	p	İkili Fark
Dini ve Manevi Ziyaret	İlköğretim	59	3,79	0,63	**7,713**	**0,000***	**1>4 2>4 3>4 4<5**
	Lise	122	3,63	0,53			
	Ön lisans	71	3,60	0,69			
	Lisans	103	3,25	0,85			
	Doktora	29	3,70	0,59			
Turistik Ziyaret	İlköğretim	59	3,27	0,79	**8,773**	**0,000***	**1>4 2>4 3>4**
	Lise	122	3,07	0,87			
	Ön lisans	71	3,04	0,89			
	Lisans	103	2,54	0,86			
	Doktora	29	3,03	0,85			
İnanç Turizmi	İlköğretim	59	3,64	0,50	**11,906**	**0,000***	**1>4 2>4 3>4 4<5**
	Lise	122	3,46	0,48			
	Ön lisans	71	3,44	0,63			
	Lisans	103	3,04	0,75			
	Doktora	29	3,50	0,54			

***p<0,05**

İnanç turizminin eğitim düzeyi bakımından karşılaştırılması amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Dini ve Manevi Ziyaret puanı, eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde ilköğretim mezunlarının Dini ve Manevi Ziyaret puanının en yüksek olduğu görülmektedir.

Turistik Ziyaret puanı, eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde ilköğretim mezunlarının Turistik Ziyaret puanının en yüksek olduğu görülmektedir.

İnanç Turizmi puanı, eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlar incelendiğinde ilköğretim mezunlarının İnanç Turizmi puanının en yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 17: İnanç turizminin medeni durum yönünden karşılaştırılması

	Medeni durum	n	Ort.	Ss	t	p
Dini ve Manevi Ziyaret	Evli	179	3,68	0,59	**3,294**	**0,001***
	Bekâr	179	3,44	0,79		
Turistik Ziyaret	Evli	179	3,12	0,85	**3,965**	**0,000***
	Bekâr	179	2,75	0,89		
İnanç Turizmi	Evli	179	3,52	0,52	**4,264**	**0,000***
	Bekâr	179	3,24	0,70		

***p<0,05**

İnanç turizminin medeni durum bakımından karşılaştırılması amacıyla yapılan t testi sonuçları tablo 17'de verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Dini ve Manevi Ziyaret puanı, medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlar incelendiğinde evli kişilerin Dini ve Manevi Ziyaret puanının en yüksek olduğu görülmektedir.

Turistik Ziyaret puanı, medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlar incelendiğinde evli kişilerin Turistik Ziyaret puanının en yüksek olduğu görülmektedir.

İnanç Turizmi puanı, medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlar incelendiğinde evli kişilerin İnanç Turizmi puanının en yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 18: İnanç turizminin gelir yönünden karşılaştırılması

	Gelir Durumu	n	Ort.	ss	F	p
Dini ve Manevi Ziyaret	1603 TL ve altı	58	3,34	0,76	**1,893**	**0,111**
	1604-2500 TL	81	3,64	0,74		
	2500-3500 TL	79	3,62	0,70		
	3501-5000 TL	126	3,53	0,64		
	5000 TL'den fazla	40	3,58	0,71		
Turistik Ziyaret	1603 TL ve altı	58	2,90	0,96	**2,020**	**0,091**
	1604-2500 TL	81	2,77	0,93		
	2500-3500 TL	79	2,91	0,88		
	3501-5000 TL	126	3,12	0,83		
	5000 TL'den fazla	40	2,97	0,89		
İnanç Turizmi	1603 TL ve altı	58	3,21	0,73	**1,147**	**0,334**
	1604-2500 TL	81	3,39	0,69		
	2500-3500 TL	79	3,41	0,61		
	3501-5000 TL	126	3,41	0,58		
	5000 TL'den fazla	40	3,40	0,59		

İnanç turizminin gelir bakımından karşılaştırılması amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tablo 18'de verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Dini ve Manevi Ziyaret puanı, Turistik Ziyaret puanı ve İnanç Turizmi puanı gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 19: İnanç turizminin daha önce turistik amaçlı gezi yapma durumu yönünden karşılaştırılması

		N	Ort.	ss	t	p
Dini ve Manevi Ziyaret	Evet	291	3,55	0,70	**0,046**	**0,963**
	Hayır	93	3,55	0,69		
Turistik Ziyaret	Evet	291	2,98	0,91	**1,279**	**0,202**
	Hayır	93	2,85	0,85		
İnanç Turizmi	Evet	291	3,39	0,63	**0,561**	**0,575**
	Hayır	93	3,34	0,64		

İnanç turizminin daha önce turistik amaçlı gezi yapma durumu bakımından karşılaştırılması amacıyla yapılan t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Dini ve Manevi Ziyaret puanı, Turistik Ziyaret puanı ve İnanç Turizmi puanı daha önce turistik amaçlı gezi yapma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 20: İnanç turizminin turistik gezilerde dini değerlerin yer aldığı mekânları ziyaret etme durumu yönünden karşılaştırılması

		n	Ort.	Ss	t	p
Dini ve Manevi Ziyaret	Evet	280	3,58	0,69	**1,261**	**0,208**
	Hayır	104	3,48	0,72		
Turistik Ziyaret	Evet	280	2,99	0,92	**1,551**	**0,122**
	Hayır	104	2,84	0,82		
İnanç Turizmi	Evet	280	3,41	0,63	**1,628**	**0,104**
	Hayır	104	3,29	0,65		

İnanç turizminin turistik gezilerde dini değerlerin yer aldığı mekânları ziyaret etme durumu bakımından karşılaştırılması amacıyla yapılan t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Dini ve Manevi Ziyaret puanı, Turistik Ziyaret puanı ve İnanç Turizmi puanı turistik gezilerde dini değerlerin yer aldığı mekânları ziyaret etme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 21: İnanç turizminin Kastamonu'da yaşama süresi bakımından karşılaştırılması

		n	Ort.	Ss	F	p	İkili fark
Dini ve Manevi Ziyaret	Kastamonu'da yaşamıyorum	81	3,26	0,81	**11,808**	**0,000***	**1<3 1<4 1<5 2<3 2<4 2<5**
	5 yıldan az	50	3,19	0,86			
	5-10 yıl	85	3,67	0,49			
	11-20 yıl	53	3,67	0,53			
	20 yıldan fazla	115	3,77	0,62			
Turistik Ziyaret	Kastamonu'da yaşamıyorum	81	2,93	0,94	**2,330**	**0,056**	
	5 yıldan az	50	2,63	0,91			
	5-10 yıl	85	3,07	0,77			
	11-20 yıl	53	3,08	0,89			
	20 yıldan fazla	115	2,96	0,91			
İnanç Turizmi	Kastamonu'da yaşamıyorum	81	3,16	0,75	**10,000**	**0,000***	**1<3 1<4 1<5 2<3 2<4 2<5**
	5 yıldan az	50	3,03	0,79			
	5-10 yıl	85	3,50	0,44			
	11-20 yıl	53	3,50	0,51			
	20 yıldan fazla	115	3,53	0,54			

*p<0,05

İnanç turizminin Kastamonu'da yaşama süresi bakımından karşılaştırılması amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Dini ve Manevi Ziyaret puanı, Kastamonu'da yaşama süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlar incelendiğinde Kastamonu'da 20 yıldan fazla süredir yaşayanların Dini ve Manevi Ziyaret puanının en yüksek olduğu görülmektedir.

İnanç Turizmi puanı, Kastamonu'da yaşama süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlar incelendiğinde Kastamonu'da 20 yıldan fazla süredir yaşayanların İnanç Turizmi puanının en yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 22: İnanç turizminin Kastamonu'ya gelme sıklığı bakımından karşılaştırılması

		n	Ort.	Ss	F	p	İkili Fark
Dini ve Manevi Ziyaret	İlk kez geliyorum	97	3,18	0,83	**11,825**	**0,000***	**1<2**
	2-5 kez	62	3,68	0,62			**1<4**
	6-10 kez	36	3,44	0,67			**1<5**
	11-20 kez	69	3,64	0,59			
	20den fazla	120	3,77	0,57			
Turistik Ziyaret	İlk kez geliyorum	97	2,83	0,91	**4,331**	**0,002***	**3<4**
	2-5 kez	62	2,89	0,90			**3<5**
	6-10 kez	36	2,53	0,75			
	11-20 kez	69	3,07	0,84			
	20den fazla	120	3,14	0,90			
İnanç Turizmi	İlk kez geliyorum	97	3,08	0,77	**11,189**	**0,000***	**1<2**
	2-5 kez	62	3,45	0,56			**1<4**
	6-10 kez	36	3,17	0,60			**1<5**
	11-20 kez	69	3,47	0,51			**3<5**
	20den fazla	120	3,59	0,51			

***p<0,05**

İnanç turizminin Kastamonu'ya gelme sıklığı bakımından karşılaştırılması amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Dini ve Manevi Ziyaret puanı, Kastamonu'ya gelme sıklığına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde Kastamonu'ya 20den fazla gelenlerin Dini ve Manevi Ziyaret puanının en yüksek olduğu görülmektedir.

Turistik Ziyaret puanı, Kastamonu'ya gelme sıklığına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde Kastamonu'ya 20den fazla gelenlerin Turistik Ziyaret puanının en yüksek olduğu görülmektedir.

İnanç Turizmi puanı, Kastamonu'ya gelme sıklığına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde Kastamonu'ya 20den fazla gelenlerin İnanç Turizmi puanının en yüksek olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya nüfusunun çoğu Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam dininin içerisinde sosyo-ekonomik ihtiyaçlarından farklı olarak davranışlarını ve yaşam şeklini bulundukları dinlerin emirleri doğrultusunda düzenlemeye çalışmaktadırlar.

Milletlerin gelenek ve görenekleri özellikle seyahat açısından misafirperverlik duygusu dinlerin etkileşimiyle gelişim göstermektedir. İslam dininin seyahate verdiği önem ve Türkiye'nin çekiciliği ön plandadır. Böyle olmasına rağmen iç turizm hareketine katılan vatandaşlarımızın sayısı oldukça azdır. Çünkü ülkemizde turizmin imajı, sadece belirli turizm çeşitlerinin herkesçe kabul olmasından dolayı, geleneksek kültürümüzle bağdaşmadığı düşüncesi halkın bir kısmında hâkimiyetini korumaktadır.

Türkiye'nin inanç turizminden az pay elde etmesine karşın şu tedbirler alınabilir:

1. Farklı dini kültürlerin bir araya gelmesi sağlanmalı ve yapılacak çeşitli bilimsel etkinliklerle, dinler arasındaki ortak noktalar ortaya konulmalı ve diğer dinlerin de tanınmasına imkân sağlanmalıdır. Türkiye'de Antalya ilinde her yıl gerçekleştirilen "Noel Baba Festivali" aracılığıyla çeşitli görüşler ortaya konulmaktadır. Bu ve buna benzer faaliyetlerin daha da geliştirilerek, ölü sezon diye tabir edilen dönemlere yapılması, inanç turizmi ile bağlantılı bir 'kongre turizminin' oluşması sağlanmalıdır.

2. Çekim özelliği yüksek dini yerlerin tanıtımına ağırlık verilmeli, çeşitli turizm kuruluşlarında çekim merkezlerinin özelliklerini anlatan broşürler her an hazır bulundurulmalı, yurt dışında yapılacak tanıtıcı faaliyetler sayesinde hedef kitlenin genişletilmesi daha da sağlanmalıdır.

3. İnanç turizmine gelişme göstermediği bölgelerde yaşayan Türk halkının, turizm hareketlerine alıştırılması, genel olarak halkın turizm konusunda bilinçlendirilmesine yönelik eğitici faaliyetlerin uygulanması gerekmektedir.

4. Turizmin bilinen bir kaç çeşitten ibaret olmadığını, birçok farklı özelliğe sahip turizm çeşidinin daha olduğunu, turizm çeşitleri hakkında halkın bilgilenmeleri sağlanmalıdır.

5. Dinlerin, turizme karşı özendirici nitelikte olduğu görüşü çoğunlukla halka duyurulmalıdır. Bunun sağlanabilmesi için seyahatle ilgili ayet ve hadislerin halka en uygun şartlarla ulaştırılması sağlanmalıdır. (tabela, televizyon, radyo vb. aracılığıyla).

6. Dini ziyaret yerlerinin ulaşılabilirliği güç ise, en kısa zamanda gerekli yatırımlarla kolay ulaşılabilirlikleri sağlanmalıdır.

7. Din turizmi motifinden faydalanarak, iç turizm hareketi canlandırılmalıdır. İnanç çekim merkezlerine herkesin katılabileceği turlar düzenlenmesi; Türkiye'de sosyal turizmin gelişmesine, inanç turizmin geliştirilmesine ve halkın konuya bakış açısının olumlu yönde değiştirilip geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

8. Din motifinden yararlanarak, farklı kültür ve dinlere mensup insanların, Türkiye'ye çekerek maddi avantajların yanında, değişik din ve kültürden olan insanların bir araya gelmeleri sağlanarak, dinlerin birleştirici barışçı özelliğini kullanarak, ülke ve dünya barışına katkı sağlanmalıdır.

9. Türk Milletinin, bütün bu gelişmelerden olumsuz yönde etkilenmemesi için maddi ve manevi bakımdan desteklenmesi, dini alt yapı sağlam tutulması, diğer din ve kültürlere karşı bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

10. İnanç turizminin Türkiye'de gelişmesinin sağlanmasında devlete de çok fazla görev düşmektedir.

Kastamonu'da yapılan etkinliklerle ilgili bazı hususların dikkate alınması önem arz etmektedir. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Şeyh Şaban-ı Veli Anma Haftası ile ilgili yirmi sekiz yıllık dokümanlar arşivlenmeli, daha sonraki yıllarda da bu çalışma sistemli bir biçimde devam ettirilmelidir.

2. Anma haftasına gelen ziyaretçilerin konaklama ihtiyaçları, klasik Kastamonu evlerinde ev pansiyonculuğu yoluyla karşılanmaya çalışılmalıdır.

3. Her etkinlik uluslararası boyuta ulaşmalı, değişik yabancı dillerde bilgi ve tanıtım materyalleri üretilmelidir.

4. Etkinlik haftaları, birliğimizi, beraberliğimizi pekiştirme ve kimliğimizi yaşama ve yaşatma günleri olarak benimsemelidir. Herkesin ve her kurumun katkısından az da olsa yararlanılmalıdır.

5. Yapılan etkinliklerin geniş kitlelere ulaştırılması için, etkinlik haftalarına gelen misafirler için konaklama merkezlerinin genişletilme çalışmaları yapılmaktadır.

Yapılan bu tez çalışması, ülkemizde son zamanlarda üzerinde durulan ve yeni yeni değeri anlaşılan, inanç turizminin gelişebilmesi için bu konuda atılan adımlar arasında yer almıştır. Bu konuda yapılan çalışmaların artması, bu çalışmaların yoğun faaliyetler halinde sürdürülmesi, Dünya ve özellikle ülkemiz için büyük avantajlar oluşturacaktır. Kastamonu inanç turizminin de gelişebilmesi için yapılan çalışmaların, etkinliklerin yoğun ve istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Abdulkadiroğlu, A. (1991). Halvetilik'in Şa'baniyye Kolu Şeyh Şa'ban-ı Veli ve Külliyesi, Kastamonu Şeyh Şa'ban-ı Veli Derneği Yayınları:3, Kastamonu.

Alparslan, M. S. (2016). İnanç Turizmi: Seyyid Burhaneddin Türbesi Ziyaretçilerine Yönelik Bir Araştırma, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Arslantürk, Z. (2001). Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metot ve Teknikleri, Çamlıca Yayınları, İstanbul.

Akat Ö. (2000). Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği, İstanbul Motif Matbaası, İstanbul.

Aksoy, M. (2002). Türkiye'de İnanç Turizmi ve Seyahat Acentelerinin İnanç Turizmine Olan İlgilerine Yönelik Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

Albayrak, A. (2013). Alternatif Turizm, Ankara.

Aşkar, M. (1999). Bir Türk Tarikatı Olarak Halvetiyye'nin Tarihi Gelişimi Ve Halvetiyye Silsilesinin Tahlili, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara, dergipark.gov.tr.

Atlı, S. (2012). Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin Türbesi Etrafında Oluşan İnanç Ve Uygulamalar, Sûfî Araştırmaları, Kastamonu.

Avcı, E. (2004). Mana Mimarlarımızdan Hz. Pir. Şeyh Şaban-ı Veli, Kastamonu'dan Yeni Çizgi, Kastamonu.

Avcı, M. (1993). Şeyh Şaban-ı Veli ve Kastamonu Evliyaları Anma Haftası'nın Kastamonu Turizmi Açısından Değerlendirilmesi, Kastamonu'nun Sesi Dergisi, Kastamonu.

Avcı, M. (1990). Kastamonu'nun Turizm Potansiyeli, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Ayiş, M. Ş. (2015). Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Şanlıurfa.

Bahar, M. (2015). İnanç Turizmi Açısından Kilis İlinin Değerlendirilmesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Başer, F, Başçı, A. (2012). İnanç Turizmi Kapsamında Aziz Pavlus Evinin Önemi Ve Tanıtım Faaliyetlerine İlişkin Ziyaretçi Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Hatay.

Bayer, Z. (1992). Turizme Giriş, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, İstanbul.

Behçet, M. (1998). Kastamonu Eski Eserleri (Kastamonu Asar-ı Kadimesi), Kastamonu Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları, Kastamonu.

Budak, A. (2014). Halvetî Tarikatının Osmanlı Toplum Yapısıyla Sosyo-Politik Ve Kültürel Etkileşimi (XV. Yüzyıl Amasya Şehri Örneği), Çorum.

Cebecioğlu, E. (1997). Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Rehber Yayınları, Ankara.

Cohen, E. (1984), The Sociology of Tourism: Approaches, Issues, and Findings, Annual Review of Sociology.

Collins, N. (2010),Researching Pilgrimage Continuity and Transformations, Annals of Tourism Research.

Contu M. (2006), Alternatif Turizm Çeşitleri Ve Kızılcahamam Termal Turizmi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Bolu.

Çağımlar, Z. (2005). Kastamonu Halk Kültürü İçinde Yatır-Ziyaret İnancı ve Bu İnanç Çerçevesinde Şeyh Şa'bân-ı Velî Etrafında Oluşturulan Efsaneler, İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri, Gazi Üniversitesi, İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara.

Çakmak, T. F. (2014). İnanç Turizminin Turistik Destinasyon Pazarlamasındaki Yeri Ve Önemi: Göbekli Tepe Örneği.

Çelik, A. (2008). Kültür Turizmi Çerçevesinde İnanç Turizmi Diyarbakır İl Örneği. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi.

Çifçi, F. (2006). Kastamonu Camileri- Türbeleri ve Diğer Tarihi Eserleri, Kastamonu Belediye Başkanlığı, Ankara.

Çifçi, F. (2018). Hz. Pîr Şeyh Şabân-ı Velî, Hz. Pîr Şeyh Şaban-ı Veli Kültür Vakfı Yayınları, Ankara.

Çobanoğlu, Ö. (2003). Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları, Akçağ Yayınları, Ankara.

De Carlo, L.T. (1997), "On the Meaning and Use of Kurtosis", Psychological Methods, 2: 292-307.

Demircioğlu, M. Z. (1962). Kastamonu Evliyaları, Kastamonu: Doğrusöz Matbaası.

Demircioğlu, M. Z. (1997). Şeyh Şâban-ı Velî ve Postnîşînleri, Kastamonu: Hazreti

Pir Şeyh Şa'bân-ı Velî Kültür Vakfı Yayınları: 1.

Demirci F. (2011). Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi, Vakıflar Dergisi, Sayı 35.

Duru, A. T. (1999), Karaman'ın Yakın Tarihteki Kültürü ve Gelenekleri.

Duru, R. (2007), İnanç Turizmi Günleri III. 12-14 Mayıs 2006, Şubat Yayıncılık, Müka Matbaacılık, İstanbul.

Elmacı, L. (2017). Ziyaret Fenomeni Ve Din, Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Türbesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Çorum.

Erol, R. (1977). Kur'an ve Turizm, Neşriyat ve Matbaacılık, İzmir.

Eşitti, B. ve Kıngır, S. (2015). Konya İli Örneğinde Kalkınma ve İnanç Turizmi, Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, Bartın.

Evliyaoğlu, S. (1989). Genel Turizm Bilgileri, Ankara.

Gür, S. (2007). İlk İnsandan Selçukluya Anadolu Uygarlıkları ve Antik Şehirler, Afa Yayınları, İstanbul.

Güzel, F.Ö. (2010). Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Yeni Bir Dinamik: İnanç Turizmi, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Isparta.

Göktaş, V. (2011). Halvetiyye'nin Şâbâniyye Ekolü Ve Kolları Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Isparta.

Groeneveld, R.A. and Meeden, G. (1984), "Measuring Skewness and Kurtosis", The Statistician.

Hopkins, K.D. and Weeks, D.L. (1990), "Tests for Normality and Measures of Skewness and Kurtosis: Their Place in Research Reporting", Educational and Psychological Measurement.

İbret, B. Ü. (2015). Kastamonu Şehrinde Kültür Ve İnanç Turizmi, Marmara Coğrafya Dergisi, Kastamonu.

İbret, B. Ü. & Uğurlu, M. & Gümüş, H. (2012). Şeyh Şaban-ı Velinin Türk Kültürü Ve Dini Turizm Üzerindeki Etkileri, Uluslararası Şeyh Şaban-ı Veli Sempozyumu Bildirileri, Kastamonu.

Jeong, J. (2004). Analysis of The Factors And The Roles of Hrd in Organizational Learning Styles As Identified By Key Informants At Selected Corporations in The Republic of Korea. Yayımlanmamış doktora tezi. Amerika: Texas A&M University. Major Subject: Educational Human Resource Development.

Kankal, A. (2004). Türkmen'in Kaidesi Kastamonu, Zafer Matbaası, Ankara.

Kaya, H. (2007). İznik İnanç Turizmi ve Planlamaya Etkisi.

Kaynak, İ. H. (2010). İnanç Turizminin Medeniyetler Arası İşbirliğine Etkileri: Türkiye Örneği.

Kertiş, N. (1999). Kastamonu Yatırlarının Sosyal Bütünleşme Açısından Bölge Halkı Üzerindeki Tesirleri, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Kozak, M. (2012). Genel Turizm, Detay Yayıncılık, Ankara.

Küçükbasmacı, G. G. (2000). Kastamonu'da Halk Tababeti, İnanış ve Uygulamaları, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Küçük, H. (1976). Osmanlı Devletini Tarih Sahnesine Çıkaran Kuvvetlerden Biri: Tarikatlar ve Türkler Üzerindeki Müsbet Tesirleri, Türdav Basım Yayım Limitet Şirketi, İstanbul.

Moors, J. J. A. (1986), "The Meaning of Kurtosis: Darlington Reexamined", The American Statistician.

Nunnally, J. C. (1967). Psychometic Theory, McGraw-Hill, Inc., New York.

Olalı, H. (1990). Turizm Politikası ve Planlaması, İşletme Fakültesi Yayını, İstanbul.

Ozanoğlu, İ. (1996). Türk Büyüklerinden Ünlü Bilgin ve Mutasavvıf Şaban-ı Veli Hayatı, Eserleri ve Külliyesi, Kastamonu.

Özdamar, K. (2004). Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi Cilt 1: Nisan Kitapevi.

Özdemir, G. (2007). Destinasyon Yönetimi ve Pazarlama Temelleri İzmir İçin Bir Destinasyon Model Önerisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Rinschede, G. (1992). Forms of Tourism, Annals of Tourism Research.

Sargın, S. (2006). Yalvaç'ta İnanç Turizmi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Elazığ.

Serçek, S. (2011). Bütünleşik Pazarlama İletişimi Çerçevesinde Türkiye'de İnanç Turizminin Geliştirilmesi, Mardin Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Sezgin, O. M. (1995), Genel Turizm, Tutibay Yayınları, Ankara.

Sharpley, R. Ve Jepson, D. (2011). Rural Tourism A Spiritual Experience, Annals of Tourism Research.

Şahiner, T. (2012). İnanç Turizmi Potansiyeli ve Halkın İnanç Turizmine Bakışı Açısından Karaman, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi Karaman.

Şaman, E. (2009). Mersin İli İnanç Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi: Mersin'de İnanç Turizmine Katılanların Profili Üzerine Bir Araştırma, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Mersin.

Tandoğan, U. & Avcı, E. (2012). Kuşadası'ndaki Seyahat Acentelerinin İzmir'in İnanç Turizmi Potansiyelini Değerlendirme Performansı Üzerine Bir Uygulama, Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, İzmir.

Taş, M. (2015). İnanç Turizmi Kapsamında Umre Seyahatlerine Katılan Müşterilerin Memnuniyeti Üzerine Bir Araştırma, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Tatçı, M. (2010). "Şaban-ı Veli", DİA, 38, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Tatçı, M. (2012). Hazret-i Pir Şeyh Şaban-ı Veli ve Şabaniyye, H Yayınları, İstanbul.

Toskay, T. (1989). Turizm Olayına Genel Yaklaşım, Der Yayınevi, İstanbul.

Tunç, A. & Saç, F. (1998), Genel Turizm Gelişimi- Geleceği, Detay Yayıncılık, Ankara.

Turan, O. (1993). Selçuklular Zamanında Türkiye, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.

Tutar, F & Cesur, N. (2005), Bölgesel Ekonomik Kalkınmada İnanç Turizminin Rolü Ve Kapadokya Örneği, III. Uluslar Arası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi.

Tümer, G. & Küçük, A. (1997), Dinler Tarihi, Ocak Yayınları, Ankara.

Usta, K. M. (2005). İnanç Turizmi Açısından İznik'in Değerlendirilmesi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.

Yakupoğlu, C. (2009). Kuzeybatı Anadolu'nun Sosyo-Ekonomik Tarihi, Gazi Kitapevi, Ankara.

Yaman, Z. (2003). Kastamonu 20003 Turizm Envanteri Gezi Rehberi, Kastamonu.

Yılmaz, H. K. (1997). Tasavvuf ve Tarikatlar, İstanbul.

Yılmaz, B. (2000). Türkiye'de Dini Turizm ve Meryem Ana Evi'nin Turistik Potansiyelinin Analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Zengin, A. (2010). Eyüp Kentsel Sit Alanının İnanç Turizmi Kapsamında Değerlendirilmesi ve Yerleşim Dokusunun Korunması Üzerine Bir Araştırma, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

1.Uluslararası Şeyh Şaban-ı Veli Sempozyumu- 1, 2012, Kastamonu.

3.Uluslararası Şeyh Şaban-ı Veli Sempozyumu- 3, 2016, Kastamonu.

Kur'an-ı Kerim, El Bakara, 21-22.

https://www.islamansiklopedisi.org.tr., TDVİA, Erişim Tarihi: 20.03.2019.

https://www.kastamonu.bel.tr., Kastamonu Camileri-Türbeleri ve diğer tarihi eserler, Kastamonu Belediyesi Yayını, Erişim Tarihi: 06.05.2019.

https://www.kastamonu.gov.tr / T.C. Kastamonu Valiliği, Erişim Tarihi: 09.05.2019.

https://www.kastamonu.gov.tr/sehir_plani.asp., Kastamonu özelindeki kıymetli tarihi Külliye ve Camiiler, Erişim Tarihi: 03. 05.2019.

https://www.mfa.gov.tr., Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), Erişim Tarihi: 20.03.2019.

https://www.stratejigelistirme.diyanet.gov.tr., T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Erişim Tarihi: 01.03.2019.

https://www.tdk.gov.tr., Türk Dil Kurumu, Destinasyon, Erişim Tarihi: 15.03.2019.

https://www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 01.04.2019.

https://www.turkedebiyatı.org.tr., Erişim Tarihi: 20.03.2019.

https://www.tursab.gov.tr., Erişim Tarihi: 27.04.2019.

https://www.t24.com.tr., Erişim Tarihi: 28.03.2019.

https://www.yenicaggazetesi.com.tr/turkiyenin-2018-uluslararasi-turizm-karnesi 50293yy.htm, Erişim Tarihi: 02.05.2019.

https://www.yigm.ktb.gov.tr., Kültür ve Turizm Bakanlığı, Erişim Tarihi: 02.05.2019.

EKLER

Anket Formu Örneği

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ

YÜKSEK LİSANS BİTİRME TEZ ÇALIŞMASI ANKET FORMU

HAZIRLAYAN: YASİN MÜCAHİT TEKİN

OKUL NO: 151115108

DANIŞMAN: DR. MUHARREM AVCI

Anket çalışmamızın amacı, Tasavvuf Kültüründe Şeyh Şaban-ı Veli'nin yeri ve önemini, Kastamonu İnanç Turizmine katkısını belirlemek ve bu kapsamda gelen yerli ve yabancı halkın ve ziyaretçilerin profillerini ve memnuniyet düzeylerini belirlemektir. Bu bağlamda sorulara vereceğiniz bilgiler bilimsel amaç için kullanılacaktır.

İşbirliğiniz ve değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz. Saygılarımızla.

Kişisel Bilgiler, Turizm Bilgileri

1. Cinsiyetiniz?	☐ Erkek ☐ Kadın
2. Yaşınız?	.....
3. Eğitim durumunuz?	☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Ön lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek lisans ☐ Doktora
4. Medeni durumunuz?	☐ Evli ☐ Bekâr ☐ Boşanmış/Eşini Kaybetmiş
5. Ailenin toplam aylık geliri?	☐ 1603 TL ve altı ☐ 1604-2500 TL ☐ 2500- 3500 TL ☐ 3501-5000 TL ☐ 5000 TL üstü
6. Daha önce turistik amaçlı gezi yaptınız mı?	☐ Evet ☐ Hayır
7. Yaptığınız turistik gezilerde dini değerlerin yer aldığı mekânları ziyaret ettiniz mi?	☐ Evet ☐ Hayır

8. Ne kadar süredir Kastamonu'da yaşıyorsunuz?	☐ Kastamonu'da yaşamıyorum ☐ 5 yıldan az ☐ 5-10 yıl ☐ 11-20 yıl ☐ 20 yıldan fazla
9. Şeyh Şaban-ı Veli hazretleri türbesini ziyaret sıklığınız?	☐ İlk kez geliyorum ☐ 2-5 kez ☐ 6-10 kez ☐ 11-20 kez ☐ 20'den fazla

A. İnanç Turizmi ile İlgili İfadeler

1:Kesinlikle katılmıyorum, 2:Katılmıyorum, 3:Kararsızım, 4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle katılıyorum

İfadeleri katılım düzeyinizi belirtiniz;						
1.	Halvetiliğin sembollerinden olması türbeyi ziyaret etme nedenlerimdendir.	1	2	3	4	5
2.	Ailem ve yakınlarım geldiği için buradayım.	1	2	3	4	5
3.	Kendi iç dünyamı keşfetmek amacıyla geldim.	1	2	3	4	5
4.	Bu türbeyi ziyaret etmek beni mutlu ettiği için türbeyi ziyaret ediyorum.	1	2	3	4	5
5.	Sıkıldığım zamanlarda burada rahatlarım.	1	2	3	4	5
6.	Türbeyi ziyaret etmek benim için hacılık gibi bir şeydir.	1	2	3	4	5
7.	Kastamonu'da iken burayı da ziyaret etmek istedim.	1	2	3	4	5
8.	Buraya gelmek bana gurur verdiği için geliyorum.	1	2	3	4	5
9.	Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin hayatı dikkatimi çektiği için buraya geldim.	1	2	3	4	5
10.	Benim açımdan bu türbeyi ziyaret etmek turistik bir gezidir.	1	2	3	4	5
11.	Bu türbeyi kutsal kabul ederim.	1	2	3	4	5
12.	Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerine duyduğum saygıdan dolayı türbedeyim.	1	2	3	4	5
13.	Türbeye yapmış olduğum ziyaret, hayatımda manevi değişikliklere neden olmaktadır.	1	2	3	4	5
14.	Buraya benim gibi dindar insanlarla tanışmak amacıyla geliyorum.	1	2	3	4	5
15.	Manevi yönden arınmak için buraya geldim.	1	2	3	4	5
16.	Duaların türbelerde daha etkili olacağına inandığım için bu türbeyi ziyarete geldim.	1	2	3	4	5
17.	Dindar olduğum için buraya gelirim.	1	2	3	4	5
18.	Bu türbeye ziyaret beni duygusal anlamda etkiler.	1	2	3	4	5
19.	Kastamonu'da sadece bu türbe ziyareti için geldim.	1	2	3	4	5
20.	Bu türbenin camisinde namaz kılmak huzur verdiği için buradayım.	1	2	3	4	5
21.	Din liderlerinin önemini bildiğim için buraya gelirim.	1	2	3	4	5

22.	Zaman geçirecek başka mekân olmadığı için türbeyi ziyaret ediyorum.	1	2	3	4	5
23.	Yakınımdakiler geldikleri için mecburen geldim.	1	2	3	4	5
24.	İnsanlara buranın önemini göstermek amacıyla geliyorum	1	2	3	4	5
25.	Huzur verici bir ortam olduğu için türbeyi ziyaret ediyorum.	1	2	3	4	5
26.	Tarihe merakımdan dolayı türbeye geldim.	1	2	3	4	5
27.	Kutsal yerlere merakımdan dolayı buradayım.	1	2	3	4	5
28.	Çevremdeki insanlar buraya gelmemi önerdiği için geldim.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Yasin Mücahit TEKİN

Doğum Yeri ve Yılı: 05.09.1989 Altındağ/Ankara

Medeni Hali: Evli

Yabancı Dili: Az Derecede

E-posta: yasintekin060@gmail.com

Eğitim Durumu

Lise: Mehmetçik Lisesi, Ankara

Lisans: Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü

Meslek

Polis Memuru